
कविकुलगुरु - कालिदास - संस्कृत - विश्वविद्यालयः

Checked 2012
कविकुलगुरु कालिदास संस्कृत विश्वविद्यालय, रामटेक
हस्तलिखित संग्रह
दाखल क्र M 760 विषय वैदिक
नाव. यजुर्वेद पदपाठ (अध्याय १-२०) mss.
लेखक/लिपीकार गोविंद जनार्दन चिंचाळकर
पृष्ठ 153 काळ शके 1670 पूर्ण/अपूर्ण

श्रीगणेशाय नमः॥

पन्नावलों भगसत्वाने वैजैश्वर श्रिपालयो वैन्यानदेत
था देवि अखिकाग देवनायकः ॥१॥ श्रीलक्ष्मीनारा
यणार्पणमस्तु ॥ श्रीभवानीकेशंरार्पणमस्तु ॥
हे सरस्वती दासानुदास तव चरणों ॥ श्री ॥ श्री ॥

श्रीगणेशाय नमः॥ श्रीसरस्वत्यै नमः॥ श्रीगुरुभ्यो नमः॥
श्रीलक्ष्मीनृसिंहाय नमः॥ श्रीसवितासूर्यनारायणाय नमः॥
ॐ अथ शुक्लयजुर्वेदस्य पदपाठ प्रारंभः॥ हरिः ॐ॥ इषे। त्वा। ऊर्जे।
त्वा। वायवः। स्थ। देवः। वः। सविता। प्र। अर्पयतु। श्रेष्ठतमाये
ति श्रेष्ठऽतमाय। कर्मणे॥१॥ आ। प्यायध्वम्। अघ्न्याः। इन्द्राय।
भागं। प्रजावतीरिति प्रजाऽवतीः। अनमीवाः। अयक्ष्माः। मा।
वः। स्तेनः। ईशत। मा। अघशंस इत्यघऽशंसः॥२॥ ध्रुवाः।
अस्मिन्। गोपताविति गोऽपतौ। स्यात। बह्वीः। यजमानस्य। प
शून्। पाहि। वसोः। पवित्रम्। असि। ३ द्यौः। असि। पृथिवी। अ
सि। मातरिश्वनः। घर्मः। असि। विश्वधा इति विश्वऽधाः। पर

मेण। धाम्ना॥४॥ दृंहस्व। मा। ह्वाः। मा। ते। यज्ञपतिरिति यज्ञऽप
तिः। ह्वार्षीत्। वसोः। पवित्रम्। असि। शतधारमिति शतऽधारं।
वसोः। पवित्रम्। असि। सहस्रधारमिति सहस्रऽधारं॥५॥ देवः।
वः। सविता। पुनातु। वसोः। पवित्रेण। शतधारेणेति शतऽधारेण।
सुप्वेति सुऽप्वा। कां। अधुक्षः॥६॥ सा। विश्वायुरिति विश्वऽआयुः।
विश्वकर्मेति विश्वऽकर्मा। विश्वधाया इति विश्वऽधायाः। इन्द्रस्य।
त्वा। भागं। सोमेन। आ। तनच्मि। विष्णो इति विष्णो। हव्यं। र
क्ष॥७॥ अग्ने। व्रतपत इति व्रतऽपते। व्रतं। चरिष्यामि।

सादयामि ॥ अग्नेः हस्ताः । उपस्थ इत्युपऽस्थे । अग्नेः । हव्यं । रक्षस्व ॥ ७ ॥
पवित्रे इति पवित्रे । स्थः । वैष्णव्यौ । सवितुः । वः । प्रसव इति प्रऽसवे ।
उत् । पुनामि । अच्छिद्रेण । पवित्रेण । सूर्यस्य । रश्मिभिरिति रश्मि
भिः ॥ ८ ॥ देवीः । आपः । अग्रेगुव इत्यग्रेऽगुवः । अग्रेपुव इत्यग्रे
पुवः । अग्रे । इमं । अद्य । यज्ञं । नयत । सुधातुमिति ...
यज्ञपतिमिति यज्ञऽपतिं । देवयुवं । देवयुवमिति देव ...
युवाः । इन्द्रः । अवृणीत । वृत्रतूर्य इति वृत्रऽतूर्ये । ...
३ ॥ अवृणीध्वं । वृत्रतूर्य इति वृत्रऽतूर्ये । प्रोक्षिताः । स्थ । प्रोक्षिता
स्थ । अग्नये । त्वा । जुष्टं । प्र । उक्षामि । अग्नीषोमाभ्यां । त्वा । जुष्टं

प्र । उक्षामि ॥ ९ ॥ दैव्याय । कर्मणे । शुन्धध्वं । देवयज्यायै इति देव
यज्यायै । यत् । वः । अशुद्धाः । पराजघ्नुरिति पराऽजघ्नुः । इदं । वः ।
तत् । शुन्धामि ॥ १० ॥ शर्म । असि । अवधूतमित्यवऽधूतं । रक्षः ।
अवधूता इत्यवऽधूताः । अरातयः । अदित्याः । त्वक् । असि । प्रति ।
अदितिः । वेत्तु ॥ ११ ॥ अद्रिः । असि । वानस्पत्यः । ग्रावा । असि । पृथु
बुध्न इति पृथुऽबुध्नः । प्रति । त्वा । अदित्याः । त्वक् । वेत्तु ॥ १२ ॥
अग्नेः । तनूः । असि । वाचः । विसर्जनमिति विऽसर्जनं । देववीत
य इति देवऽवीतये । त्वा । गृह्णामि ॥ १३ ॥ बृहद्ग्रावा । असि ।

वानस्पत्यः। सः। इदं। देवेभ्यः। हव्यं। शमीष्व। शमि। ष्वेति शमि। स्व। सु
शमीति सुऽशमि। शमीष्व। शमि। ष्वेति शमि। स्व। हविष्कृत्। हविः कृ
दिति हविःऽकृत्। आ। इहि। (२३) कुक्कुटः। असि। मधुजिह्व इति म
धुऽजिह्वः। इषं। ऊर्जं। आ। वद। त्वया। वयं। संघातं संघातमिति सं
घातंऽसंघातं। जेष्म। (२४) वर्षवृद्धमिति वर्षऽवृद्धं। असि।
प्रति। त्वा। वर्षवृद्धमिति वर्षऽवृद्धं। वेत्तु। परापूतमिति परा
॥ ४ ॥ ऽपूतं। रक्षः। परापूता इति पराऽपूताः। अरातयः। (२५) ॥ ४ ॥
अपहतमित्यपऽहतं। रक्षः। वायुः। वः। वि। विनक्तु। देवः। वः।

सविता। प्रति। गृह्णातु। हिरण्यपाणिरिति हिरण्यऽपाणिः। अच्छि
द्रेण। पाणिना। (२६) धृष्टिः। असि। अप। अग्ने। अग्निं। आमाद
मित्यामऽअदं। जहि। निः। क्रव्यादमिति क्रव्यऽअदं। सेध। आ। देव
यजमिति देवऽयजं। वह। (२७) ध्रुवं। असि। पृथिवीं। दृंह। ब्रह्म
वनीति ब्रह्मऽवनि। त्वा। क्षत्रवनीति क्षत्रऽवनि। सजातवनीति सजा
तऽवनि। उप। दधामि। द्विषतः। वधाय। (२८) अग्ने। ब्रह्म। गृभ्णी
ष्व। धरुणं। असि। अन्तरिक्षं। दृंह। धर्त्रं। दिवं। (२९) विश्वाभ्यः।
त्वा। आशाभ्यः। उप। दधामि। द्विषतः। वधाय। चितः। स्थ। ऊ
र्ध्वचित इत्यूर्ध्वऽचितः। (३०) भृगूणां। अंगिरसां। तपसा। तप्यध्वं। (३१)

धि षणा । असि । पर्वती । प्रति । त्वा । आदित्याः । त्वक् । वेत्तु । दिवः । स्कं
भनीः । असि । धिषणा । असि । पार्वतेयी । प्रति । त्वा । पर्वती । वेत्तु ।
धान्यं । असि । धिनुहि । देवान् । धिनुहि । यज्ञं । धिनुहि । यज्ञ
पतिम् इति यज्ञ ऽ पतिं । धिनुहि । मां । यज्ञन्याम् इति यज्ञ ऽ न्यां ।
प्राणाय । त्वा । उदानाय इत्युत् ऽ आनाय । त्वा । व्यानायेति वि ऽ आनाय ।
दीर्घां । अनु । प्रसितिम् इति प्र ऽ सितिं । आयुषे । धां । चक्षुषे । त्वा ।
महीनां । पयः । असि । २३ । वेदः । असि । वेदः । येन । त्वं ।
देव । वेद । देवेभ्यः । वेदः । अभवः । तेन । मह्यं । वेदः । भव ।
सं । वपामि । सं । आपः । ओषधीभिः । सं । ओषधयः । रसेन । सं । रेवतीः ।

जगतीभिः । सं । मधुमतीरिति मधु ऽ मतीः । मधुमतीभिरिति मधु ऽ म
तीभिः । सृज्यध्वं । जनयत्यै । त्वा । सं । यौमि । २४ । इदं । अग्नेः । इदं । अग्नी
षोमयोः । इषे । त्वा । घर्मः । असि । विश्वायुरिति विश्व ऽ आयुः । उरुप्रथा
इत्युरु ऽ प्रथाः । उरु । प्रथस्व । उरु । ते । यज्ञपतिरिति यज्ञ ऽ पतिः । प्र
थतां । २५ । अग्निः । ते । त्वचं । मा । हिंसीत् । अंतरितमित्यंतः ऽ इ
तं । रक्षः । अंतरिता इत्यंतः ऽ इताः । अरातयः । देवः । त्वा । सविता । श्र
पयतु । वर्षिष्ठे । अधि । नाके । २६ । मा । भेः । मा । सं । विक्थाः । अतमे
रुः । यजमानस्य । प्रजेति प्र ऽ जा । भूयात् । त्रिताय । द्विताय । एक
ताय । त्वा । २७ । आ । ददे । अध्वरकृतमित्यध्वर ऽ कृतं । देवेभ्यः । इदं

यज्ञोऽतमेरुः
२

इंद्रस्य । बाहुः । असि । दक्षिणः । सहस्रभृष्टिरिति सहस्रऽभृष्टिः । शततेजा
इति शतऽतेजाः । वायुः । असि । तिग्मतेजा इति तिग्मऽतेजाः । द्विषतः । व
धः ॥ ३९ ॥ पृथिव्यै । वर्म । असि । पृथिवि । देवयजनीति देवऽयजनि ।
ओषध्याः । ते । मूलं । मा । हिंसिषं ॥ ४० ॥ व्रजं । गच्छ । गोस्थानं । गोस्था
नमिति गोऽस्थानं । वर्षतु । ते । द्यौः । बधान । देव । सवितरिति सवि
तः । परमस्यां । पृथिव्यां । शतेन । पाशैः । यः । अस्मान् । द्वेष्टि । यं ।
च । वयं । द्विष्मः । तं । अतः । मा । मौक् ॥ ४१ ॥ अप । अररुं । वध्यासं ।
पृथिव्यै । देवयजनादिति देवऽयजनात् । अररो इति अररो । दिवं ।
मा । पपतः । द्रप्सः । ते । द्यां । मा । स्कन् ॥ ४२ ॥ गायत्रेण । त्वा । छंदसा ।

परि । गृह्णामि । त्रैष्टुभेन । त्रैस्तुभेनेति त्रैस्तुभेन । जागतेन । त्वा । छंदसा ।
परि । गृह्णामि । सुक्ष्मा । च । असि । शिवा । च । असि । स्योना । च । असि । सु
षदा । सुसदेति सुऽसदा । च । असि । ऊर्जस्वती । च । असि । पयस्वती । च
॥ ४३ ॥ पुरा । क्रूरस्य । विसृप इति विऽसृपः । विरप्शिन्निति विऽरप्शि
न् । उदादायेत्युत्ऽआदाय । पृथिवीं । जीवदानुमिति जीवऽदानुं । यां ।
ऐरयन् । चंद्रमसि । स्वधाभिः । तां । धीरासः । अनुदृश्येत्यनुऽदृश्य ।
यजंते । द्विषतः । वधः । असि ॥ ४४ ॥ अनिशित इत्यनिऽशितः । असि ।
सपत्नक्षिदिति सपत्नऽक्षित् । वाजिनं । त्वा । वाजेध्यायेति वाजऽ
इध्यायै । सं । मार्ज्मि । अनिशिता इत्यनिऽशिता । असि । सपत्नक्षिद्

८

ति सपत्नऽक्षित् । वाजिनीं । त्वा । वाजेध्यायै । इति वाजेऽध्यायै । सं । मा
र्ज्मि ॥ ४५ ॥ अदित्यै । रास्ना । असि । इंद्राण्यै । संनहनमिति संऽनह
नं । विष्णोः । वेष्पः । असि । ऊर्जे । त्वा । अदब्धेन । त्वा । चक्षुषा । अव ।
पश्यामि ॥ ४६ ॥ अग्नेः । जिह्वा । असि । सुभूः । इति सुऽभूः । देवे
भ्यः । धाम्नेधाम्ने इति धाम्नेऽधाम्ने । भव । यजुषेयजुषे इति य
जुषेऽयजुषे । सवितुः । त्वा । सवितुः । वः ॥ ४७ ॥ तेजः । असि । शुक्रं ।
अमृतं । धाम । नाम । असि । प्रियं । देवानां । अनाधृष्टं । देवयज
नमिति देवऽयजनं ॥ ४८ ॥ यः । ते । प्राणः । पापं । प्रविष्टः इति
प्रऽविष्टः । देवानां । विष्ठां । विस्थामिति विऽस्थां । अनु । यः । वितस्थे

८

इति विऽतस्थे । आ । अन्नवाना । या । अन्नऽवाना । सोमाः । घृतवान् इति घृतऽवा
न् । हित्वा । अग्निं । गच्छतः । यजमानाय । विंदात् ॥ ४९ ॥ छ ॥ छ ॥
इति पदपाठे प्रथमोऽध्यायः ॥ छ ॥ दशानुवाकेषु पंचाशत् ॥ ५० ॥
इषे त्वा ... असि ४ अग्ने व्रतपते ८ पवित्रे स्थः ४ शर्म असि ६ ... असि
शर्म असि ८ देवस्य त्वा ४ देवस्य त्वा ६ प्रत्युष्टं ॥ ५० ॥ ... ॥ श्रीहरिः ॥ कृ
ष्णः । असि । आखरेष्ठः । आखरेस्थ इति आखरेऽस्थः । अग्नये । त्वा ।
जुष्टं । प्र । उक्षामि । वेदिः । असि । बर्हिषे । त्वा । जुष्टं । प्र । उक्षामि ।
बर्हिः । असि । स्रुग्भ्य इति स्रुक्ऽभ्यः । त्वा । जुष्टं । प्र । उक्षामि ॥ १ ॥
अदित्यै । व्युंदनमिति विऽउंदनं । असि । विष्णोः । स्तुपः । असि । ऊर्णा
म्रदसं । त्वा । स्तृणामि । स्वासस्थामिति सु॰

आ सस्थां देवेभ्यः ॥३॥ भूपतय इति भूःऽपतये स्वाहा भुवनपतय
इति भुवनऽपतये । भूतानां पतये स्वाहा ॥ गंधर्वः । त्वा विश्वावसुः
विश्ववसुरिति विश्वऽवसुः । परि दधातु विश्वस्य अरिष्ट्यै ॥ ५ ॥
यजमानस्य परिधिरसि परिऽधिः । असि अग्निः इडः ईडितः ।
इन्द्रस्य बाहुः असि दक्षिणः । मित्रावरुणौ त्वा उत्तरतः । परि
धत्तां ध्रुवेण धर्मणा ॥ ६ ॥ वीतिहोत्रमिति वीतिऽहोत्रं त्वा कवे
॥ ८ ॥ द्युमन्तमिति द्युऽमन्तं । सं इधीमहि । अग्ने बृहन्तं अध्वरे ॥ ७ ॥
समिदसि समिदिति संऽइत् । असि । सूर्यः । त्वा पुरस्तात् । पातु । कस्याः ॥ ८
चित् । अभिशस्त्याः सवितुः । बाहू इति बाहू स्थः
॥ ८ ॥ ऊर्णम्रदसमिति ऊर्णऽम्रदसं । त्वा । स्तृणामि । स्वासस्थां

मिति सुऽआसस्थां देवेभ्यः । आ त्वा वसवः रुद्राः आदित्याः सदंतु
॥ ९ ॥ घृताची असि जुहूः नाम्ना । सा इदं प्रियेण धाम्ना प्रि
यं सदः आसीद । उपभृदसि उपऽभृत् नाम्ना । प्रियेण धाम्ना
प्रियं सदः आसीद ॥ १० ॥ ध्रुवा असदन् । ऋतस्य योनौ । ता
विष्णो इति विष्णो । पाहि । पाहि यज्ञं । पाहि यज्ञपतिमिति यज्ञऽपतिं ।
पाहि मां यज्ञन्यमिति यज्ञऽन्यं ॥ ११ ॥ अग्ने वाजजिदिति वाजऽ
जित् । वाजं त्वा सरिष्यन्तं । वाजजितमिति वाजऽजितं । सं मार्ज्मि
नमः देवेभ्यः स्वधा पितृभ्य इति पितृऽभ्यः । सुयमे इति सु
यमे । मे भूयास्तं ॥ १२ ॥ अस्कन्नं अद्य आज्यं देवेभ्यः सं
भ्रियासं । अंघ्रिणा विष्णो इति विष्णो । मा । त्वा । अव । क्रमिषं ॥ १३ ॥

वसुमतीमिति वसुऽमतीं। अग्ने। ते। धाम। उप। स्थेयां। विधे। तः। इद
नं। असि। इतः। इंद्रः। वीर्यं। अकृणोत्। ऊर्ध्वः। अध्वरः। आ। अस्था
त्॥१२॥ अग्ने। वेः। होत्रं। वेः। दूत्यं। अवतां। त्वां। द्यावापृथिवी
इति द्यावापृथिवी। अव। त्वं। द्यावापृथिवी इति द्यावापृथिवी॥१३॥
स्विष्टकृदिति स्विष्टऽकृत्। देवेभ्यः। इंद्रः। आज्येन। हविषा। भूत्।
स्वाहा। सं। ज्योतिषा। ज्योतिः॥१४॥ अत्र। पितरः। मादयध्वं।
यथाभागमिति यथाऽभागं। आ। वृषायध्वं। वृषयध्वमिति वृ
षायध्वं। अमीमदंत। पितरः। यथाभागमिति यथाऽभागं।
आ। अवृषायिषत॥१५॥ उपहूतेत्युपऽहूता। पृथिवी। माता।

उप। मां। पृथिवी। माता। ह्वयतां। अग्निः। आग्नीध्रात्। स्वाहा॥१६॥
उपहूत इत्युपऽहूतः। द्यौः। पिता। उप। मां। द्यौः। पिता। ह्वयतां। अग्निः।
आग्नीध्रात्। स्वाहा॥१७॥ मयि। इदं। इंद्रः। इंद्रियं। दधातु। अस्मान्।
रायः। मघवान इति मघऽवानः। सचंतां। अस्माकं। संतु। आशिष
इत्याऽशिषः। सत्याः। नः। संतु। आशिष इत्याऽशिषः। सत्याः। नः।
संतु। आशिष इत्याऽशिषः। अग्ने। वाजजिदिति वाजऽजित्। वाजं।
त्वा। ससृवांसमिति ससृऽवांसं। वाजजितमिति वाजऽजितं। सं।
मार्ज्मि॥१८॥ देवाः। सवितः। एतं। त्वा। वृणते। बृहस्पतिं। ब्रह्माणं। तत्।
अहं। मनसा। आ। ब्रवीमि॥१९॥ मनः। ये मेऽग्ना। यज्ञं। त्रिष्टुभे। त्रिस्तुभ
इति त्रिऽस्तुभे। त्रिष्टुप्। त्रिस्तुबिति त्रिऽस्तुप्। जगत्यै। जगती। अनुष्टुभे।

१०

अनुस्तुभ इत्यनुऽस्तुभे। अनुष्टुप्। अनुस्तुबित्यनुऽस्तुप्। प्रजापतय इति प्र
जाऽपतये। प्रजापतिरिति प्रजाऽपतिः। विश्वेभ्यः। देवेभ्यः॥२०॥ बृहस्प
तिः। देवानां। ब्रह्मा। अहं। मनुष्याणां। भूः। भुवः। स्वः। निरस्त इति निः
ऽअस्तः। पाप्मा। इदं। अहं। बृहस्पतेः। सदसि। सीदामि॥२१॥ मित्रस्य।
त्वा। चक्षुषा। प्रति। ईक्षे। प्रति। गृह्णामि॥२२॥ आ। ददे। अग्नेः। त्वा।
आस्येन। प्र। [illegible] अश्नामि। बृहस्पतेः। मुखेन। याः। अप्स्विसपरासु। अं
तः। देवताः। ताः। इदं। शमयंतु॥२३॥ स्वाहा। हुतमिति स्वाहाऽहुतं।
जठरं। इंद्रस्य। गच्छ। वसिना। मे। मा। सं। व्यथाः। ऊर्ध्वा। मे। नाभेः।
सीद॥२४॥ इंद्रस्य। त्वा। जठरे। सादयामि। प्रजापते इति प्रजाऽप
ते। भागः। असि। ऊर्जस्वान्। पयस्वान्॥२५॥ प्राणापानौ। मे। पाहि।

समानव्यानौ। उदानव्यानौ। ऊर्क्। असि। ऊर्जं। मयि। धेहि। अक्षितिः। अ
सि। मा। मे। क्षेष्ठाः। अमुत्र। अमुष्मिन्। लोके। इह। च॥२६॥ एषा। ते। अग्ने।
समिदिति सं ऽइत्। तया। वर्द्धस्व। च। आ। च। प्यायस्व। वर्द्धिषीमहि। च। व
यं। आ। च। प्यासिषीमहि॥२७॥ एतं। ते। देव। सवितः। यज्ञं। प्र। आहुः।
बृहस्पतये। ब्रह्मणे। तेन। यज्ञं। अव। तेन। यज्ञपतिमिति यज्ञऽपतिं।
तेन। मां। अव॥२८॥ मनः। ज्योतिः। जुषतां। आज्यस्य। बृहस्पतिः।
यज्ञं। इमं। तनोतु। अरिष्टं। यज्ञं। सं। इमं। दधातु। विश्वे। देवासः।
इह। मादयंतां। ओं। प्र। तिष्ठ॥२९॥ अग्नीषोमयोः। उज्जितिमित्युत्
जितिं। अनु। उत्। जेषं। वाजस्य। मा। प्रसवेनेति प्रऽसवेन। प्र। ऊहा
मि। अग्नीषोमौ। तं। अप। नुदतां। यः। अस्मान्। द्वेष्टि। यं। च। वयं।

हृद्भ्यः॥ वज्रस्य। एनं। प्रसवेनेति प्रऽसवेन। अग्ने। उदानाः। इन्द्राग्न्योः। इन्द्राग्नी
इतीन्द्राग्नी॥ २०॥ वसुभ्य इति वसुऽभ्यः। त्वा। रुद्रेभ्यः। आदित्येभ्यः। संजा
नाथां। द्यावापृथिवी इति द्यावापृथिवी। मित्रावरुणौ। त्वा। वृष्ट्या। अ
वतां॥ २१॥ व्यंतु। वयः। रिप्तं। रिहाणाः। मरुतां। पृषतीः। गच्छ। वशा।
पृश्निः। भूत्वा। दिवं। गच्छ। ततः। नः। वृष्टिं। आ। वह॥ २२॥ चक्षुष्पा
चक्षुष्पा इति चक्षुःऽपाः। असि। चक्षुः। मे। पाहि। यं। परिधिमिति प
रिऽधिं। पर्यधत्था इति परिऽअधत्थाः। अग्ने। देव। पणिभिरिति पणिऽभिः।
गुह्यमानः। तं। ते। एतं। अनु। जोषं। भरामि। एषः। न। इत्।
त्वत्। अपचेतयाता इत्यपऽचेतयातै। अग्नेः। प्रियं। पाथः। अपी
तं॥ २३॥ संस्रवभागा इति संस्रवऽभागाः। स्थ। इषा। बृहंतः।

११

प्रस्तरेष्ठाः। प्रस्तरेष्ठा इति प्रस्तरेऽस्थाः। परिधेया इति परिऽधेयाः। च।
देवाः। इमां। वाचं। अभि। विश्वे। गृणंतः। आसद्य। अस्मिन्।
बर्हिषि। मादयध्वं। स्वाहा। वाट्। घृताची इति घृतऽअची। स्थः। धुर्यौ।
पातं। सुम्ने इति सुऽम्ने। स्थः। सुम्ने। मा। धत्तं॥ २५॥ अग्ने। अदब्धायो
इत्यदब्धऽआयो। अशीततम। पाहि। मा। दिद्योः। पाहि। प्रसित्यै इ
ति प्रऽसित्यै। दुरिष्ट्या इति दुःऽइष्ट्यै। दुरद्मन्या इति दुःऽअद्मन्यै।
अविषं। नः। पितुं। कृणु। सुषदा इति सुऽसदा। योनौ। स्वाहा। वा
ट्॥ २६॥ अग्नये। संवेशपतय इति संवेशऽपतये। स्वाहा। स
रस्वत्यै। यशोभगिन्या इति यशःऽभगिन्यै। स्वाहा। उ[illegible]
यत्र। च। [illegible]। आशिष्टे लेखसाऽऽशिष्टे लेखा [illegible]। यत्र। केपाहे [illegible]

उत्प्रुष इत्युत्ऽप्रुषः। विप्रुष इति विऽप्रुषः। सं। जुहोमि। सस्याः। संतु।
यजमानस्य। कामाः। स्वाहा। आ। प्यायतां। ध्रुवा। हविषा। घृतेन। यज्ञं।
यज्ञमिति यज्ञंऽयज्ञं। प्रति। देवयद्भ्य इति देवयत्ऽभ्यः। सूर्यायाः।
ऊधः। अदित्याः। उपस्थ इत्युपऽस्थे। उरुधारेत्युरुऽधारा। पृथिवी।
यज्ञे। अस्मिन्॥३८॥ देवाः। गातुविद इति गातुऽविदः। गातुं। इत्वा। गा-
तुं। इत। मनसः। पते। इमं। देव। यज्ञं। स्वाहा। वाते। धाः॥३९॥ सं। ब-
र्हिः। अंक्तां। हविषा। घृतेन। सं। आदित्यैः। वसुभिरिति वसुऽभिः।
सं। मरुद्भिरिति मरुत्ऽभिः। सं। इंद्रः। विश्वदेवेभिरिति विश्वऽदेवे-
भिः। अंक्तां। दिव्यं। नभः। गच्छतु। यत्। स्वाहा॥४०॥ कः। त्वा। वि। मुं-
चति। सः। कस्मै। त्वा। तस्मै। पोषाय। रक्षसां। भागः। असि॥४१॥ वेषः।

असि। उपवेष इत्युपऽवेषः। द्विषतः। ग्रीवाः। उपावेविष्ठं। वेराजानं।
अग्ने। सुभगेति सुऽभग। गाधारयाइह॥४२॥ ऊर्जः। कूर्मस्याः। अन्न-
पायिन इत्यन्नपऽपायिनः। यथा। असन्। जुहोमि। त्वा। सुभगेति सु-
ऽभग। सौभगाय। पुरूतमं। पुरूतममिति पुरुऽतमं। पुरुहूतेति पु-
रुऽहूत। अवस्यन्॥४३॥ सं। वर्चसा। पयसा। सं। तनूभिः। अग-
न्महि। मनसा। सं। शिवेन। त्वष्टा। सुदत्र इति सुऽदत्रः। विदधातु।
रायः। अनु। मार्ष्टु। तन्वः। यत्। विलिष्टमिति विऽलिष्टं॥४४॥ यज्ञ-
ं। चात। उपाचात्रिवामे। संतिष्ठस्व। अरिष्टे। स्विष्ट इति सुऽइष्टे।
नो। संतिष्ठस्व॥४५॥ दिवि। विष्णुः। वि। अक्रंस्त। जागतेन। छंदसा।
ततः। निर्भक्त इति निःऽभक्तः। यः। अस्मान्। द्वेष्टि। यं। च। वयं। द्विष्मः।

अंतरिक्षे। त्रैष्टुभेन। त्रैस्तुभेनेति त्रैस्तुभेन। पृथिव्यां। गायत्रेण।।४६।।
गायत्रेणेति। अभागानः। अस्य। प्रतिष्ठायाः। अतिष्ठायाः इति ऽस्थायाः। अ
गन्म। स्वः इति स्वः। सं। ज्योतिषा। अभूम।।४७।। स्वयंभूरिति स्वयंऽ
भूः। असि। श्रेष्ठः। रश्मिः। वर्चोदा इति वर्चःऽदाः। असि। वर्चः। मे। देहि।
सूर्यस्य। आवृतमित्याऽवृतं। अनु। आ। वर्ते।।४८।। अग्ने। गृहपत इ
ति गृहऽपते। सुगृहपतिरिति सुऽगृहपतिः। अहं। त्वया। गृहपतिनेति
गृहऽपतिना। भूयासं। सुगृहपतिरिति सुऽगृहपतिः। त्वं। मया। गृहप
तिनेति गृहऽपतिना। भूयाः।।४९।। अस्थूरि। नौ। गार्हपत्यानीति गार्हऽ
पत्यानि। संतु। शतं। हिमाः। तिग्मेन। नः। तेजसा। संशिशाधि। सू
र्यस्य। आवृतमित्याऽवृतं। अनु। आ। वर्ते।।५०।। उरु। विष्णो इति

विष्णो। विक्रमस्व। उरु। क्षयाय। नः। कृधि। घृतं। घृतयोने इति घृतऽयो
ने। पिब। प्रप्रेति प्रऽप्र। यज्ञपतिमिति यज्ञऽपतिं। तिर।।५१।। ततः। अ
ग्नाः। तंतुः। असि। अनु। मा। तनुहि। अस्मिन्। यज्ञे। अस्याः। साधुकृत्या
यामिति साधुऽकृत्यायां। अस्मिन्। अग्नौ। अस्मिन्। लोके।।५२।। इदं।
मे। कर्म। इदं। वीर्यं। पुत्रः। अनु। संतनोत्विति सं तनोतु। अग्ने। व्रत
पत इति व्रतऽपते। व्रतं। अचारिषं। तत्। अशकं। तत्। मे। अराधि।
इदं। अहं। यः। एव। अस्मि। सः। एव। अस्मि।।५३।। अग्नये। कव्यवा
हनायेति कव्यऽवाहनाय। स्वाहा। सोमाय। पितृमत इति पितृऽमते।
स्वाहा। अपहता इत्यपऽहताः। असुराः। रक्षांसि। वेदिषदः। वेदिस
द इति वेदिऽसदः।।५४।। ये। रूपाणि। प्रतिमुंचमाना इति प्रतिऽमुं

चमानाः। असुराः। सन्तः। स्वधया। चरन्ति। परापुर इति पराऽपुरः। निपुर इति निऽपुरः। ये। भरन्ति। अग्निः। तान्। लोकात्। प्र। नुदाति। अस्मात्॥३०॥ नमः। वः। पितरः। शुष्माय। तपसे। यत्। जीवं। तसो। रसाय। घोराय। मन्यवे। स्वधायै। वः। पितरः। नमः। एतत्। वः। पितरः। वासः। गृहान्। नः। पितरः। दत्त॥३१॥ उत्। आयुषा। स्वायुषेति सुऽआयुषा। उत्। पर्जन्यस्य। धामभिरिति धामऽभिः। उत्। अस्थाम। अमृतान्। अनु॥३३॥ आ। धत्त। पितरः। गर्भं। कुमारं। पुष्करस्रजमिति पुष्करऽस्रजं। यथा। इह। पुरुषः। असत्॥३४॥ ऊर्जं। वहन्तीः। अमृतं। घृतं। पयः। कीलालं। परिस्रुतमिति परिऽस्रुतं। स्वधाः। स्थ। तर्पयत। मे। पितॄन्॥३४॥ इति पदपाठे द्वितीयोऽध्यायः॥२॥ ॥श्री॥ कृष्णोसि१ अग्ने

वाजजित्१० देवसवितः११ अग्नीषोमयोः१२ आगते६ आयो८ संवर्चसा१० अग्ने गायेरुप्यना हना य॰ सप्तानुवाकेषु ॥ ॥श्री॥ हरिः ॐ॥

समिधाग्निं दुवस्यत। घृतैः। बोधयत। अतिथिं। आ। अस्मिन्। हव्या। जुहोतन॥१॥ सुसमिद्धायेति सुऽसमिद्धाय। शोचिषे। घृतं। तीव्रं। जुहोतन। अग्नये। जातवेदस इति जातऽवेदसे॥२॥ तं। त्वा। समिद्भिरिति समित्ऽभिः। अङ्गिरः। घृतेन। वर्द्धयामसि। बृहत्। शोच। यविष्ठ्य॥३॥ उप। त्वा। अग्ने। हविष्मतीः। घृताचीः। यन्तु। हर्यत। जुषस्व। समिध इति सम्ऽइधः। मम॥४॥ भूः। भुवः। स्वः। द्यौरिवेति द्यौःऽइव। भूम्ना। भूमिरिवेति भूमिःऽइव। वरिम्णा। तस्याः। ते। पृथिवि। देवयजनीति देवऽयजनि। पृष्ठे। अग्निं। अन्नादं

मि सं त्वाऽग्ने दं। अन्नाद्यायेयं नऽन्नाद्याय। अन्नादये ॥५॥ अग्ना अग्ने यं।
गौः। पृश्निः। अक्रमीत्। असदत्। मातरं। पुरः। पितरं। च। प्रयन्नि
ति प्रऽयन्। स्वरिति स्वः॥६॥ अन्तरिति। चरति। रोचना। अस्य।
प्राणात्। अपानती। अपऽअनती। वि। अख्यत्। महिषः। दिवं॥७॥
त्रिंशद्धाम। वि। राजति। वाक्। पतंगाय। धीयते। प्रति। वस्तोः।
अहः। द्युभिरिति द्युऽभिः॥८॥ अग्निर्ज्योतिषमित्यग्नि[illegible]तिःऽज्यो
तिषं। त्वा। वायुमतीमिति वायुऽमतीं। प्राणवतीमिति प्राणऽवतीं।

१५

स्वर्ग्यामिति स्वःऽग्यां। स्वर्गायेति स्वःऽगाय। उपादधामि। भास्वतीं। अ
ग्निः। ज्योतिः। ज्योतिः। अग्निः। स्वाहा॥९॥ सूर्यज्योतिषमिति सूर

१५

र्यऽज्योतिषं। त्वा। वायुमतीमिति वायुऽमतीं। प्राणवतीमिति प्राणऽवतीं।

स्वर्ग्यामिति स्वःऽग्यां। स्वर्गायेति स्वःऽगाय। उपादधामि। भास्वतीं। सूर्यः।
ज्योतिः। ज्योतिः। सूर्यः। स्वाहा॥१०॥ सजूरिति सऽजूः। देवेन। सवित्रा। सजू
रिति सऽजूः। रात्र्या। इन्द्रवत्येतीन्द्रऽवत्या। जुषाणः। अग्निः। वेतु। स्वाहा॥११॥
सजूरिति सऽजूः। देवेन। सवित्रा। सजूरिति सऽजूः। उषसा। इन्द्रवत्येती
न्द्रऽवत्या। जुषाणः। सूर्यः। वेतु। स्वाहा॥१२॥ इह। पुष्टिं। पुष्टिपतिरिति
पुष्टिऽपतिः। दधातु। इह। प्रजामिति प्रऽजां। रमयतु। प्रजापतिरिति
प्रजाऽपतिः। अग्नये। गृहपतय इति गृहऽपतये। रयिमत इति रयिऽ
मते। पुष्टिपतय इति पुष्टिऽपतये। स्वाहा। अग्नये। अन्नादायेत्य
न्नऽअदाय। अन्नपतय इत्यन्नऽपतये। स्वाहा॥१३॥ अग्ने। न मित्रां मे।

॥१९॥

अथ दा कृ। अनमित्रं। उदक्कात्। अधरात्। इंद्र। अनमित्रं। पश्चात्। मा। अनमि
त्रं। पुरः। कृधि॥१४॥ इंद्रः। पश्चात्। इंद्रः। पुरस्तात्। इंद्रः। अस्मान्। अ
भि। पातु। विश्वतः। इंद्रः। अभि याऽइसत्ता। मनाऽइस। विषूचीना। विश्व। अस्य
तात्॥१५॥ समिद्ध इति सं ऽइद्धाः। असि। समिद्ध इति सं ऽइद्धः। मा। अग्ने। दी
दिहि। समेद्धेति सं ऽएद्धा। ते। अग्ने। दीद्यासं॥१६॥ ध्या। उप प्रयंत इत्युप ऽ
प्रयंतः। अध्वरं। मंत्रं। वोचेम। अग्नये। आरे। अस्मे इत्यस्मे। चाशृण्व
ते॥१७॥ अग्निः। मूर्द्धा। दिवः। ककुत्। पतिः। पृथिव्याः। अयं। अपां॥
रेतांऽसि। जिन्वति॥१८॥ उभा। वां। इंद्राग्नी इतींद्राग्नी। आहुवध्या
इत्याऽहुवध्यै। उभा। राधसः। सह। मादयध्यै। उभा। दातारौ। इषां।

१९

रयीणां। उभा। वाजस्य। सातये। हुवे। वां॥१९॥ अयं। ते। योनिः। ऋत्वि
यः। यतः। जातः। अरोचथाः। तं। जानन्। अग्ने। आ। रोह। अथ। नः।
वर्द्धय। रयिं॥२०॥ अयं। इह। प्रथमः। धायि। धातृभिः। धातृभिरिति धातृऽभिः।
होता। यजिष्ठः। अध्वरेषु। ईड्यः। यं। अप्नवानः। भृगवः। विरुरुचु
रिति विऽरुरुचुः। वनेषु। चित्रं। विभ्वमिति विऽभ्वं। विशेविश इति वि
शेऽविशे॥२१॥ अस्य। प्रत्नां। अनु। द्युतं। शुक्रं। दुदुह्रे। अह्रयः। प
यः। सहस्रसामिति सहस्रऽसां। ऋषिं॥२२॥ तनूपा इति तनूऽपाः।
अग्ने। असि। तन्वं। मे। पाहि। आयुर्दा इत्यायुःऽदाः। अग्ने। असि।
आयुः। मे। देहि। वर्चोदा इति वर्चःऽदाः। अग्ने। असि। वर्चः। मे। देहि॥२३॥

अग्ने। यत्। मे। तन्वः। ऊनं। तत्। मे। आ। पृण। इन्धानाः। त्वा। शतं। हिमाः।
द्युमन्तमिति द्युऽमन्तं। सं। इधीमहि॥ २४॥ वयस्वन्तः। वयस्कृतं। वयः
कृतमिति वयःऽकृतं। सहस्वन्तः। सहस्कृतं। सहःकृतमिति सहःऽकृ
तं। अग्ने। सपत्नदंभनमिति सपत्नऽदंभनं। अदब्धासः। अदाभ्यं
॥ २५॥ चित्रावसो। चित्रवसो इति चित्रऽवसो। स्वस्ति। ते। पारं। अशी
य। सं। त्वं। अग्ने। सूर्यस्य। वर्चसा। अगथाः। ऋषीणां। स्तुते
न॥ २६॥ प्रियेण। धाम्ना। अहं। आयुषा। वर्चसा। प्रजयेति प्र
ऽजया। रायः। पोषेण। समिषीय। अंधः। स्थ। अंधः। वः। भक्षीय।
महः। स्थ। महः। वः। भक्षीय॥ २७॥ ऊर्जः। स्थ। ऊर्जं। वः। भक्षीय।

रायः। पोषः। स्थ। रायः। पोषं। वः। भक्षीय। रेवतीः। रमध्वं। अस्मिन्। यो
नौ। गोष्ठे। गोस्थ इति गोऽस्थे। अस्मिन्। लोके॥ २८॥ इह। एव। स्त। इतः।
मा। अप। गात। संहितेति सं ऽहिता। असि। विश्वरूपीरिति विश्वऽरूपीः।
ऊर्जा। मा। आ। विश। गौपत्येन॥ २९॥ उप। त्वा। अग्ने। दिवेदिव इति
दिवेऽदिवे। दोषावस्तरिति दोषाऽवस्तः। धिया। वयं। नमः। भरन्तः। आ।
इमसि॥ ३०॥ राजन्तं। अध्वराणां। गोपां। ऋतस्य। दीदिविं। वर्धमानं।
स्वे। दमे॥ ३१॥ सः। नः। पितेवेति पिताऽइव। सूनवे। अग्ने। सूपाय
न इति सुऽउपायनः। भव। सचस्व। नः। स्वस्तये॥ ३२॥ अग्ने। त्वं।
नः। अन्तमः। उत। त्राता। शिवः। भव। वरूथ्यः। वसुः। अग्निः। वसु

अवा इति वसुऽअवाः। अच्छ। न क्षि। द्युमत्ऽतमम्। इति द्युमत्ऽतमम्। रयिं। दाः।
॥३२॥ तं। त्वा। शोचिष्ठ। दीदिऽवः। इति दीदिऽवः। सुम्नाय। नूनं। ईमहे। स
खिऽभ्य इति सखिऽभ्यः। सः। नः। बोधि। श्रुधि। हवं। उरुष्य। नः। अघऽ
यतः। अघऽयतः इति अघऽयतः। समस्मात्॥३३॥ इन्द्र। आ। इहि। मत्सि
न्तो। कान्धे। आ। इहि। मयि। वः। कामऽधरणं इति कामऽधरणं। भूया
त्॥३४॥ सोमानं। स्वरणं। कृणुहि। ब्रह्मणः। पते। कक्षीवन्तं। यः।
औशिजः॥३५॥ यः। रेवान्। यः। अमीवऽहा। वसुऽवित्। इति व
सुऽवित्। पुष्टिऽवर्द्धन इति पुष्टिऽवर्द्धनः। सः। नः। सिषक्तु। सिसक्ति
ति सिसक्तु। यः। तुरः॥३६॥ मा। नः। शंसः। अररुषः। धूर्तिः। प्र

णक्। मर्त्यस्य। रक्ष। नः। ब्रह्मणः। पते॥३७॥ महि। त्रीणां। अवः। अस्तु। द्युक्षं। मि
त्रस्य। अर्यम्णः। दुराधर्षं इति दुःऽआधर्षं। वरुणस्य॥३८॥ नहि। तेषां। अमा।
चन। न। अध्वस्विति अध्वऽसु। वारणेषु। ईशे। रिपुः। अघऽशंस इति अघऽशंसः
॥४०॥ ते। हि। पुत्रासः। अदितेः। प्र। जीवसे। मर्त्याय। ज्योतिः। यच्छन्ति। अजस्रं
॥४१॥ कदा। चन। स्तरीः। असि। न। इन्द्र। सश्चसि। दाशुषे। उपऽउप
इत्। नु। मघऽवन्। भूयः। इत्। नु। ते। दानं। देवस्य। पृच्यते
॥४२॥ तत्। सवितुः। वरेण्यं। भर्गः। देवस्य। धीमहि। धियः। यः। नः। प्रचो
दयात् इति प्रऽचोदयात्॥४३॥ परि। ते। दूळभः। दुर्दभ इति दुःऽदभः। रथः।
अस्मान्। अश्नोतु। विश्वतः। येन। रक्षसि। दाशुषः। समिद्ध इति संऽइद्धः।

मा। सं। अर्द्धया। प्रजयेति प्रऽजया। धनेन। च॥३४॥ भूः। भुवः। स्वरि
स्वः। सुप्रजा इति सुऽप्रजाः। प्रजयेति प्रऽजया। स्याम्। सुवीर इति सुऽवीरः।
वीरैः। सुपोष इति सुऽपोषः। पोषैः॥३७॥ नर्य। प्रजामिति प्रऽजां। मे। पाहि।
शंस्य। पशून्। मे। पाहि। आ। अगन्म। विश्ववेदसमिति विश्वऽवेदसं।
अस्मभ्यं। वसुवित्तममिति वसुवित्ऽतमं॥३९॥ अग्ने। संम्राडिति सं‍ऽ
राट्। अभि। द्युम्नं। अभि। सहः। आ। यच्छस्व। अयं। अग्निः। गृहपति

१९ रिति गृहऽपतिः। गार्हपत्य इति गार्हऽपत्यः। प्रजावानिति प्रजाऽवान्। १९

वसुवित्तम इति वसुवित्ऽतमः॥४०॥ अग्ने। गृहपत इति गृहऽपते। अभि
अभि। द्युम्नं। अभि। सहः। आ। यच्छस्व। गृहाः। मा। बिभीत। मा। वेपध्वं।

ऊर्जं। बिभ्रतः। आ। इमसि॥४१॥ ऊर्जं। बिभ्रत्। वः। सुमना इति सुऽमनाः।
सुमेधा इति सुऽमेधाः। गृहान्। आ। एमि। मनसा। मोदमानः। येषां। अध्ये
ति। प्रवसन्निति प्रऽवसन्। येषु। सौमनसः। बहुः॥४२॥ गृ
हान्। उप। ह्वयामहे। ते। नः। जानन्तु। जानतः। उपहूता इत्युपऽहूताः। इह।
गावः। उपहूता इत्युपऽहूताः। अजावयः॥ अथो इत्यथो। अन्नस्य।
कीलालः। उपहूत इत्युपऽहूतः। गृहेषु। नः। क्षेमाय। वः। शान्त्यै। प्रपद्ये।
शिवं। शग्मं। शंयोरिति शंऽयोः। शंयोरिति शंऽयोः॥४३॥ प्रघा
सिन इति प्रऽघासिनः। हवामहे। मरुतः। च। रिशादसः। करम्भेण। सजो
षस इति सऽजोषसः॥४४॥ यत्। ग्रामे। अरण्ये। सभायां। इन्द्रि[illegible]

२०

चकृम । वयम् । इदम् । तत् । अव । यजामहे । स्वाहा ॥ ४५ ॥ मो इति मो । सु । नः । इन्द्र ।
अत्र । पृत्स्विति पृत्ऽसु । देवैः । अस्ति । हि । स्म । ते । शुष्मिन् । अवया इत्यवऽ
याः । महः । चित् । यस्य । मीढुषः । यव्या । हविष्मतः । मरुतः । वन्दते । गीः
॥ ४६ ॥ अक्रन् । कर्म । कर्मकृत इति कर्मऽकृतः । सह । वाचा । मयोभुवेति
मयःऽभुवा । देवेभ्यः । कर्म । कृत्वा । अस्तम् । प्र । इत । सचाभुव इति सचा
भुवः ॥ ४७ ॥ अवभृथेत्यवऽभृथ । निचुम्पुणेति निऽचुम्पुण । निचेरुरि
ति निऽचेरुः । असि । निचुम्पुण इति निऽचुम्पुणः । अव । देवैः । देवकृतमिति
देवऽकृतम् । एनः । अयासिषम् । अव । मर्त्यैः । मर्त्यकृतमिति मर्त्यऽकृतम् । पुरु
राव्ण इति पुरुऽराव्णः । देव । रिषः । पाहि ॥ ४८ ॥ ५ ॥ पूर्णा । दर्वि । परा ।

पत । सुपूर्णेति सुऽपूर्णा । पुनः । आ । पत । वस्नेवेति वस्नाऽइव । विक्रीणाव
है । इषम् । ऊर्जम् । शतक्रतो इति शतऽक्रतो ॥ ४९ ॥ देहि । मे । ददामि । ते । नि । मे ।
धेहि । नि । ते । दधे । निहारमिति निऽहारम् । नि । हराणि । ते । निहारमिति निऽ
हारम् । नि । हरासि । मे । स्वाहा ॥ ५० ॥ अक्षन् । अमीमदन्त । हि । अव । प्रियाः ।
अधूषत । अस्तोषत । स्वभानव इति स्वऽभानवः । विप्राः । नविष्ठया ।
मती । योज । नु । इन्द्र । ते । हरी इति हरी ॥ ५१ ॥ सुसंदृशमिति सुऽसंदृशम् ।
त्वा । वयम् । मघवन्निति मघऽवन् । वन्दिषीमहि । प्र । नूनम् । पूर्णवन्धुर इ
ति पूर्णऽवन्धुरः । स्तुतः । यासि । वशान् । अनु । योज । नु । इन्द्र । ते । हरी इ
ति हरी ॥ ५२ ॥ मनः । नु । आ । हुवामहे । नाराशंसेन । सोमेन । पितॄणाम् ।
च । मन्मभिरिति मन्मऽभिः ॥ ५३ ॥ आ । नः । एतु । मनः । पुनरिति पुनः । क्रत्वे । दक्षा

य । जीवसे । ज्योक् । च । सूर्यं । दृशे ॥ ६१ ॥ पुनः । नः । पितरः । मनः । दद
तु । दैव्यः । जनः । जीवं । व्रातं । सचेमहि ॥ ६२ ॥ वयं । सोम । व्रते । तव । म
नः । तनूषु । बिभ्रतः । प्रजावंत इति प्रजाऽवंतः । सचेमहि ॥ ६३ ॥
एषः । ते । रुद्र । भागः । सह । स्वस्रा । अंबिकया । तं । जुषस्व । स्वाहा । ए
षः । ते । रुद्र । भागः । आखुः । ते । पशुः ॥ ६४ ॥ अव । रुद्रं । अदीमहि । अव ।
देवं । त्र्यंबकमिति त्रिऽअंबकं । यथा । नः । वस्यसः । करत् । यथा । नः । श्रे
यसः । करत् । यथा । नः । व्यवसाययादिति विऽअवसाययात् ॥ ६५ ॥ भे
षजं । असि । भेषजं । गवे । अश्वाय । पुरुषाय । भेषजं । सुगमिति सु
गं । मेषाय । मेष्यै ॥ ६६ ॥ त्र्यंबकमिति त्रिऽअंबकं । यजामहे । सुगंधिमि
ति सुऽगंधिं । पुष्टिवर्द्धनमिति पुष्टिऽवर्द्धनं । उर्वारुकमिवेत्युर्वारुकं ।

इव । बंधनात् । मृत्योः । मुक्षीय । मा । अमृतात् ॥ ६७ ॥ त्र्यंबकमिति त्रिऽअं
बकं । यजामहे । सुगंधिमिति सुऽगंधिं । पतिवेदनमिति पतिऽवेदनं । उ
र्वारुकमिवेत्युर्वारुकं । इव । बंधनात् । इतः । मुक्षीय । मा । अमुतः ॥ ६८ ॥
एतत् । ते । रुद्र । अवसं । तेन । परः । मूजवत इति मूजऽवतः । अतीहि । अव
ततधन्वेत्यवततऽधन्वा । पिनाकावस इति पिनाकऽअवसः । कृत्ति
वास इति कृत्तिऽवासाः । अहिंसन् । नः । शिवः । अतीहि ।
॥ ६९ ॥ वाजिनां । वाजः । अवतु । भक्षः । अस्मान् । रेतः । सिक्तं । अमृ
तं । बलाय । विश्वेदेवाः । अश्वि । यत् । संवत्सुरिति संऽवत्सुः । त
त् । मा । धिनोतु प्रजयेति प्रऽजया । धनेन ॥ ७० ॥ वाजी । अहं । वाजिन
स्य । उपहूत इत्युपऽहूतः । उपहूतस्येत्युपऽहूतस्य । भक्षयामि । वाजे । वा

ज्ञो। भूयासं॥ ७२॥ सवित्रा। प्रसूता इति प्रऽसूताः। दैव्याः। आपः। उंदंतु।
ते। तनूं। दीर्घायुत्वायेति दीर्घायुऽत्वाय। वर्चसे॥ ७३॥ कश्यपस्य। त्र्यायु
षमिति त्रिऽआयुषं। जमदग्नेरिति जमतऽअग्नेः। त्र्यायुषमिति त्रिऽआ
युषं। यत्। देवानां। त्र्यायुषमिति त्रिऽआयुषं। तत्। मे। अस्तु। त्र्यायुषमि
ति त्रिऽआयुषं॥ ७४॥ येन। धाता। बृहस्पतेः। इंद्रस्य। च। आयुषे। अव
पत्। तेन। ते। वपामि। ब्रह्मणा। जीवातवे। जीवनाय॥ ७५॥ दीर्घायु
त्वायेति दीर्घायुऽत्वाय। बलाय। वर्चसे। सुप्रजास्त्वायेति सुप्रजाः
त्वाय। च। अस्मो। अथो इति। जीव। शरदः। शतं॥ ७६॥ ३॥ इति
श्री याज्ञवल्क्यपदपाठे तृतीयोध्यायः॥ ३॥ समिधाग्निं ८ अग्निज्योति
ष्मं २ उपप्रयंतः २८ भूर्भुवः स्वः ६ ग्रघासिनः ५ पूर्णादर्वि २ अक्षन्नमीमद

न ६ एष ते ६ वाजिना वाजः॥ ६ न नानुवाकेषु सप्तपंचाशीतिः॥ ७५॥ [illegible]॥ ३॥
हरिः ॐ॥ आ। इदं। अगन्म। देवयजनमिति देवऽयजनं। पृथि
व्याः। यत्र। देवासः। अजुषंत। विश्वे। ऋक्सामाभ्यामिति ऋक्ऽसामाभ्यां। सं
तरंत इति संऽतरंतः। यजुर्भिरिति यजुःऽभिः। रायः। पोषेण। सं। इषा।
मदेम॥ १॥ इमाः। आपः। शं। ऊं इति। मे। संतु। देवीः। ओषधे। त्रायस्व।
स्वधिते इति स्वऽधिते। मा। एनं। हिंसीः। आपः। अस्मान्। मातरः। शुंध
यंतु। घृतेन। नः। घृतप्व इति घृतऽप्वः। पुनंतु॥ २॥ विश्वं। हि। रिप्रं। प्र
वहंतीति प्रऽवहंति। देवीः। उत्। इत्। आभ्यः। शुचिः। आ। पूतः। एमि।
दीक्षातपसोः। तनूः। असि। तां। त्वा। शिवां। शग्मां। परि। दधे। भद्रं। व
र्णं। पुष्यन्॥ ३॥ महीनां। पयः। असि। वर्चोदा इति वर्चःऽदाः। असि।

वर्चः। मे। देहि। वृत्रस्य। कनीनकः। असि। चक्षुर्दा इति चक्षुःऽदाः। असि। च
क्षुः। मे। देहि। ४। चित्पतिरिति चित्ऽपतिः। मा। पुनातु। वाक्पतिरिति वा
क्ऽपतिः। मा। पुनातु। देवः। मा। सविता। पुनातु। अच्छिद्रेण। पवित्रेण।
सूर्यस्य। रश्मिभिरिति रश्मिऽभिः। तस्य। ते। पवित्रपत इति पवित्रऽ
पते। पवित्रपूतस्येति पवित्रऽपूतस्य। यत्काम इति यत्ऽकामः। पुने। तत्। श
केयं। ५। आ। वः। देवासः। ईमहे। वामं। प्रयतीति प्रऽयति। अध्वरे।
आ। वः। देवासः। आशिष इत्याऽशिषः। यज्ञियासः। हवामहे। ६। स्वा
हा। यज्ञं। मनसः। उरोः। अंतरिक्षात्। द्यावापृथिवीभ्यां। वातात्। आ
रभे। ॥७॥६॥ आकूत्या इत्याऽकूत्यै। प्रयुज इति प्रऽयुजे। अग्नये। स्वा
हा। मेधायै। मनसे। दीक्षायै। तपसे। सरस्वत्यै। पूष्णे। अग्नये। स्वाहा।

आपः। देवीः। बृहतीः। विश्वशंभुव इति विश्वऽशंभुवः। द्यावापृथिवी
इति द्यावापृथिवी। उरो इत्युरो। अंतरिक्ष। बृहस्पतये। हविषा। विधेम। स्वा
हा। ८। विश्वः। देवस्य। नेतुः। मर्तः। वुरीत। सख्यं। विश्वः। राये। इषुध्यति।
द्युम्नं। वृणीत। पुष्यसे। स्वाहा। ९। ऋक्सामयोरित्यृक्ऽसामयोः। शि
ल्पे इति शिल्पे। स्थः। ते इति ते। वां। आ। रभे। ते इति ते। मा। पातं। आ। अस्य।
यज्ञस्य। उदृच इत्युत्ऽऋचः। १०। शर्म। असि। शर्म। मे। यच्छ। नमः। ते।
अस्तु। मा। मा। हिंसीः। ऊर्क्। असि। आंगिरसी। ऊर्णम्रदा इत्यूर्णऽम्रदाः। ऊ
र्जं। मे। यच्छ। ११। सोमस्य। नीविः। असि। विष्णोः। शर्म। असि। शर्म।
यजमानस्य। इंद्रस्य। योनिः। असि। सुसस्या इति सुऽसस्याः। कृषीः। कृधि। १२।
उत्। श्रयस्व। वनस्पते। ऊर्ध्वः। मा। पाहि। अंहसः। आ। अस्य। यज्ञस्य।

उरुव्यच इत्युरुऽव्यचः ॥१३॥४॥ व्रतं । कृणुत । व्रतं । कृणुत । अग्निः । ब्रह्म । अग्निः । य
ज्ञः । वनस्पतिः । यज्ञियः ॥१४॥ देवीं । धियं । मनामहे । सुमृडीकामिति सुऽ
मृडीकां । अभिष्टये । वर्चोधामिति वर्चःऽधां । विश्वधायसमिति विश्वऽधा
यसं । सुतीर्थेति सुऽतीर्था । नः । असत् । वशे ॥१५॥ ये । देवाः । मनोजाता
इति मनःऽजाताः । मनोयुज इति मनःऽयुजः । दक्षक्रतव इति दक्षऽक्र
तवः । ते । नः । अवन्तु । ते । नः । पान्तु । तेभ्यः । स्वाहा ॥१६॥ श्वात्राः । पीताः ।
भवत । यूयं । आपः । अस्माकं । अन्तः । उदरे । सुशेवा इति सुऽशेवाः ।
ताः । अस्मभ्यं । अयक्ष्माः । अनमीवाः । अनागसः । स्वदन्तु । देवीः । अ
मृताः । ऋतावृधः । ऋतवृध इत्यृतऽवृधः ॥१७॥ इयं । ते । यज्ञिया ।
तनूः । अपः । मुंचामि । न । प्रजामिति प्रऽजां । अंहोमुच इत्यंहःऽ

मुचः । स्वाहाकृता इति स्वाहाऽकृताः । पृथिवीं । आ । विशत । पृथिव्या । सं । भ
व ॥१८॥ अग्ने । त्वं । सु । जागृहि । वयं । सु । मंदिषीमहि । रक्ष । नः । अप्रयुच्छ
न्नित्यप्रऽयुच्छन् । प्रबुध इति प्रऽबुधे । नः । पुनरिति पुनः । कृधि ॥१९॥ पु
नः । मनः । पुनः । आयुः । मे । आ । अगात् । पुनरिति पुनः । चक्षुः । पुनरि
ति पुनः । श्रोत्रं । मे । आ । अगात् । पुनरिति पुनः । प्राणः । पुनः । आत्मा । मे ।
आ । अगात् । वैश्वानरः । अदब्धः । तनूपा इति तनूऽपाः । अग्निः । मा ।
पातु । दुरितादिति दुःऽइतात् । अवद्यात् ॥२०॥ त्वं । अग्ने । व्रतपा इति व्र
तऽपाः । असि । देवः । आ । मर्त्येषु । आ । त्वं । यज्ञेषु । ईड्यः ॥२१॥ रास्व ।
इयत् । सोम । आ । भूयः । भर । देवः । नः । सविता । वसोः । दाता । वसु ।
अदात् ॥२२॥५॥ एषा । ते । शुक्र । तनूः । एतत् । वर्चः । तया । सं । भव ।

...तं। गृभ्णानः॥ असि। धृता। मनसा। जुष्टा। विष्णवे॥ १९॥ तस्याः। ते। सत्य
सवस इति सत्यऽसवसः। प्रसव इति प्रऽसवे। तन्वः। यन्त्रं। अशीय। स्वाहा।
चद्रं। असि। शुक्रं। अमृतं। वैश्वदेवमिति वैश्वऽदेवं॥ १८॥ चित्। मना। धीः।
दक्षिणा। क्षत्रिया। यज्ञिया। अदितिः। उभयतःशीर्ष्णीत्युभयतः
शीर्ष्णी। सा। नः। सुप्राचीति सुऽप्राची। सुप्रतीचीति सुऽप्रतीची। भव॥ १९॥
मित्रः। त्वा। पदि। बध्नीतां। पूषा। अध्वनः। पातु। इंद्राय। अध्यक्षायेत्य
धिऽअक्षाय। अनु। त्वा। माता। मन्यतां। पिता। भ्राता। सगर्भ्य इति सऽ
गर्भ्यः। सखा। सयूथ्य इति सऽयूथ्यः॥ २०॥ सा। देवि। देवं। अच्छ। इहि।
इंद्राय। सोमं। रुद्रः। त्वा। आ। वर्तयतु। स्वस्ति। सोमसखेति सोमऽसखा।
पुनः। आ। इहि॥ २१॥ वस्वी। असि। अदितिः। आदित्या। रुद्रा। चंद्रा।

बृहस्पतिः। त्वा। सुम्ने। रम्णातु। रुद्रः। वसुभिरिति वसुऽभिः। आ। चके॥ २२॥
अदित्याः। त्वा। मूर्द्धन्। आ। जिघर्मि। देवयजन इति देवऽयजने। पृ
थिव्याः। इडायाः। पदं। असि। घृतवदिति घृतऽवत्। स्वाहा॥ २३॥ अस्मे
इत्यस्मे। रमस्व। अस्मे इत्यस्मे। ते। बंधुः। त्वे इति त्वे। रायः। अस्मे इत्यस्मे।
रायः॥ मा। वयं। रायः। पोषेण। वि। यौष्म। तोतः। रायः। सं। अख्ये।
देव्या। धिया। सं। दक्षिणया। उरुचक्षसेत्युरुऽचक्षसा। मा। मे। आयुः।
प्र। मोषीः। मो इति मो। अहं। तव। वीरं। विदेय। तव। देवि। संदृशीति
संऽदृशि॥ २४॥ एषः। ते। गायत्रः। भागः। इति। मे। सोमाय। ब्रूतात्।
त्रैष्टुभः। त्रैष्टुभ इति त्रैष्टुभः। जागतः। छंदोमानामिति छंदः। मा

२९

नाम्ना। सांम्राज्यमिति सांऽराज्यं। गच्छतात्। इति। म्नि। सोमाय। क्रेता

तृ॥३२॥ आस्माकः। असि। शुक्रः। ते। ग्रह्यः। विचित इति विऽचितः। त्वा।

वि। चिन्वंतु॥३३॥ अभि। त्यं। देवं। सवितारं। ओण्योः। कविक्रतुमिति कवि

ऽक्रतुं। अर्चामि। सत्यसवमिति सत्यऽसवं। रत्नधामिति रत्नऽ

धां। अभि। प्रियं। मतिं। कविं। ऊर्ध्वा। यस्य। अमतिः। भाः। अदिद्युतत्।

सवीमनि। हिरण्यपाणिरिति हिरण्यऽपाणिः। अमिमीत। सुक्रतुरि

ति सुऽक्रतुः। कृपा। स्वरिति स्वः॥३४॥ प्रजाभ्य इति प्रऽजाभ्यः। त्वा। प्र

जा इति प्रऽजाः। त्वा। अनुप्राणंत्विति अनुऽप्राणंतु। प्रजा इति प्रऽजाः।

त्वां। अनुप्राणतामित्यनुऽप्राणतां॥३५॥ चंद्रं। त्वा। चंद्रेण। क्रीणामि। अमृतं।

सं

२९

शुक्रेण। अमृतं। अमृतेन। सग्मे। ते। गोः। अस्मे इत्यस्मे। ते। चंद्राणि॥३६॥

तपसः। तनूः। असि। प्रजापतेरिति प्रजाऽपतेः। वर्णः। परमेण। पशुना।

क्रीयसे। सहस्रपोषमिति सहस्रऽपोषं। पुषेयं॥३७॥ मित्रः। नः। आ। इ

हि। सुमित्रध इति सुऽमित्रधः। इंद्रस्य। ऊरुं। आ। विश। दक्षिणं। उशन्। उ

शंतं। स्योनः। स्योनं॥३८॥ स्वान। भ्राज। अंघारे। बंभारे। हस्त। सु

हस्तेति सुऽहस्त। कृशानो इति कृशानो। एते। वः। सोमक्रयणा इति सो

मऽक्रयणाः। तान्। रक्षध्वं। मा। वः। दभन्॥३९॥ परि। मा। अग्ने।

दुश्चरितादिति दुःऽचरितात्। बाधस्व। आ। मा। सुचरित इति सुऽच

रिते। भज। उत्। आयुषा। स्वायुषेति सुऽआयुषा। उत्। अस्थां। अ

स्तान्। अनु॥४०॥ प्रति। पथ्यां। अपद्महि। स्वस्तिगामिति स्वस्तिऽगां।
अनेहसं। येन। विश्वाः। परि। द्विषः। वृणक्ति। विंदते। वसु॥४१॥७॥
आऽदृताः। सक्रतू। असि। अदित्यै। सदः। आ। सीद। अस्तभ्नात्। द्यां।
ऋषभः। अंतरिक्षं। अमिमीत। वरिमाणं। पृथिव्याः। आ। असीद
त्। विश्वा। भुवनानि। संम्राडिति सम्ऽराट्। विश्वा। इत्। तानि। वरु
णस्य। व्रतानि॥४२॥ वनेषु। वि। अंतरिक्षं। ततान। वाजं। अर्वत्ऽसु
२८॥ अर्वत्ऽसु। पयः। उस्रियासु। हृत्ऽसु। क्रतुं। वरुणः। विक्षु। ॥२८
अग्निं। दिवि। सूर्यं। अदधात्। सोमं। अद्रौ॥४३॥ सूर्यस्य। चक्षसा।
आ। रोह। अग्नेः। अक्ष्णः। कनीनकं। यत्र। एतशेभिः। ईयसे। भ्रा

ऽजमानः। मि प्रस्थिति त्रिऽपंच ना॥४४॥ उत्‌सौ। आ। इतं। [illegible]
वा। ग्रा। [illegible] अनुभ्रतऽसेन। भ्रत। अवीरऽहणौ। अवी[illegible]
ऽहनौ। ब्रह्मचोदनाविति ब्रह्मऽचोदनौ। स्वस्ति। यजमान[illegible]
गच्छतं॥४५॥ भद्रः। मे। असि। प्रऽच्यवस्व। भुवः। पते। विश्वानि।
अभि। धामानि। मा। त्वा। परि[illegible]ऽइति परिऽपरिणः। परिपंथि
न इति परिऽपंथिनः। वृकाः। अघायवः। अघऽयव इत्यघऽयवः। वि
दन्। श्येनः। भूत्वा। परा। पत। यजमानस्य [illegible] गृहान्। गच्छात। नौ।
संऽस्कृतं॥४६॥ नमः। मित्रस्य। वरुणस्य। चक्षसे। महः। देवाय। त
त्। ऋतं। सपर्यत। दूरेऽदृशे इति दूरेऽदृशे। देवऽजाताय। केतवे। ऽके
तवा। केतवे। दिवः। पुत्राय। सूर्याय। शंसत॥४७॥ वरुणस्य। ऽ[illegible]

॥२८॥

भ्नं। असि। स्कंभसर्ज्जनीइति स्कंभऽसर्ज्जनी। स्थः। ऋतसदनीइ
तऽसदनी। ऋतसदनमित्यृतऽसदनं। ऋतसदनीमित्यृतऽसदनीं।
आ। सीद॥४८॥ या। ते। धामानि। हविषा। यजंति। ता। ते। विश्वा।
परिभूरिति परिऽभूः। अस्तु। यज्ञं। गयस्फान इति गयऽस्फानः।
प्रतरण इति प्रऽतरणः। सुवीर इति सुऽवीरः। अवीरहेत्यवीरऽहा।
प्र। चर। सोम। दुर्यान्॥४९॥२७॥ एदमगन्म तिस्रः३ महीनां च तस्रः४
आकूत्यै द्वे२ ऋक्साम योश्च तस्रः४ नतद्रक्षस्तनव९ एषाते पंच५ व
स्व्यासि च तस्रः४ एषते तेचैसे४ चं द्वे त्वा षट्६ अद्यास्त्ये कूः अष्ट८
द्दश॥ अनुवाके॥ एकोनपंचाशत्॥४९॥ इति पदपाठे चतुर्थोऽध्यायः॥४॥
॥छ॥ हरिः ॐ॥ अग्नेः। तनूः। असि। विष्णवे। त्वा। सोमस्य।

अतिथेः। आतिथ्यं। श्येनाय। सोमभृत इति सोमऽभृते। अग्नये। रायस्पोष
दइति रायस्पोषऽदे। विष्णवे। त्वा॥१॥ अग्नेः। जनित्रं। असि। वृषणौ। स्थः।
उर्वशी। असि। आयुः। पुरूरवाः। असि। गायत्रेण। त्वा। छंदसा। मंथामि। त्रैष्टुभे
न। त्रैष्टुभेनेति त्रैष्टुभेन। जागतेन। त्वा। छंदसा। मंथामि॥२॥ भवतं।
नः। समनसाविति सऽमनसौ। सचेतसाविति सऽचेतसौ। अरेपसौ। मा।
यज्ञं। हिंसिष्टं। मा। यज्ञपतिमिति यज्ञऽपतिं। जातवेदसाविति जातऽवे
दसौ। शिवौ। भवतं। अद्य। नः॥३॥ अग्नौ। अग्निः। चरति। प्रविष्ट इति प्रऽ
विष्टः। ऋषीणां। पुत्रः। अभिशस्तिपा इत्यभिशस्तिऽपाः। सः। नः। स्यो
नः। सुयजेति सुऽयजा। यज। इह। देवेभ्यः। हव्यं। सदं। अप्रयुच्छन्नित्यप्रऽयु
च्छन्। स्वाहा॥४॥ आपतय इत्याऽपतये। त्वा। गृह्णामि। परिपत

२०

त पसः। पतये। तनूः। तपः। पतये। तनूः। नप्त्रे। शाक्वरः। शाक्वराय। ओजिष्ठाय।
अनाधृष्टम्। असि। अनाधृष्यम्। देवानाम्। ओजः। अनभिशस्ती। अ
नभिऽशस्ति। अभिशस्तिऽपाः। अभिशस्तिऽपाः। अनभिशस्तेन्यम्। अभि
शस्तेन्यम्। अनभिऽशस्तेन्यम्। अंजसा। सत्यम्। उप। गेषम्। सुविते। मा। धाः। अ
ग्ने। व्रतपाः। इति व्रतऽपाः। त्वे। इति। त्वे। व्रतपा इति व्रतऽपाः। ६। या। तव।
तनूः। इयं। सा। मयि। या। मम। तनूः। एषा। सा। त्वयि। सह। नौ। व्र
तपत इति व्रतऽपते। व्रतानि। अनु। मे। दीक्षाम्। दीक्षापतिः। इति दीक्षाऽ
पतिः। मन्यताम्। अनु। तपः। तपस्पतिः। तपः। पतिः। इति तपः। [illegible]। तनूः।
अंशुःऽअंशुः। इत्यंशुःऽअंशुः। ते। देव। सोम। आ। प्यायताम्। इंद्रा
य। एकधनविद इत्येकधनऽविदे। आ। तुभ्यम्। इंद्रः [illegible] ताम्। आ। त्वम्।

२

इंद्राय। प्यायस्व। ८। आ। प्यायय। अस्मान्। सखीन्। सन्या। मेधया।
स्वस्ति। ते। देव। सोम। सुत्याम्। उदृचमित्युत्ऽऋचम्। अशीय। १०। ए
ष्टा इत्याऽइष्टाः। रायः। प्र। इषे। भगाय। ऋतम्। ऋतवादिभ्य इत्यृतवादि
भ्यः। नमः। दिवे। नमः। पृथिव्यै। ११। या। ते। अग्ने। अयःशयेत्ययःऽ
शया। तनूः। वर्षिष्ठा। गह्वरेष्ठा। गह्वरेस्थेति गह्वरेऽस्था। उग्रम्। वचः।
अप। अवधीत्। त्वेषम्। वचः। अप। अवधीत्। स्वाहा। रजःशयेति र
जःऽशया। हरिशया। हरिशयेति हरिऽशया। १२। न तप्तायनी
ति तप्तऽअयनी। मे। असि। वित्तायनीति वित्तऽअयनी। मे। असि।
अवतात्। मा। व्यथितम्। अवतात्। मा। नाथितम्। १३। विदेः। अग्निः।

३

नभः। नाम। अग्ने। अंगिरः। आयुना। नाम्ना। आ। इहि। यः। अस्याम्। पृ
थिव्यां। असि। यत्। ते। अनाधृष्टं। नाम। यज्ञियं। तेन। त्वा। आ। दधे। द्वि
तीयस्यां। तृतीयस्यां। अनु। सा। देववीतय इति देवऽवीतये। सिंही। अ
सि। सपत्नसाही। सपत्नसहीति सपत्नऽसही। देवेभ्यः। कल्पस्व। शुं
धस्व। शुंभस्व॥१४॥ इंद्रघोष इतींद्रऽघोषः। त्वा। वसुभिरिति वसु
भिः। पुरस्तात्। पातु। प्रचेता इति प्रऽचेताः। रुद्रैः। पश्चात्। मनोजवा इ
ति मनःऽजवाः। पितृभिरिति पितृऽभिः। दक्षिणतः। विश्वकर्मेति वि
श्वऽकर्मा। आदित्यैः। उत्तरतः। पातु॥१५॥ इदम्। अहं। तप्तं। वाः। बहि
र्द्धेति बहिःऽधा। यज्ञात्। निः। सृजामि। सिंही। असि। स्वाहा। आदि

३

सवनिरित्यादित्यऽवनिः॥१६॥ ब्रह्मवनिरिति ब्रह्मऽवनिः। क्षत्रवनिरिति
क्षत्रऽवनिः। सुप्रजावनिरिति सुप्रजाऽवनिः। रायस्पोषवनिरिति राय
स्पोषऽवनिः। आ। वह। देवान्। यजमानाय। स्वाहा। भूतेभ्यः। त्वा॥१७॥
ध्रुवः। असि। पृथिवीं। दृंह। ध्रुवक्षिदिति ध्रुवऽक्षित्। अंतरिक्षं। अ
च्युतक्षिदित्यच्युतऽक्षित्। दिवं। दृंह। अग्नेः। भस्म। असि। अग्नेः।
पुरीषं। असि॥१८॥ युंजते। मनः। उत। युंजते। धियः। विप्राः। वि
प्रस्य। बृहतः। विपश्चित इति विपःऽचितः। वि। होत्राः। दधे। वयुनावि
त्। वयुनविदिति वयुनऽवित्। एकः। इत्। मही। देवस्य। सवितुः। परि
ष्टुतिः। परिस्तुतिरिति परिऽस्तुतिः॥१९॥ इदं। विष्णुः। वि। चक्रमे। त्रेधा।

२९

नि। दृंहे। पृदं। सम्ऽस्लं। इति सम्ऽदृंहं। अस्य। पांऽसुरे। स्वाहा॥ २०॥ इरावती
इतीराऽवती। धेनुमती इति धेनुऽमती। हि। भूतं। सूयवसिनी। सुयवसि
नीइति सुऽयवसिनी। मनवे। दशस्या। विऽअस्कभ्नाः। रोदसीइति रोदसी।
विष्णो इति विष्णो। एते इस्ये ते। दाधर्थ। पृथिवीं। अभितः। मयूखैः। स्वा
हा॥ २१॥ देवश्रुतौ इति देवऽश्रुतौ। देवेषु। आ। घोषतं। प्राचीइति प्राची। प्र
इतं। अध्वरं। कल्पयंतीइति कल्पयंती। ऊर्ध्वं। यज्ञं। नयतं। मा। जिह्वरतं
॥ २२॥ स्वे। गोऽष्ठे। गोस्थमिति गोऽस्थे। आ। वदतं। देवीइति देवी। दुर्ये इ
ति दुर्ये। आयुः। मा। निः। वादिष्टं। प्रजामिति प्रऽजां। मा। निः। वादिष्टं।
अत्र। रमेथां। वर्ष्मन्। पृथिव्याः॥ २३॥ विष्णोः। नु। कं। वीर्याणि। प्र
वोचं। यः। पार्थिवानि। विममे इति विऽममे। रजांसि। यः। अस्कभा

यत्। उत्तरं। सधस्थमिति सधऽस्थं। विचक्रमाण इति विऽचक्र
माणः। त्रेधा। उरुगाय इति उरुऽगायः। विष्णवे। त्वा॥ २४॥ दिवः। वा। विष्णो
इति विष्णो। उत। वा। पृथिव्याः। महः। वा। विष्णो इति विष्णो। उरोः। अंत
रिक्षात्। उभा। हि। हस्ता। वसुना। पृणस्व। आ। प्र। यच्छ। दक्षिणात्। आ। उ
त। सव्यात्। विष्णवे। त्वा॥ २५॥ प्र। तत्। विष्णुः। स्तवते। वीर्येण। मृगः।
न। भीमः। कुचरः। गिरिष्ठाः। गिरिस्था इति गिरिऽस्थाः। यस्य। उरुषु। त्रि
षु। विक्रमणेष्विति विऽक्रमणेषु। अधिक्षियंतीति अधिऽक्षियंति। भुव
नानि। विश्वा॥ २६॥ विष्णोः। रराटं। असि। श्नप्त्रे इति श्नप्त्रे। स्थः। स्यूः।
ध्रुवः। वैष्णवं। असि। विष्णवे। त्वा॥ २७॥ [illegible]। आ। ददे। नारी। असि। इदं।

अहम्। रक्षसः। ग्रीवाः। अपि। कृन्तामि। बृहन्। असि। बृहद्रवा इति बृहत्ऽर-
वाः। बृहतीम्। इन्द्राय। वाचम्। वद। रक्षोहणम्। रक्षोहनमिति रक्षःऽहनम्। व-
लगहनमिति वलगऽहनम्। वैष्णवीम्॥ २८॥ इदम्। अहम्। तम्। वलगम्। उत्। वपा-
मि। यम्। नः। निष्ट्यः। यम्। अमात्यः। निचखानेति निऽचखान। समानः। अ-
समानः। सबन्धुरिति सऽबन्धुः। असबन्धुरित्यसऽबन्धुः। सजात इति सऽजा-
तः। असजातः। उत्। तम्। कृन्तामि॥ २९॥ स्वराडिति स्वऽराट्। असि। सपत्न-
हेति सपत्नऽहा। सत्रराडिति सत्रऽराट्। अभिमातिहेत्यभिमातिऽहा। जन-
राडिति जनऽराट्। रक्षोहेति रक्षःऽहा। सर्वराडिति सर्वऽराट्। अमि-
त्रहेत्यमित्रऽहा॥ ३०॥ रक्षोहणः। रक्षोहण इति रक्षःऽहनः। वलगह-

न इति वलगऽहनः। प्र। उक्षामि। वैष्णवान्। अवनयामि। अव। स्तृणामि।
वैष्णवान्॥ ३१॥ रक्षोहणौ। रक्षोहनाविति रक्षःऽहनौ। वलगहनाविति
वलगऽहनौ। उप। दधामि। वैष्णवी इति वैष्णवी। परि। ऊहामि। वैष्णवी इ-
ति वैष्णवी। वैष्णवम्। असि। वैष्णवाः। स्थ॥ ३२॥ यवः। असि। यवय। अ-
स्मत्। द्वेषः। यवय। अरातीः। दिवे। अन्तरिक्षाय। पृथिव्यै। त्वा॥ ३३॥
शुन्धन्ताम्। लोकाः। पितृषदनाः। पितृसदना इति पितृऽसदनाः। पितृष-
दनम्। पितृसदनमिति पितृऽसदनम्। असि। उत्। दिवम्। स्तभान। आ। अन्-
तरिक्षम्। पृण। दृंहस्व। पृथिव्याम्॥ ३४॥ द्युतानः। त्वा। मारुतः। मिनोतु।
मित्रावरुणौ। ध्रुवेण। धर्मणा। ब्रह्मवनीति ब्रह्मऽवनि। त्वा। क्षत्रवनीति

क्षत्रऽवनि। रायस्पोषवनीति रायस्पोषऽवनि। पाहि। जुहोमि॥ ३४॥ अग्ने।
इह। सूनो। आयुः। प्रजामित्रेपुऽत्रां। इह। ध्रुवा। असि। ध्रुवः। असि
ना। यजमानः। आयतनवत्सोऽयतने। ध्रुया। ता। घृतेन। द्यावापृथिवी
इति द्यावापृथिवी। पूर्व्यथा। इंद्रस्य। छदिः। असि। विश्वजनस्येति वि
श्वऽजनस्य। छाया॥ ३६॥ पाहि। त्वा। गिर्वणः। गिरः। इमाः। भवंतु।
विश्वतः। वृद्धायुमिति वृद्धऽआयुं। अनु। वृद्धयः। जुष्टाः। भवंतु। जु
ष्टयः॥ ३७॥ इंद्रस्य। स्यूः। ध्रुवः। ऐंद्रं। वैश्वदेवमिति वैश्वऽदेवं। अ
सि॥ ३८॥ विभूरिति विऽभूः। असि। प्रवाहणः। प्रवाहन इति प्रऽवा
नः। वह्निः। हव्यवाहन इति हव्यऽवाहनः। श्वात्रः। प्रचेता इति प्रऽचेता

तुथः। विश्ववेदा इति विश्वऽवेदाः॥ ३९॥ उशिक्। कविः। अंघारिः। बंभारिः।
अवस्यूः। दुवस्वान्। शुंध्यूः। मार्जालीयः॥ ४०॥ ऋतधामेत्यृतऽधामा। स्व
र्ज्योतिरिति स्वःऽज्योतिः। समुद्रः। विश्वव्यचा इति विश्वऽव्यचाः। अहिः
एकपादित्येकऽपात्। अहिः। बुध्न्यः॥ ४१॥ सम्राडिति सम्ऽराट्। कृशानुः।
परिषद्यः। परिसद्य इति परिऽसद्यः। पवमानः। नभः। प्रतक्वेति प्रऽत
क्वा। मृष्टः। हव्यसूदन इति हव्यऽसूदनः॥ ४२॥ समूह्य इति संऽऊह्यः।
विश्ववेदा इति विश्वऽवेदाः। ऊर्जातिरिक्तस्येत्यूर्जऽअतिरिक्तस्य। प्रतिष्ठे
प्रतिष्ठेति प्रतिऽस्था। आग्नयः। सगराः। सगराः। स्थ। सगरेण। नाम्ना

रौद्रेण। अनीकेन। पात। मा। अग्नयः। पिपृत। मा। अग्नयः। नमः। वः। अ
स्तु। मा। मा। हिंसिष्ट॥ ४३॥ ज्योतिः। असि। विश्वरूपमिति विश्वऽरूपं।
विश्वेषां। देवानां। समिदिति सम्ऽइत्। त्वं। सोम। तनूकृद्भ्य इति तनूकृत्
ऽभ्यः। द्वेषोभ्य इति द्वेषःऽभ्यः। अन्यकृतेभ्य इत्यन्यऽकृतेभ्यः।
उरु। यंता। असि। वरूथं। स्वाहा। जुषाणः। अप्तुः। आज्यस्य। वेतु। स्वा
हा॥ ४४॥ अग्ने। नय। सुपथेति सुऽपथा। राये। अस्मान्। विश्वानि। दे
व। वयुनानि। विद्वान्। युयोधि। अस्मत्। जुहुराणं। एनः। भूयि
ष्ठां। ते। नमउक्तिमिति नमःऽउक्तिं। विधेम॥ ४५॥ अयं। नः। अग्निः।

वरिवः। कृणोतु। अयं। मृधः। पुरः। एतु। प्रभिंदन्निति प्रऽभिंदन्। अयं।
वाजान्। जयतु। वाजसाताविति वाजऽसातौ। अयं। शत्रून्। जयतु। जर्हृषा
णः। स्वाहा॥ ४६॥ देव। सवितः। एषः। ते। सोमः। तं। रक्षस्व। मा। त्वा। दभ
न्। एतत्। त्वं। देव। सोम। देवः। देवान्। उप। अगाः॥ ४७॥ इदं। अहं। म
नुष्यान्। सह। रायः। पोषेण। स्वाहा। निः। वरुणस्य। पाशात्। मुच्ये। अ
ग्ने। व्रतपा इति व्रतऽपाः। त्वे इति त्वे। व्रतपा इति व्रतऽपाः॥ ४८॥ या। त
व। तनूः। मयि। अभूत्। एषा। सा। त्वयि। या। मम। तनूः। त्वयि। अभू
त्। इयं। सा। मयि। यथायथमिति यथाऽयथं। नौ। व्रतपत इति व्रतऽप
ते। व्रतानि। अनु। मे। दीक्षां। दीक्षापतिरिति दीक्षाऽपतिः। अमंस्त। अनु।

तपः॥ तपस्पतिः॥ तपः। पतिरिति तपःऽपतिः॥४४॥ उरुविष्णो॥ गणंता॥१॥ अ
ति। अन्यान्। अगां। न। अन्यान्। उपा। अगां। अर्वाक्। त्वा। परेभ्यः। परः
अवरेभ्यः॥४९॥ तं। त्वा। जुषामहे। देव। वनस्पते। देवयज्यायै। इति देव
यज्यायै। देवाः। त्वा। देवयज्यायै। इति देवऽयज्यायै। जुषंतां। विष्णवे।
त्वा॥४१॥ ओषधे। त्रायस्व। स्वधिते। इति स्वऽधिते। मा। एनं। हिंसीः॥
दिवं। मा। लेखीः॥ अंतरिक्षं। मा। हिंसीः॥ पृथिव्या। सं। भव॥४२॥ अ
यं। हि। त्वा। स्वधितिः। इति स्वऽधितिः। तेतिजानः। प्रणिनाय। प्रणिनाय
३५
इति प्रऽनिनाय। महते। सौभगाय। अतः। त्वं। देव। वनस्पते। शतव
ल्शः। इति शतऽवल्शः। वि। रोह। सहस्रवल्शाः इति सहस्रऽवल्शाः।

वि। वयं। रुहेम॥४३॥ ॥छ॥ अग्नेस्तनूः ४ आ पतये त्वा ८ तसा यनीमेधं
इंद्र घोषस्त्वा ७ युंजते ९ देवस्य त्वा ५ देवस्य त्वा ६ विभूरसि ५ ज्योति
रसि ७ उरुविष्णो ९ द्वाविंशा वाके पंच पंचाशत॥ ५५॥ ॥छ॥ इति पद
पाठे पंचमोध्यायः॥५॥ हरिः ॐ॥ देवस्य त्वा। गणंता॥१॥
अग्रेणीः॥ अग्रेनीरिति अग्रेऽनीः॥ असि। स्वावेशः। इति सुऽआवेशः। उन्नेतॄ
णां। मिस्वते। नेतॄणां। एतस्य। वित्तात्। अधि। त्वा। स्थास्यति। देवः। त्वा। स
विता। मध्वा। अनक्तु। सुपिप्पलाभ्यः। इति सुऽपिप्पलाभ्यः। त्वा। ओषधी
भ्यः॥ दिवं। अग्रेण। अस्पृक्षः॥ आ। अंतरिक्षं। मध्येन। अप्राः॥ पृथि
वीं। उपरेण। अदृंहीः॥ ॥१॥ या। ते। धामानि। उश्मसि। गमध्यै। यत्र। गावः।

भूरिशृङ्गा इति भूरिऽशृङ्गाः । अयासः । अत्र । अह । एतत् । उरुगायस्येत्युरुऽ
गायस्य । विष्णोः । परमं । पदं । अव । भाति । भूरि ।।२।। ब्रह्मवनि त्वा गणां त्वा ।।१।।
विष्णोः । कर्माणि । पश्यत । यतः । व्रतानि । पस्पशे । इन्द्रस्य । युज्यः । सखा ।।३।।
तत् । विष्णोः । परमं । पदं । सदा । पश्यन्ति । सूरयः । दिवीवेति दिविऽइव । च
क्षुः । आततमित्याऽततं ।।४।। परिवीरिति परिऽवीः । असि । परि । त्वा । दैवीः ।
विशः । व्ययन्तां । परि । इमं । यजमानं । रायः । मनुष्याणां । दिवः । सूनुः । अ

सि । एषः । ते । पृथिव्यां । लोकः । आरण्यः । ते । पशुः ।।५।। उपावीरित्युपऽअ

वीः । असि । उप । देवान् । दैवीः । विशः । प्र । अगुः । उशिजः । वह्नितमानि
ति वह्निऽतमान् । देव । त्वष्टः । वसु । रम । हव्या । ते । स्वदन्तां ।।६।। रेवतीः ।

रमध्वं । बृहस्पते । धारय । वसूनि । ऋतस्य । त्वा । देवहविरिति देवऽहविः ।
पाशेन । प्रति । मुञ्चामि । धर्षा । मानुषः ।।७।। अग्नीषोमाभ्यां । जुष्टं । नि ।
युनज्मि । अद्भ्य इत्यत्ऽभ्यः । त्वा । ओषधीभ्यः । प्र । उक्षामि ।।८।। अपां ।
पेरुः । असि । आपः । देवीः । स्वदन्तु । स्वात्तं । चित् । सत् । देवहविरिति देवऽह
विः ।।९।। सं । ते । प्राणः । वातेन । गच्छतां । सं । अङ्गानि । यजत्रैः । सं । यजमा
नः । आशिषेत्याऽशिषा ।।१०।। घृतेन । अक्तौ । पशून् । त्रायेथां । रेवति । य
जमाने । प्रियं । धाः । आ । विश ।।११।। उरोः । अन्तरिक्षात् । सजूरिति सऽ
जूः । देवेन । वातेन । अस्य । हविषः । त्मना । यज । सं । अस्य । तन्वा । भ
व ।।१२।। वर्षो इति वर्षो । वर्षीयसि । यज्ञे । यज्ञपतिमिति यज्ञऽपतिं ।
धाः । स्वाहा । देवेभ्यः । देवेभ्यः । स्वाहा । मा । अहिः । भूः । मा । पृदाकुः ।।१३।।

नमः। ते। आतानेत्याऽतान। अनर्वा। प्र। इहि। घृतस्य। कुल्याः। उप। ऋ-
तस्य। पथ्याः। अनु॥१२॥ देवीः। आपः। शुद्धाः। वोढ्वं। सुपरिविष्टा इति सुऽ-
परिविष्टाः। देवेषु। सुपरिविष्टा इति सुऽपरिविष्टाः। वयं। परिवेष्टार इ-
ति परिऽवेष्टारः। भूयास्म॥१५॥ वाचं। ते। शुंधामि। प्राणं। चक्षुः। श्रो-
त्रं। नाभिं। मेढ्रं। पायुं। चरित्रान्। ते। शुंधामि॥१६॥ मनः। ते। आ। प्या-
यतां। वाक्। प्राणः। चक्षुः। श्रोत्रं। यत्। ते। क्रूरं। यत्। आस्थितमित्याऽ-
स्थितं। तत्। ते। आ। प्यायतां। निः। स्त्यायतां। शुध्यतु। शं। अहोभ्य इ-
त्यहःऽभ्यः॥१७॥ ओषधे। त्रायस्व। स्वधित इति स्वऽधिते। मा। एनं।
हिंसीः। रक्षसां। भागः। असि। निरस्तमिति निःऽअस्तं। रक्षः॥१८॥
इदं। अहं। रक्षः। अभि। तिष्ठामि। अव। बाधे। अधमं। तमः। नयामि॥१९॥

३८

घृतेन। द्यावापृथिवी इति द्यावापृथिवी। प्र। ऊर्णुवाथां। वायो इति वायो।
वेः। स्तोकानां। जुषाणः। अग्निः। आज्यस्य। वेतु। स्वाहा। स्वाहाकृते इति स्वा-
हाऽकृते। ऊर्ध्वनभसमित्यूर्ध्वऽनभसं। मारुतं। गच्छतं॥२०॥ सं। ते। मनः। म-
नसा। सं। प्राणः। प्राणेन। गच्छतां। रेट्। असि। अग्निः। त्वा। श्रीणातु। आपः।
त्वा। सं। अरिणन्॥२१॥ वातस्य। त्वा। ध्राज्यै। पूष्णः। रंह्यै। ऊष्मणः।
व्यथिषत्। प्रयुतमिति प्रऽयुतं। द्वेषः॥२२॥ घृतं। घृतपावान इति घृत-
पावानः। पिबत। वसां। वसापावान इति वसाऽपावानः। पिबत। अंत-
रिक्षस्य। हविः। असि। स्वाहा॥२३॥ दिशः। प्रदिश इति प्रऽदिशः। आदि-
श इत्याऽदिशः। विदिश इति विऽदिशः। उद्दिश इत्युत्ऽदिशः। दिग्भ्यऽइ

ति।दकृऽध्यः॥स्वाहा।ऐंद्रः।प्राणः॥अंगेअंग इत्यंगेऽअंगे।निधीत इति निऽधी
तः।ऐंद्रः।उदान इत्युत्ऽआनः॥अंगेअंग इत्यंगेऽअंगे।निदीध्ये॥२०॥दे
व।त्वष्टः॥भूरि।ते।संऽसमिति संऽसं।एतु॥सलक्ष्मेति सऽलक्ष्मा।यत्।वि
षुरूपमिति विषुऽरूपं।भवाति।देवत्रेति देवऽत्रा।यंतं।अवसे।सखायः॥
अनु।त्वा।माता।पितरः॥मदंतु॥२१॥समुद्रं।गच्छ।स्वाहा।देवं।सवि
तारं।अंतरिक्षं।मित्रावरुणौ।अहोरात्रे इत्यहोरात्रे।छंदांसि।द्यावा
पृथिवी इति द्यावापृथिवी।सोमं।यज्ञं।नभः।दिव्यं।अग्निं।वैश्वा
॥३८॥ नरं।मनः।मे।हार्दि।यच्छ॥२२॥देवं।तां।धूमः।गच्छतु।अंतरिक्षं। ॥३८
ज्योतिः।पृथिवीं।भस्मना।आ।पृण।स्वाहा॥२३॥मा।आपः।मा।

ओषधीः॥हिंसीः।धाम्नो धाम्न इति धाम्नःऽधाम्नः।राजन्।ततः।वरुण।नः॥
मुंच।यत्।आहुः।अघ्न्याः।इति।वरुण।इति।शपामहे।ततः।वरुण।नः॥
मुंच॥२४॥सुमित्रिया इति सुऽमित्रियाः।नः।आपः।ओषधयः।संतु।दुर्मि
त्रिया इति दुःऽमित्रियाः।तस्मै।संतु।यः।अस्मान्।द्वेष्टि।यं।च।वयं।द्वि
ष्मः॥२५॥इदं।आपः।प्र।वहत।यत्।किं।च।दुरितमिति दुःऽइतं।मयि।
यत्।वा।अहं।अभिदुद्रोहेत्यभिऽदुद्रोह।यत्।वा।शेपे।उत।अनृतं॥२६॥
हविष्मतीः।इमाः।आपः।हविष्मान्।आ।विवासति।हविष्मान्।देवः।
अध्वरः।हविष्मान्।अस्तु।सूर्यः॥२७॥अग्नेः।वः।अपन्नगृहस्येत्यपन्नऽ
गृहस्य।सदसि।सादयामि।इंद्राग्न्योः।भागधेयीरिति भागऽधेयीः।

स्वा । निरस्तः पराग्ग्रः । विश्वेषां । देवानां । भागधेयमसीति भागऽधेयं । देवानां । स्वाहा ॥ २ ॥
अमूः । याः । उप । सूर्ये । याभिः । वा । सूर्यः । सह । ताः । नः । हिन्वन्तु । अध्वरं ॥ ३ ॥
हृदे । त्वा । मनसे । त्वा । दिवे । त्वा । सूर्याय । त्वा । ऊर्ध्वः । अध्वरं । दिवि । देवेषु । होत्राः । यच्छ
॥ ४ ॥ सोम । राजन् । विश्वाः । त्वं । प्रजाः इति प्रऽजाः । उपावरोह इत्युपऽअव
रोह । विश्वाः । त्वां । प्रजाः इति प्रऽजाः । उपावरोहन्त्वित्युपऽअवरोहन्तु ॥ ५ ॥
शृणोतु । अग्निः । समिधेति सम्ऽइधा । हवं । मे । शृण्वन्तु । आपः । धिष
णाः । च । देवीः । श्रोत । ग्रावाणः । विदुषः । न । यज्ञं । शृणोतु । देवः । सवि
ता । हवं । मे । स्वाहा ॥ ६ ॥ देवीः । आपः । अपां । नपात् । यः । वः । ऊर्मिः । हवि
ष्यः । इन्द्रियावानितीन्द्रियऽवान् । मदिन्तम इति मदिन्ऽतमः ॥ ७ ॥

३६ ॥

तं । देवेभ्यः । देवत्रेति देवऽत्रा । धत्त । शुक्रं । शुक्रपेभ्य इति शुक्रऽपेभ्यः । येषां ।
भागः । स्थ । स्वाहा ॥ ८ ॥ कार्षिः । असि । समुद्रस्य । त्वा । अक्षित्यै । उत् । न
यामि । सं । आपः । अद्भिः । अग्मत । सं । ओषधीभिः । ओषधीः
॥ ९ ॥ यं । अग्ने । पृत्स्विति पृत्ऽसु । मर्त्यं । अवाः । वाजेषु । यं । जुनाः । सः । यं
ता । शश्वतीः । इषः । स्वाहा ॥ १० ॥ आ । ददे । रावा । असि । गभीरं । इमं । अ
ध्वरं । कृधि । इन्द्राय । सुषूतमं । सुसूतममिति सुऽसूतमं । उत्तमेन । उत्तमेनेत्युत्
ऽतमेन । पविना । ऊर्जस्वन्तं । मधुमन्तमिति मधुऽमन्तं । पयस्वन्तं । निग्रा
भ्याः इति निऽग्राभ्याः । स्थ । देवश्रुत इति देवऽश्रुतः । तर्पयत । मा । ॥ ११ ॥
मनः । मे । तर्पयत । वाचं । प्राणं । चक्षुः । श्रोत्रं । आत्मानं । प्रजामिति प्रऽजां ।

पश्चस्न्नाग लान्नाग लाः। मे। मा। विान्न्वषन्नाः॥४॥ इंद्राय। त्वा। वसुमत इति
वसुऽमते। रुद्रवत इति रुद्रऽवते। आदित्यवत इत्यादित्यऽवते। अभिमा
तिघ्न इत्यभिमातिऽघ्ने। श्येनाय। सोमभृत इति सोमऽभृते। अग्नये।
रायस्पोषद इति रायस्पोषऽदे॥४३॥ यत्। ते। सोम। दिवि। ज्योतिः। पृथि
व्याम्। उरौ। अंतरिक्षे। तेन। अस्मै। यजमानाय। उरु। राये। कृधि। अधि।
दात्रे। वोचः॥४४॥ श्वात्राः। स्थ। वृत्रतुर इति वृत्रऽतुरः। राधोगूर्ता इति
राधःऽगूर्ताः। अमृतस्य। पत्नीः। ताः। देवीः। देवत्रेति देवऽत्रा। इमम्। यज्ञं।
नयत। उपहूता इत्युपऽहूताः। सोमस्य। पिबत॥४५॥ मा। भेः। मा। सं।
विक्थाः। ऊर्जं। धत्स्व। धिषणे इति धिषणे। वीड्वी इति वीड्वी। सती इति सती।

४०

वीडयेथां। ऊर्जं। दधाथां। पाप्मा। हतः। न। सोमः॥४६॥ प्राक्। अपाक्। उद
क्। अधराक्। सर्वतः। त्वा। दिशः। आ। धावंतु। अंब। निः। पर। सं। अरीः।
विदां॥४७॥ त्वं। अंग। प्र। शंसिषः। देवः। शविष्ठ। मर्त्यं। न। त्वत्। अं
न्यः। मघवन्निति मघऽवन्। अस्ति। मर्डिता। इंद्र। ब्रवीमि। ते। वचः॥४८॥
॥छ॥ देवस्य त्वा सप्त ६ उपावीरस्येष ८ समस्तो स प्त ७ सं ते पं च ५ समुद्रं
च ५ हविष्मतीः ६ देवस्य त्वा सप्त ७ देवस्य त्वा एष ८॥ अनुवाकेषु पं
चाशत्॥५०॥ इति पदपाठे षष्ठोऽध्यायः॥६॥छ॥ हरिः॥ॐ॥
वाचः। पतये। पवस्व। वृष्णः। अंशुभ्यामित्यंशुऽभ्यां। गभस्ति
पूत इति गभस्तिऽपूतः। देवः। देवेभ्यः। पवस्व। येषां। भागः। असि।
मधुमतीरिति मधुऽमतीः। नः। इषः। कृधि॥१॥ यत्। ते। सोम।

ऽदाभ्यं । नाम । जागृवि । तस्मै । ते । सोम । सोमाय । स्वाहा । स्वाहा । उरु ।
अंतरिक्षं । अनु । एमि । स्वांकृत इति स्वांऽकृतः । असि । विश्वेभ्यः ।
इंद्रियेभ्यः । दिव्येभ्यः । पार्थिवेभ्यः । मनः । त्वा । अष्टु । स्वाहा । त्वा ।
सुभवेति सुऽभव । सूर्याय । देवेभ्यः । त्वा । मरीचिपेभ्य इति मरी
चिऽपेभ्यः । देवांशो इति देवऽअंशो । यस्मै । त्वा । ईडे । तत् । सत्यं । उप
रिप्रुतेत्युपरिऽप्रुता । भंगेन । हतः । असौ । फट् । प्राणाय । त्वा । व्या
नायेति विऽआनाय । त्वा । [illegible] यामऽगृहीत इत्युपयामऽगृही
तः । असि । अंतः । यच्छ । मघवन्निति मघऽवन् । पाहि । सोमं । उरु
ष्य । रायः । आ । इषः । यजस्व । अंतः । ते । द्यावापृथि
वी इति द्यावापृथिवी । दधामि । अंतः । दधामि । उरु । अंतरिक्षं ।

४९

सजोषा इति सऽजोषाः । देवेभिः । अवरैः । परैः । च । अंतर्याम इत्यंतःऽयामे । मघ
वन्निति मघऽवन् । मादयस्व । उदानायेत्युत्ऽआनाय । त्वा । आ ।
वायो इति वायो । भूष । शुचिपा इति शुचिऽपाः । उप । नः । सहस्रं । ते । नियु
त इति निऽयुतः । विश्ववारेति विश्वऽवार । उपो इत्युपो । ते । अंधः । मद्यं
अयामि । यस्य । देव । दधिषे । पूर्वपेयमिति पूर्वऽपेयं । वायवे । त्वा । इंद्र
इंद्रवायू इतींद्रवायू । इमे । सुताः । उप । प्रयोभिरिति प्रयःऽभिः । आ । ग
तं । इंदवः । वां । उशंति । हि । वायवे । इंद्रवायुभ्यामितींद्रवायुऽभ्यां ।
त्वा । एषः । ते । योनिः । सजोषोभ्यामिति सजोषःऽभ्यां । त्वा । ७ । अ
यं । वां । मित्रावरुणा । सुतः । सोमः । ऋतावृधा । ऋतवृधेत्यृतऽवृधा ।
मम । इत् । इह । श्रुतं । हवं । मित्रावरुणाभ्यां । त्वा । ८ । राया । वयं । स

४२

सबाऽइस इति सऽबाऽइसः। मदेम। हव्येन। देवाः। यवसेन। गावः। तां। धे
नुं। मित्रावरुणा। युवं। नः। विश्वाहा। धत्तं। अनपस्फुरंतीं। इत्यनपऽ
स्फुरंतीं। एषः। ते। योनिः। ऋतायुभ्यां। ऋतयुभ्यामित्यृतयुऽभ्यां। त्वा
॥९॥ या। वां। कृत्या। मधुमती। इति मधुऽमती। अश्विना। सूनृतावतीति
सूनृताऽवती। तया। यज्ञं। मिमिक्षतं। अश्विभ्यामित्यश्विऽभ्यां। त्वा
एषः। ते। योनिः। माध्वीभ्यां। त्वा॥१०॥ तं। प्रत्नथेति प्रत्नऽथा। पूर्वथे
ति पूर्वऽथा। विश्वथेति विश्वऽथा। इमथेतीमऽथा। ज्येष्ठतातिमिति
ज्येष्ठऽतातिं। बर्हिषदं। बर्हिसदमिति बर्हिःऽसदं। स्वर्विदमिति
स्वःऽविदं। प्रतीचीनं। वृजनं। दोहसे। धुनिं। आशुं। जयंतं। अनु।
यासु। वर्द्धसे। रंजया। त्वा॥११॥ एषः। ते। योनिः। वीरतां। पाहि। अप

मृष्ट इत्यपऽमृष्टः। शंडः। देवाः। त्वा। शुक्रपाः इति शुक्रऽपाः। प्र। नयंतु। अ
नाधृष्टा। असि। सुवीर इति सुऽवीरः। वीरान्। प्रजनयन्निति प्रऽजनयन्।
परि। इहि। अभि। रायः। पोषेण। यजमानं। संजग्मानो इति संऽजग्मा
नः। दिवा। पृथिव्या। शुक्रः। शुक्रशोचिषेति शुक्रऽशोचिषा। निरस्त इति
निःऽअस्तः। शंडः। शुक्रस्य। अधिष्ठानं। अधिस्थानमित्यधिऽस्थानं। अ
सि॥१२॥ अच्छिन्नस्य। ते। देव। सोम। सुवीर्यस्येति सुऽवीर्यस्य। रायः। पो
षस्य। ददितारः। स्याम। सा। प्रथमा। संस्कृतिः। विश्ववारेति विश्वऽवा
रा। सः। प्रथमः। वरुणः। मित्रः। अग्निः॥१३॥ सः। प्रथमः। बृहस्पतिः।
चिकित्वान्। तस्मै। इंद्राय। सुतं। आ। जुहोत। स्वाहा। तृंपंतु। होत्राः। म
ध्वः। याः। स्विष्टमिति सुऽइष्टं। सुप्रीतमिति सुऽप्रीतं। यत्र। स्वाहा॥१४॥

अयं। वेनः। चोदयत्। पृश्निगर्भा इति पृश्निऽगर्भाः। ज्योतिर्जरायुरि
ति ज्योतिःऽजरायुः। रजसः। विमान इति विऽमाने। इमं। अपां। संग
म इति संऽगमे। सूर्यस्य। शिशुं। न। विप्राः। मतिभिरिति मतिऽभिः।
रिहंति। मर्काय। त्वा॥१५॥ मनः। न। येषु। हवनेषु। तिग्मं। विपः। श
च्या। वनुथः। द्रवंता। आ। यः। शर्याभिः। तुविनृम्ण इति तुविऽनृम्णः।
अस्य। अश्रीणीत। आदिशमित्याऽदिशं। गभस्तौ॥१६॥ एषः। ते। यो
निः। प्रजा इति प्रऽजाः। पाहि। अपमृष्ट इत्यपऽमृष्टः। मर्कः। देवाः।
त्वा। मंथिपा इति मंथिऽपाः। प्र। नयंतु। अनाधृष्टा। असि। सुप्रजा
इति सुऽप्रजाः। प्रजा इति प्रऽजाः। प्रजनयन्निति प्रऽजनयन्। परि।
इहि। अभि। रायः। पोषेण। यजमानं। संजग्मान इति संऽजग्मानः।

४२

दिवा। पृथिव्या। मंथी। मंथिशोचिषेति मंथिऽशोचिषा। निरस्त इति
निःऽअस्तः। मर्कः। मंथिनः। अधिष्ठानं। अधिस्थानमित्यधिऽस्थानं।
असि॥१७॥ ये। देवासः। दिवि। एकादश। स्थ। पृथिव्यां। अधि। एका
दश। स्थ। अप्सुक्षित इत्यप्सुऽक्षितः। महिना। एकादश। स्थ। ते। दे
वासः। यज्ञं। इमं। जुषध्वं॥१८॥ आग्रयणः। असि। स्वाग्रयण
इति सुऽआग्रयणः। पाहि। यज्ञं। पाहि। यज्ञपतिमिति यज्ञऽपतिं
॥१९॥ विष्णुः। त्वां। इंद्रियेण। पातु। विष्णुं। त्वं। पाहि। अभि। सवनानि। पाहि।
सोमः। पवते। सोमः। पवते॥२०॥ अस्मै। ब्रह्मणे। क्षत्राय। सुन्वते। यज
मानाय। इषे। ऊर्जे। अद्भ्य इत्यत्ऽभ्यः। ओषधीभ्यः। द्यावापृथिवी
भ्यां। सुभूतायेति सुऽभूताय। ब्रह्मवर्चसायेति ब्रह्मऽवर्चसाय। प

५४

वन्तौ। विश्वेभ्यः। त्वा। देवेभ्यः। एषः। ते। योनिः। विश्वेभ्यः। त्वा। देवेभ्यः॥२३॥
इंद्राय। त्वा। बृहद्वत इति बृहत्ऽवते। वयस्वते। उक्थायुवं। उक्थयु
वमित्युक्थऽयुवं। गृह्णामि। यत्। ते। इंद्र। बृहत्। वयः। तस्मै। त्वा। वि
ष्णवे। त्वा। एषः। ते। योनिः। उक्थेभ्यः। त्वा॥२४॥ देवेभ्यः। त्वा। देवायु
वं। देवयुवमिति देवऽयुवं। गृह्णामि। यज्ञस्य। आयुषे। मित्रावरुणा
भ्यां। इंद्राय। इंद्राग्निभ्यामितींद्राग्निऽभ्यां। इंद्राय। इंद्रावरुणाभ्यां।
इंद्राबृहस्पतिभ्यामितींद्राबृहस्पतिऽभ्यां। इंद्राविष्णुभ्यामितीं
द्राविष्णुऽभ्यां। त्वा। देवायुवं। देवयुवमिति देवऽयुवं। गृह्णामि। य
ज्ञस्य। आयुषे॥२५॥ मूर्द्धानं। दिवः। अरतिं। पृथिव्याः। वैश्वानरं।
ऋते। आ। जातं। अग्निं। कविं। संम्राजमिति संऽराजं। अतिथिं। जनानां।

आसन्। आ। पात्रं। जनयंत। देवाः॥२६॥ ध्रुवः। असि। ध्रुवक्षितिरिति
ध्रुवऽक्षितिः। ध्रुवाणां। ध्रुवतम इति ध्रुवऽतमः। अच्युतानां। अच्युत
क्षित्तम इत्यच्युतक्षित्ऽतमः। एषः। ते। योनिः। वैश्वानराय। त्वा॥२७॥
ध्रुवं। ध्रुवेण। मनसा। वाचा। सोमं। अव। नयामि। अथ। नः। इंद्रः। इत्
विशः। असपत्नाः। समनस इति सऽमनसः। करत्॥२८॥ यः। ते। द्रप्सः।
स्कंदति। यः। ते। अंशुः। ग्रावच्युत इति ग्रावऽच्युतः। धिषणयोः। उपस्था
दुपऽस्थात्। अध्वर्योः। वा। परि। वा। यः। पवित्रात्। तं। ते। जुहोमि।
मनसा। वषट्कृतमिति वषट्ऽकृतं। स्वाहा। देवानां। उत्क्रमणमसि।
ब्रह्मणो। असि॥३०॥ मधवे। माधवाय। शुक्राय। शुचये। नभसे। नभ
स्याय। इषे। ऊर्जे। सहसे। सहस्याय। तपसे। तपस्याय। अंहस
स्पतये। अंहसः। पतये इत्यंहसःऽपतये। त्वा॥३१॥ इंद्राग्नी इती

इंद्राग्नी । आ । गतं । सुतं । गीर्भिरिति गीःऽभिः । नभः । वरेण्यं । अस्य । पा॒
तं । धिया । इषिता । इंद्राग्निभ्यामितींद्राग्निऽभ्यां । त्वा । एषः । ते । योनिः ।
इंद्राग्निभ्यामितींद्राग्निऽभ्यां । त्वा ॥ २९ ॥ आ । घ । ये । अग्निं । इंधते । स्तृ
णंति । बर्हिः । आनुषक् । येषां । इंद्रः । युवा । सखा । अग्नींद्राभ्यां । त्वा ।
एषः । ते । योनिः । अग्नींद्राभ्यां । त्वा ॥ ३० ॥ ओमासः । चर्षणीधृतः ।
चर्षणिधृत इति चर्षणिऽधृतः । विश्वे । देवासः । आ । गत । दाश्वांसः
सः । दाशुषः । सुतं ॥ ३१ ॥ विश्वे । देवासः । आ । गत । शृणुत । मे । इमं
हवं । आ । इदं । बर्हिः । नि । सीदत ॥ ३२ ॥ इंद्र । मरुत्वः । इह । पाहि । सोमं ।
यथा । शार्याते । अपिबः । सुतस्य । तव । प्रणीती । प्रनीतीति प्रऽनीती ।
तव । शूर । शर्मन् । आ । विवासंति । कवयः । सुयज्ञा इति सुऽयज्ञाः ।
इंद्राय । त्वा । मरुत्वते । एषः । ते । योनिः । इंद्राय । त्वा । मरुत्वते ॥ ३३ ॥ मरु

४४

त्वंतं । वृषभं । वावृधानं । ववृधानमिति ववृधानं । अकवारिमित्यक
वऽअरिं । दिव्यं । शासं । इंद्रं । विश्वासाहं । विश्वसाहमिति विश्वऽसहं ।
अवसे । नूतनाय । उग्रं । सहोदां । सहोदामिति सहःऽदां । इह । तं । हुवेम ॥ ३४ ॥
मरुतां । ओजसे । त्वा ॥ ३५ ॥ सजोषा इति सऽजोषाः । इंद्र । सगण इति
सऽगणः । मरुद्भिरिति मरुत्ऽभिः । सोमं । पिब । वृत्रहेति वृत्रऽहा ।
शूर । विद्वान् । जहि । शत्रून् । अप । मृधः । नुदस्व । अथ । अभयं ।
कृणुहि । विश्वतः । नः ॥ ३६ ॥ महान् । इंद्रः । नृवदिति नृऽवत् । आ ।
चर्षणिप्रा इति चर्षणिऽप्राः । उत । द्विबर्हा इति द्विऽबर्हाः । अमिनः ।
सहोभिरिति सहःऽभिः । अस्मद्र्यक् । वावृधे । ववृध इति ववृधे ।
वीर्याय । उरुः । पृथुः । सुकृत इति सुऽकृतः । कर्तृभिरिति कर्तृऽभिः ।
भूत् । महेंद्राय । इति महाऽइंद्राय । त्वा । एषः । ते । योनिः । महेंद्राय त्व

महाऽइंद्राय। त्वा॥३९॥ महान्। इंद्रः। यः। ओजसा। पर्जन्यः। वृष्टि
मांऽइव। वृष्टिमानिवेतिवृष्टिमान्ऽइव। स्तोमैः। वत्सस्य। वावृधे।
ववृध इतिववृधे॥४०॥ वाचस्पतयेति स्वाहा उपयामगृहीतो
सि। आ वायो २ अयं वां २ या वां २ तं प्रत्नथा ४ अयं वेनः ५ ये देवा
सः ४ इंद्राय त्वा २ मूर्द्धानं ३ यस्तो १ मघवे १ इंद्राग्नी आगतं ३ आ
घ १३० मा सश्च र्षणीधृतः १ विश्वे देवासः १ इंद्र मरुत्वः २ मरुत्वं
तं वृषभं १ मरुत्वा मोजसे २ सजोषा इंद्रा २ महां इंद्रो २ महां इंद्र

८९

यो केक १॥ द्वाविंशति रनुवाकेषु चत्वारिंशत्॥४०॥
इति पदपाठे सप्तमोऽध्यायः॥७॥ [illegible] हरिः॥ ॐ॥ [illegible] चेदानं
इति गणानां [illegible] आदित्येभ्यः। त्वा॥१॥ कदा। चन। प्र। युच्छसि।

उभेइत्युभे। नि। पासि। जन्मनी इतिजन्मनी। तुरीय। आदित्य। सव
नं। ते। इंद्रियं। आ। तस्थौ। अमृतं। दिवि। आदित्येभ्यः। त्वा॥२॥ यज्ञः।
देवानां। प्रति। एति। सुम्नं। आदित्यासः। भवत। मृडयंतः। आ।
वः। अर्वाची। सुमतिरितिसुऽमतिः। ववृत्यात्। अंहोः। चित्।
या। वरिवोवित्तरेतिवरिवोवित्ऽतरा। असत्। आदित्येभ्यः। त्वा।
विवस्वन्। आदित्य। एषः। ते। सोमपीथ इतिसोमऽपीथः। तस्मिन्
न्। मत्स्व॥३॥ श्रत्। अस्मै। नरः। वचसे। दधात। न। यत्। आशी
र्दा इत्याशीःऽदा। दंपती इति दंऽपती। वामं। अश्नुतः। पुमान्। पुत्रः।
जायते। विंदते। वसु। अध। विश्वाहा। अरपः। एधते। गृहे॥४॥
वामं। अद्य। सवितः। वामं। ऊं इति। श्वः। दिवेदिव इति दिवेऽदिवे।

वामं। अस्मभ्यं। सावीः। वामस्य। हि। क्षयस्य। देव। भूरेः। अया। धिया। वा
मऽभाज इति वामऽभाजः। स्याम॥ ६॥ सावित्रः। असि। चनोधा इति
चनःऽधाः। चनः। मयि। धेहि। जिन्व। यज्ञं। जिन्व। यज्ञपतिमिति
यज्ञऽपतिं। भगाय। सवित्रे। त्वा॥ ६॥ सुशर्मेति सुऽशर्मा। असि।
सुप्रतिष्ठान इति सुऽप्रतिष्ठानः। बृहदुक्षायेति बृ
हत्ऽउक्षाय। नमः॥ ७॥ बृहस्पतिसुतस्येति बृहस्पतिऽसुत
स्य। ते। देव। सोम। इंदो इति। इंद्रियावत इति इंद्रि
यऽवतः। पत्नीवत इति पत्नीऽवतः। ग्रहान्। ऋध्यासं॥ ८॥
अहं। परस्तात्। अहं। अवस्तात्। यत्। अंतरिक्षं। तत्। उं इति।

४०

मे। पिता। आसीत्। अहं। सूर्यं। उभयतः। ददर्श। अहं। देवानां। परमं। गुहा।
यत्॥ ९॥ अग्ने। वाकू। पते। सजूरिति सऽजूः। देवेन। त्वष्ट्रा। सो
मं। पिब। स्वाहा॥ १०॥ प्रजापतिरिति प्रजाऽपतिः। वृषा। असि। रे
तोधा इति रेतःऽधाः। रेतः। मयि। धेहि। प्रजापतेरिति प्रजाऽपतेः।
ते। वृष्णः। रेतोधस इति रेतःऽधसः। रेतोधामिति रेतःऽधां। अ
शीय॥ ११॥ हरिः। असि। हारियोजन इति हारिऽयोजनः। हरिभ्या
मिति हरिऽभ्यां। त्वा। हर्योः। धानाः। स्थ। सहसोमा इति सहऽसो
माः। इंद्राय॥ १२॥ यः। ते। देव। सोम। अश्वसनिरित्यश्वऽसनिः।
भक्षः। यः। गोसनिरिति गोऽसनिः। तस्य। ते। इष्टयजुष इति इष्ट।

यजुषः। स्तुतस्तोमस्येति स्तुतऽस्तोमस्य। शस्तोक्थस्येति शस्तऽउक्थस्य।
उपहूतइत्युपऽहूतः। उपहूतस्येत्युपऽहूतस्य। भक्षयामि॥१३॥ यु
क्ष्वा। हि। केशिना। हरी इति हरी। वृषणा। कक्ष्यप्रेति कक्ष्यऽप्रा। अथा।
नः। इन्द्र। सोमपा इति सोमऽपाः। गिराम्। उपश्रुतिमित्युपऽश्रुतिम्। चर।
इन्द्राय। त्वा। षोडशिने। एषः। ते। योनिः। इन्द्राय। त्वा। षोडशि
ने॥१४॥ आ। तिष्ठ। वृत्रहन्निति वृत्रऽहन्। रथम्। युक्ता। ते। ब्रह्मणा।
हरी इति हरी। अर्वाचीनम्। सु। ते। मनः। ग्रावा। कृणोतु। वग्नुना॥१५॥
इन्द्रम्। इत्। हरी इति हरी। वहतः। अप्रतिधृष्टशवसमित्यप्रतिधृष्टऽ
शवसम्। ऋषीणाम्। च। स्तुतीः। उप। यज्ञम्। च। मानुषाणाम्॥१६॥ यस्मात्।

न। ऋते। परः। अन्यः। अस्ति। यः। आविवेशेत्याऽविवेश। भुवनानि। विश्वा।
प्रजापतिरिति प्रजाऽपतिः। प्रजयेति प्रऽजया। संरराण इति सम्ऽरराणः।
त्रीणि। ज्योतींषि। सचते। सः। षोडशी॥१७॥ इन्द्रः। च। सम्राडिति सम्ऽ
राट्। वरुणः। च। राजा। तौ। ते। भक्षम्। चक्रतुः। अग्रे। एतम्। तयोः। अहम्। अ
नु। भक्षम्। भक्षयामि। वाक्। देवी। जुषाणा। सोमस्य। तृप्यतु। सह। प्रा
णेन। स्वाहा॥१८॥ अग्ने। आयूंषि। पवसे। आ। सुव। ऊर्जम्। इषम्। च।
नः। आरे। बाधस्व। दुच्छुनाम्। अग्नये। त्वा। वर्चसे। एषः। ते। योनिः। अग्न
ये। त्वा। वर्चसे। अग्ने। वर्चस्विन्। वर्चस्वान्। त्वम्। देवेषु। असि। वर्चस्वान्।
अहम्। मनुष्येषु। भूयासम्॥१९॥ अग्ने। पवस्व। स्वपा इति सुऽअपाः।
अस्मे इत्यस्मे। वर्चः। सुवीर्यमिति सुऽवीर्यम्। दधत्। रयिम्। मयि। पोषम्॥२०॥

उत्तिष्ठन्नित्युत्ऽतिष्ठन्। ओजसा। सह। पीत्वी। शिप्रे इति शिप्रे। अवेप
यः। सोमं। इंद्र। चमू इति चमू। सुतं। इंद्राय। त्वा। ओजसे। एषः। ते। यो
निः। इंद्राय। त्वा। ओजसे। इंद्र। ओजस्विन्। ओजस्वान्। त्वं। देवेषु। अ
सि। ओजस्वान्। अहं। मनुष्येषु। भूयासं॥ ३९॥ अदृश्रं। अस्य। केतवः।
वि। रश्मयः। जनान्। अनु। भ्राजंतः। अग्नयः। यथा। सूर्याय। त्वा।
भ्राजे। एषः। ते। योनिः। सूर्याय। त्वा। भ्राजे। सूर्य। भ्राजस्विन्। भ्राज
स्वान्। त्वं। देवेषु। असि। भ्राजस्वान्। अहं। मनुष्येषु। भूयासं॥ ४०॥
उत्। ऊं इति। त्यं। जातवेदसमिति जातऽवेदसं। देवं। वहंति।
केतवः। दृशे। विश्वाय। सूर्यं॥ ४१॥ चित्रं। देवानां। उत्। अगात्। अ
नीकं। चक्षुः। मित्रस्य। वरुणस्य। अग्नेः। आ। अप्राः। द्यावापृथिवी

इति द्यावापृथिवी। अंतरिक्षं। सूर्यः। आत्मा। जगतः। तस्थुषः। च॥ ४२॥ वि
नः। इंद्र। मृधः। जहि। नीचा। यच्छ। पृतन्यतः। यः। अस्मान्। अभिदास
ति। अभिऽदासति। अधरं। गमय। तमः। इंद्राय। त्वा। विमृध इति विऽमृ
धे। एषः। ते। योनिः। इंद्राय। त्वा। विमृध इति विऽमृधे॥ ४४॥ वाचः। प
तिं। विश्वकर्माणमिति विश्वऽकर्माणं। ऊतये। मनोजुवमिति मनः
जुवं। वाजे। अद्य। हुवेम। सः। नः। विश्वानि। हवनानि। जोषत्। विश्व
शंभूरिति विश्वऽशंभूः। अवसे। साधुकर्मेति साधुऽकर्मा। इंद्राय।
त्वा। विश्वकर्मण इति विश्वऽकर्मणे॥ ४५॥ विश्वकर्मन्निति विश्वऽकर्म
न्। हविषा। वावृधानः। ववृधान इति ववृधानः। स्वयं। यजस्व। पृ
थिवीं। उत। द्यां। मुह्यंतु। अन्ये। अभितः। सपत्ना इति सऽपत्नाः। इह
+ एषः। ते। योनिः। इंद्राय। त्वा। विश्वकर्मण इति विश्वऽकर्मणे + २

५०

अस्माकं। मघवेति मघऽवा। सूरिः। अस्तु॥२७॥ विश्वकर्मन्निति विश्वऽ
कर्मन्। हविषा। वर्द्धनेन। त्रातारं। इंद्रं। अकृणोः। अवध्यं। तस्मै। विशः।
सं। अनमंत। पूर्वीः। अयं। उग्रः। विहव्य इति विऽहव्यः। यथा। असत्॥२८॥
अग्नये। त्वा। गायत्रछंदसमिति गायत्रऽछंदसं। गृह्णामि। इंद्राय। त्रिष्टु
प्छंदसं। त्रिष्टुप्छंदसमिति त्रिष्टुप्ऽछंदसं। विश्वेभ्यः। देवेभ्यः। ज
गच्छंदसमिति जगत्ऽछंदसं। अनुष्टुप्। अनुष्टुबित्यनुऽस्तुप्। ते। अ
भिगर इत्यभिऽगरः॥२९॥ व्रेशीनां। त्वा। पत्मन्। आ। धूनोमि। कुकून
नानां। भंदनानां। भंदनानां। मधंतमानामिति मधुऽअंतमानां। शुक्रां।
त्वा। शुक्रे। आ। धूनोमि। अह्नः। रूपे। सूर्यस्य। रश्मिषु॥३०॥ ककुहं। रू
पं। वृषभस्य। रोचते। बृहत्। सोमः। सोमस्य। पुरोगा इति पुरःऽगाः। शुक्रः।

शुक्रस्य। पुरोगा इति पुरःऽगाः। यत्। ते। सोम। अदाभ्यं। नाम। जागृवि। त
स्मै। त्वा। गृह्णामि। तस्मै। ते। सोम। सोमाय। स्वाहा॥३१॥ उशिक्। त्वं। देव
सोम। अग्नेः। प्रियं। पाथः। अपि। इहि। वशी। इंद्रस्य। अस्मत्सखेत्यस्म
त्ऽसखा। त्वं। देव। सोम। विश्वेषां। देवानां। प्रियं। पाथः। अपि। इहि॥३२॥
॥३३॥ कदाचन ३ अदस्मै २ वामं मघ १ सावित्रः २ सुशर्मासि ३ बृहस्पति
त्वा ४ हरिरसि २ युक्ष्वा हि २ आ ति ४ १ इंद्रमित् २ यस्माज्जातः २ अग
आयूंषि २ अग्ने पवस्व २ उत्तिष्ठन् १ अहमस्मृ ३ दुत्यं ५ चित्रं देवानां २ वि
नः १ वाचस्पतिं २ विश्वकर्माणं १ विश्वकर्मन् २ अग्नये ४॥ द्वात्रिंशति र
नुवाकेषु द्वात्रिंशत्॥३२॥ इति पदपाठे अष्टमोऽध्यायः॥८॥
हरिः ॐ मम। प्राणाय। मे। वर्चोदा इति वर्चःऽदाः। वर्चसे। पवस्व।

व्यानायेति विऽआनाय। उदानायेत्युत्ऽआनाय। वाचे॥ १॥ क्रतूदक्षा
भ्यां। श्रोत्राय। चक्षुर्भ्यामिति चक्षुःऽभ्यां। मे। वर्चोदसाविति वर्चःऽदसौ।
वर्चसे। पवेथां॥ २॥ आत्मने। ओजसे। आयुषे। विश्वाभ्यः। मे। प्रजा
भ्य इति प्रऽजाभ्यः। वर्चोदसाविति वर्चःऽदसौ। वर्चसे। पवेथां॥ ३॥
कः। असि। कतमः। कस्य। कः। नाम। असि। यस्य। ते। नाम। अमन्महि।
यं। त्वा। सोमेन। अतीतृपाम॥ ४॥ भूर्भुवस्वः॥ ५॥ उदुत्यं चित्रं देवानां अ
ग्नेनय अयं नः ५ इति गणं तु॥ रूपेण। वः। रूपं। अभि। आ। अगां।

॥५१

तुथः। वः। विश्ववेदा इति विश्वऽवेदाः। वि। भजतु। ऋतस्य। पथा। प्र।
इत। चन्द्रदक्षिणा इति चन्द्रऽदक्षिणाः॥ ५॥ वि। स्वरिति स्वः। पश्य। वि।
अन्तरिक्षं। यतस्व। सदस्यैः। ब्राह्मणं। अद्य। विदेयं। पितृमन्तमि

ति पितृऽमन्तं। पैतृमत्यमिति पैतृऽमत्यं। ऋषिं। आर्षेयं। सुधातुदक्षि
णमिति सुधातुऽदक्षिणं॥ ६॥ अस्मद्राता इत्यस्मत्ऽराताः। देवत्रेति देवऽ
त्रा। गच्छत। प्रदातारमिति प्रऽदातारं। आ। विशत। अग्नये। त्वा। मह्यं। व
रुणः। ददातु। सः। अमृतत्वमित्यमृतऽत्वं। अशीय॥ ७॥ आयुः। दात्रे।
एधि। मयः। मह्यं। प्रतिग्रहीत्र इति प्रतिऽग्रहीत्रे। रुद्राय। प्राणः। बृहस्प
तये। त्वक्। यमाय। वयः। मयः। मह्यं। प्रतिग्रहीत्र इति प्रतिऽग्रहीत्रे॥ ८॥
कः। अदात्। कस्मै। कामः। कामाय। कामः। दाता। कामः। प्रतिग्रहीतेति प्रति
ऽग्रहीता। कामं। एतत्। ते। न। व। कामः। सना। भुञ्जो महे॥ ९॥ ३४॥ सं। इन्द्र
णः। मनसा। नेषि। गोभिः। सं। सूरिभिरिति सूरिऽभिः। मघवन्निति
मघऽवन्। सं। स्वस्त्या। सं। ब्रह्मणा। देवकृतमिति देवऽकृतं। यत्। अस्ति।

।।५२।।

सा।देवानां।सुमताइति सुऽमतौ।यज्ञियानां।।१०।।सं वर्चसा गन्तांत्वा।१।।धा
ता।रातिः।सविता।इदं।जुषन्तां।प्रजापतिरिति प्रजाऽपतिः।निधिपा इति
निधिऽपाः।देवः।अग्निः।त्वष्टा।विष्णुः।प्रजयेति प्रऽजया।संरराणाइ
ति संऽरराणाः।यजमानाय।द्रविणं।दधातु।।११।।सुगेति सुऽगा।वः।दे
वाः।सदना।अकर्म।ये।आजग्मेत्याऽजग्म।इदं।सवनं।जुषाणाः।भरमा
णाः।वहमानाः।हवींषि।अस्मेइत्यस्मे।धत्त।वसवः।वसूनि।।१२।।या
न्।आ।अवहः।उशतः।देव।देवान्।तान्।प्र।ईरय।स्वे।अग्ने।सध
स्थइति सधऽस्थे।जक्षिवांसइति जक्षिऽवांसः।पपिवांसइति
पपिऽवांसः।च।विश्वे।असुं।घर्मं।स्वः।आ।तिष्ठत।अनु।।१३।।

वयं।हि।त्वा।प्रयतीति प्रऽयति।यज्ञे।अस्मिन्।अग्ने।होतारं।अवृणीमहि।
इह।ऋधक्।अयाः।ऋधक्।उत।अशमिष्ठाः।प्रजानन्निति प्रऽजाने
न्।यज्ञं।उप।याहि।विद्वान्।।१४।।देवा गातुविणंन्।१।।यज्ञ।यज्ञं।गच्छ।
यज्ञपतिमिति यज्ञऽपतिं।स्वां।योनिं।गच्छ।स्वाहा।एषः।ते।यज्ञः।यज्ञ
पतइति यज्ञऽपते।सहसूक्तवाकइति सहऽसूक्तवाकः।सर्ववीरइति सर्वऽ
वीरः।तं।जुषस्व।स्वाहा।।१५।।उरुं।हि।राजा।वरुणः।चकार।सूर्याय।
पंथां।अन्वेतवा इत्यनुऽएतवै।उँ इति।अपदे।पादा।प्रतिधातवइति
प्रतिऽधातवे।अकः।उत।अपवक्तेत्यपऽवक्ता।हृदयाविधः।हृदयावि
धइति हृदयऽविधः।चित्।नमः।वरुणाय।अभिष्ठितः।अभिस्थित
इत्यभिऽस्थितः।वरुणस्य।पाशः।।१६।।अग्नेः।अनीकं।अपः।आ।विवेश।

अपां। नपात्। प्रतिरक्षन्निति प्रतिऽरक्षन्। असुर्यं। दमेदम इति दमेऽ
दमे। समिधमिति सम्ऽइधं। यक्षि। अग्ने। प्रति। ते। जिह्वा। घृतं। उत्। च
रण्यत्। स्वाहा ॥१७॥ समुद्रे। ते। हृदयं। अप्स्वन्तरित्यप्सुऽअंतः। सं
त्वा। विशंतु। ओषधीः। उत। आपः। यज्ञस्य। त्वा। यज्ञपत इति यज्ञऽप
ते। सूक्तोक्त इति सूक्तऽउक्तौ। नमोवाक इति नमःऽवाके। विधेम। यत्।
स्वाहा ॥१८॥ देवीः। आपः। एषः। वः। गर्भः। तं। सुप्रीतमिति सुऽप्रीतं। सु
भृतमिति सुऽभृतं। बिभृत। देव। सोम। एषः। ते। लोकः। परि। च। व
क्षि। शं। च। वक्षि। देवानां। समिदिति सम्ऽइत्। असि ॥१९॥ एजतु।
दशमास्य इति दशऽमास्यः। गर्भः। जरायुणा। सह। यथा। अयं। वा
युः। एजति। यथा। समुद्रः। एजति। एव। अयं। दशमास्य इति दशऽ

मास्यः। अस्रत्। जरायुणा। सह ॥२०॥ यस्याः। ते। यज्ञियः। गर्भः। यस्याः।
योनिः। हिरण्ययी। अंगानि। अह्रुता। यस्य। तां। मात्रा। सं। अजीगमं। स्वा
हा ॥२१॥ पुरुदस्म इति पुरुऽदस्मः। विषुरूप इति विषुऽरूपः। इंदुः। अं
तः। महिमानं। आनंज। धीरः। एकपदीमित्येकऽपदीं। द्विपदीमिति द्वि
पदीं। त्रिपदीमिति त्रिऽपदीं। चतुष्पदीं। चतुःपदीमिति चतुःऽपदीं।
अष्टापदीमित्यष्टाऽपदीं। भुवना। अनु। प्रथंतां। स्वाहा ॥२२॥ मरुतः।
यस्य। हि। क्षये। पाथ। दिवः। विमहस इति विऽमहसः। सः। सुगोपातम इ
ति सुऽगोपातमः। जनः ॥२३॥ मही। द्यौः। पृथिवी। च। नः। इमं। यज्ञं।
मिमिक्षतां। पिपृतां। नः। भरीमभिरिति भरीमऽभिः ॥२४॥ आ। जि
घ्र। कलशं। महि। आ। त्वा। विशंतु। इंदवः। पुनः। ऊर्जा। नि। वर्चस्व।

सानः। सहस्रं। धुक्ष्व। उरुधारेत्युरुऽधारा। पयस्वती। पुनः। मा। आ। वि
शतात्। रयिः॥२५॥ हव्ये। काम्ये। इडे। रन्ते। चन्द्रे। ज्योते। अदिते। सर
स्वति। महि। विश्रुतीति विऽश्रुति। एता। ते। अघ्न्ये। नामानि। देवेभ्यः। मा।
सुकृतमिति सुऽकृतं। ब्रूतात्॥२६॥ इह। रतिः। इह। रमध्वं। इह। धृतिः।
इह। स्वधृतिरिति स्वऽधृतिः। स्वाहा। उपसृजन्नित्युपऽसृजन्। धरुणं।
मात्रे। धरुणः। मातरं। धयन्। रायः। पोषं। अस्मासु। दीधरत्। स्वाहा

५४॥ ॥२७॥ अगन्म। ज्योतिः। अमृताः। अभूम। दिवं। पृथिव्याः। अधि। आ। ५६

अरुहाम। अविदाम। देवान्। स्वः। ज्योतिः॥२८॥ युवं। तं। इन्द्रापर्वता।
पुरोयुधेति पुरःऽयुधा। यः। नः। पृतन्यात्। अप। तंतमिति तंऽतं। इत्।

हतं। वज्रेण। तंतमिति तंऽतं। इत्। हतं। दूरे। चत्ताय। छन्त्सत्। गहनं। यत्।
इनक्षत्। अस्माकं। शत्रून्। परि। शूर। विश्वतः। दर्मा। दर्षीष्ट। विश्वतः।
॥२९॥ भूर्भुवः॥ परमेष्ठी। परमेस्थीति परमेऽस्थी। अभिधीत इत्य
भिऽधीतः। प्रजापतिरिति प्रजाऽपतिः। वाचि। व्याहृतायामिति विऽआहृ
तायां। अन्धः। अच्छेत इत्यच्छऽइतः। सविता। सन्यां। विश्वकर्मेति विश्वऽक
र्मा। दीक्षायां। पूषा। सोमक्रयण्यामिति सोमऽक्रयण्यां॥३०॥ इन्द्रः। च।
मरुतः। च। क्रयाय। उपोत्थित इत्युपऽउत्थितः। असुरः। पण्यमानः।
मित्रः। क्रीतः॥३१॥ विष्णुः। शिपिविष्ट इति शिपिऽविष्टः। ऊरौ। आस
न्न इत्याऽसन्नः। विष्णुः। नरंधिषः। प्रोह्यमाणः। प्रोह्यमान इति प्रऽउ
ह्यमानः। सोमः। आगत इत्याऽगतः। वरुणः। आसंद्यामित्याऽसंद्यां।

ऽआसंन्न इत्याऽसन्नः ॥५६॥ अग्निः । आग्नीध्रे । इंद्रः । हविर्द्धान इति हविःऽधाने ।
अथर्वा । उपावह्रियमाण इत्युपऽअवह्रियमाणः । विश्वे । देवाः । अंशुषु
न्युप्यमानेष्विति निऽउप्यमानेषु ॥५७॥ विष्णुः । आप्रीतपा इत्याप्रीतऽ
पाः । आप्याय्यमान इत्याऽप्याय्यमानः । यमः । सूयमानः । विष्णुः । संभ्रि
यमाण इति संऽभ्रियमाणः । वायुः । पूयमानः । शुक्रः । पूतः ॥५८॥ शु
क्रः । क्षीरश्रीरिति क्षीरऽश्रीः । मंथी । सक्तुश्रीरिति सक्तुऽश्रीः । विश्वे । दे
वाः । चमसेषु । उन्नीत इत्युत्ऽनीतः । असुः । होमाय । उद्यत इत्युत्ऽय
तः ॥५९॥ रुद्रः । हूयमानः । वातः । अभ्यावृत्त इत्यभिऽआवृत्तः । नृच
क्षा इति नृऽचक्षाः । प्रतिख्यात इति प्रतिऽख्यातः । भक्षः । पीतः । पितरः ।
नाराशंसाः । साद्यमानाः । सिंधुः । अवभृथायेत्यवऽभृथाय । उद्यत इ

५५ ॥ ५५

त्युत्ऽयतः । समुद्रः । अभ्यवह्रियमाण इत्यभिऽअवह्रियमाणः । सलिलः ।
प्रप्लुत इति प्रऽप्लुतः ॥६०॥ ययोः । ओजसा । स्कभिता । रजांसि । वीर्येभिः । वी
रतमेति वीरऽतमा । शविष्ठा । या । पत्येते इति पत्येते । अप्रतीतेत्यप्रतिऽइ
ता । सहोभिरिति सहःऽभिः । विष्णू इति विष्णू । अगन् । वरुणा । पूर्वहूता
विति पूर्वऽहूतौ ॥६१॥ देवान् । दिवं । अगन् । यज्ञः । ततः । मा । द्रविणं । अ
ष्टु । मनुष्यान् । अंतरिक्षं । पितॄन् । पृथिवीं । यं । कं । च । लोकं । अगन् । यज्ञः ।
ततः । मे । भद्रं । अभूत् ॥६२॥ ॥६॥ ग्राणायमे ६ उ ५ संर ४ से भिं ६ णो ९ माहि ४
एजतु १० दशमास्यः ५ आजिघ्र ६ परमेष्ठी ९ ॥ समाप्तश्चाष्टमोध्यायः
॥४९॥ इति पदपाठे अष्टमोऽध्यायः ॥८॥ ॥छ॥ ॥ हरिः ॐ ॥

देव। सवितरिति सवितः। प्र। सुव। यज्ञं। प्र। सुव। इमं। भगाय। दिव्यः। गंधर्वः।
केतपा इति केतऽपाः। केतं। नः। पुनातु। वाचः। पतिः। नः। अद्य। वाजं। स्वदतु॥१॥
ध्रुवसदमिति ध्रुवऽसदं। त्वा। नृषदं। नृसदमिति नृऽसदं। मनःसदमिति
मनःऽसदं। उपयामगृहीत इत्युपयामऽगृहीतः। असि। इंद्राय। त्वा। जुष्टं।
गृह्णामि। एषः। ते। योनिः। इंद्राय। त्वा। जुष्टतममिति जुष्टऽतमं। अप्
सुषदं। अप्सुसदमित्यप्सुऽसदं। त्वा। घृतसदमिति घृतऽसदं। व्योमसदमि
ति व्योमऽसदं। पृथिविषदं। पृथिविसदमिति पृथिविऽसदं। अंतरिक्षस
दमित्यंतरिक्षऽसदं। दिविषदं। दिविसदमिति दिविऽसदं। देवसदमिति दे
वऽसदं। नाकसदमिति नाकऽसदं॥२॥ अपां। रसं। उद्वयसमित्युत्ऽवयसं।

सूर्ये। संतं। समाहितमिति समऽआहितं। अपां। रसस्य। यः। रसः। तं। वः। गृह्णामि। उत्तम
मित्युत्ऽतमं॥३॥ ग्रहाः। ऊर्जाहुत इत्यूर्जाऽआहुतयः। व्यंतः। विप्राय। मतिं।
तेषां। विशिप्रियाणामिति विशिऽप्रियाणां। वः। अहं। इषं। ऊर्जं। सं। अग्रभं॥४॥
संपृच इति संऽपृचः। स्थ। सं। मा। भद्रेण। पृंक्त। विपृच इति विऽपृचः। स्थ। वि।
मा। पापेन। पृंक्त॥५॥ इंद्रस्य। वज्रः। असि। वाजसा इति वाजऽसाः। त्वया। अ
यं। वाजं। सेत्। वाजस्य। नु। प्रसव इति प्रऽसवे। मातरं। महीं। अदितिं। ना
म। वचसा। करामहे। यस्यां। इदं। विश्वं। भुवनं। आविवेशेत्याऽविवेश।
तस्यां। नः। देवः। सविता। धर्म। साविषत्॥७॥ देवीः। आपः। अपां। नपात्।
यः। वः। ऊर्मिः। प्रतूर्तिरिति प्रऽतूर्तिः। ककुन्मानिति ककुत्ऽमान्। वा

जऽसा इति वाजऽसाः ॥ तेन । अर्यं । वाजं । सेत ॥८॥ अप्स्वित्यप्ऽसु । अंतः । अमृ
तं । अप्स्वित्यप्ऽसु । भेषजं । अपां । उत । प्रशस्तिभिरिति प्रशस्तिऽभिः । अश्वाः ।
भवत । वाजिनः ॥९॥ वातः । वा । वः । मनः । वा । गंधर्वाः । सप्तविंशतिरिति सप्त
ऽविंशतिः । ते । अग्रे । अश्वं । अयुंजन् । ते । अस्मिन् । जवं । आ । अदधुः
॥१०॥ वातरंहा इति वातऽरंहाः । भव । वाजिन् । युज्यमानः । इंद्रस्येवे
तींद्रस्यऽइव । दक्षिणः । श्रिया । एधि । युंजंतु । त्वा । मरुतः । विश्ववेदस इति विश्व
ऽवेदसः । आ । ते । त्वष्टा । पत्स्विति पत्ऽसु । जवं । दधातु ॥११॥ जवः । यः । ते ।
वाजिन् । निहित इति निऽहितः । गुहा । यः । श्येने । परीत्त इति परिऽइत्तः ।
अचरत् । च । वाते । तेन । नः । वाजिन् । बलवानिति बलऽवान् । बलेन ।

५८ मरुतः + ५८

वाजजिदिति वाजऽजित् । च । एधि । समने । च । पारयिष्णुः ॥१२॥ वाजिनः । वा
जजित इति वाजऽजितः । वाजं । सरिष्यंतः । बृहस्पतेः । भागं । अव । जिघ्रत ॥१३॥
देवस्य । वयं । सवितुः । सवे । सत्यसवस इति सत्यऽसवसः । बृहस्पतेः । उ
त्तममित्युत्ऽतमं । नाकं । रुहेम । इंद्रस्य । उत्तममित्युत्ऽतमं । नाकं । रुहेम ।
अरुहाम ॥१४॥ बृहस्पते । वाजं । जय । बृहस्पतये । वाचं । वदत । बृहस्प
तिं । वाजं । जापयत ॥१५॥ इंद्र । वाजं । जय । इंद्राय । वाचं । वदत । इंद्रं । वाजं ।
जापयत ॥१६॥ एषा । वः । सा । सत्या । संवागिति संऽवाक् । अभूत् । यया ।
बृहस्पतिं । वाजं । अजीजपत । अजीजपत । बृहस्पतिं । वाचं । वनस्पतयः ।
विमुच्यध्वं ॥१७॥ देवस्य । वयं । सवितुः । सवे । सत्यसवस इति सत्यऽस
वसः । बृहस्पतेः । वाजजित इति वाजऽजितः । वाजं । जेष्म ॥१८॥ यो

अनः॥ वाजी। जंगं। जयतां। अध्वनः॥ स्कभ्नंतः॥ योजना। मिमानाः॥ काष्ठां। गच्छ
नां॥१४॥ एषः॥ स्यः॥ वाजी॥ क्षिपणिं। तुरण्यति। ग्रीवायां। बद्धः। अपि। क
क्षः इत्यपि ऽ कक्षे। आ। सन्नि। क्रतुं। दधिक्राः इति दधि ऽ क्राः॥ अनु। संतवीत्व
दिति सं ऽ तवीत्वत्। पथां। अंकांसि। अनु। आपनीफणत् इत्या ऽ पनीफ
णत्॥१५॥ उत। स्म। अस्य। द्रवतः॥ तुरण्यतः॥ पर्णं। न। वेः॥ अनु। वाति।
प्रगर्द्धिन इति प्र ऽ गर्द्धिनः॥ श्येनस्येवेति श्येनस्य ऽ इव। ध्रजतः॥ अंकसं।
परि। दधिक्राव्ण इति दधि ऽ क्राव्णः॥ सह। ऊर्जा। तरित्रतः॥१६॥ शं।
नः॥ भवंतु। वाजिनः॥ हवेषु। देवतातेति देव ऽ ताता। मितद्रव इति मि
त ऽ द्रवः॥ स्वर्का इति सु ऽ अर्काः॥ जंभयंतः॥ अहिं। वृकं। रक्षांसि। सनेमि।
अस्मत्। युयवन्। अमीवाः॥१७॥ ते। नः॥ अर्वंतः॥ हवनश्रुत इति हवन ऽ

—ली

५८

श्रुतः॥ हवं। विश्वे। शृण्वंतु। वाजिनः॥ मितद्रव इति मित ऽ द्रवः॥ सहस्रसा इति
सहस्र ऽ साः॥ मेधसाता इवेति मेधसाता ऽ इव। त्मना। महः॥ ये। धनं। स
मिथेष्विति सं ऽ इथेषु। जभ्रिरे॥१८॥ वाजेवाज इति वाजे ऽ वाजे। अवत।
वाजिनः॥ नः॥ धनेषु। विप्राः॥ अमृताः॥ ऋतज्ञा इति ऋत ऽ ज्ञाः॥ अस्य। म
ध्वः॥ पिबत। मादयध्वं। तृप्ताः॥ यात। पथिभिरिति पथि ऽ भिः॥ देवया
नैरिति देव ऽ यानैः॥१९॥ आ। मा। वाजस्य। प्रसव इति प्र ऽ सवः॥ जग
म्यात्। आ। इमे इतीमे। द्यावापृथिवी इति द्यावापृथिवी। विश्वरूपे इ
ति विश्व ऽ रूपे। आ। मा। गंतां। पितरा। मातरा। सुवं। आ। मा। सोमः॥
अमृतत्वायेत्यमृत ऽ त्वाय। गम्यात्॥२०॥ वाजिनः॥ वाजजित इति
वाज ऽ जितः॥ वाजं। सरिष्यंतः॥ ससृवांस इति ससृ ऽ वांसः॥ बृहस्पतेः॥ भागं।

ऽश्वा। जिघ्नतां। निमृजानाइतिनिऽमृजानाः॥२०॥ आपये। स्वाहा। स्वापय
इतिसुऽआपये। अपिजायेत्यपिऽजाय। क्रतवे। वसवे। अहर्पतये। अहः
पतयइत्यहःऽपतये। अह्ने। मुग्धाय। मुग्धाय। वैनंशिनाय। विनं
शिनइतिविऽनंशिने। आन्त्यायनायेत्यान्त्यऽआयनाय। आन्त्याय। भौ
वनाय। भुवनस्य। पतये। अधिपतयइत्यधिऽपतये॥२०॥ आयुः।
यज्ञेन। कल्पतां। प्राणः। चक्षुः। श्रोत्रं। पृष्ठं। यज्ञः। यज्ञेन। कल्पतां॥२१॥
जाये। आ। रुहाम। स्वरितिस्वः। रोहाव। प्रजापतेरितिप्रजाऽपतेः। प्रजा
५० इतिप्रऽजाः। अभूम। स्वः। देवाः। अगन्म। अमृताः। अभूम॥२२॥ अस्मे ५१
इत्यस्मे। वः। अस्तु। इन्द्रियं। अस्मेइत्यस्मे। नृम्णं। उत। क्रतुः। अस्मेइत्य
स्मे। वर्चांसि। संतु। वः॥२३॥ नमः। मात्रे। पृथिव्यै। इयं। ते। राट्। यंतासि। यमनो

यमनः। ध्रुवः। असि। धरुणः। कृष्यै। क्षेमाय। रय्यै। पोषाय॥२४॥ वाजस्य। इमं।
प्रसवइतिप्रऽसवः। सुषुवे। सुसुवइतिसुसुवे। अग्रे। सोमं। राजानं। ओषधीषु
अप्सु। ताः। अस्मभ्यं। मधुमतीरितिमधुऽमतीः। भवंतु। वयं। राष्ट्रे
जागृयाम। पुरोहिताइतिपुरःऽहिताः॥२५॥ वाजस्य। इदं। प्रसवइतिप्र
सवः। आ। बभूव। इमा। च। विश्वा। भुवनानि। सर्वतः। सनेमि। राजा। परि
याति। विद्वान्। रयिं। पुष्टिं। वर्द्धयमानः। अस्मेइत्यस्मे॥२६॥ वाजस्य। इ
मां। प्रसवइतिप्रऽसवः। शिश्रिये। दिवं। इमा। च। विश्वा। भुवना। नि। सं
राडितिसंऽराट्। अदित्सन्तं। दापयति। प्रजानन्नितिप्रऽजानन्। सः।
नः। रयिं। सर्ववीरमितिसर्वऽवीरं। नि। यच्छतु॥२७॥ अग्ने। अच्छ। वद।

इहा नः ॥ प्रति । नः । सुमनाः इति सुऽमनाः । भव । प्र । नः । यच्छ । सहस्रजिदिति स
हस्रऽजित् । त्वम् । हि । धनदा इति धनऽदाः । असि ॥ ३५ ॥ सोमं । राजानं । अवसे ।
अग्निं । अन्वारभामहे इत्यनुऽआरभामहे । आदित्यान् । विष्णुं । सूर्यं । ब्रह्माणं ।
च । बृहस्पतिं ॥ ३६ ॥ प्र । नः । यच्छतु । अर्यमा । प्र । पूषा । प्र । सरस्वती । प्र । वा
क् । देवी । ददातु । नः ॥ ३७ ॥ अर्यमणं । बृहस्पतिं । इन्द्रं । दानाय । चोदय । वा
चं । विष्णुं । सरस्वतीं । सवितारं । च । वाजिनं ॥ ३८ ॥ सरस्वत्यै । वाचः । यन्तुः
तुर्यं । तुर्यं । दधामि । बृहस्पतेः । त्वा । साम्राज्येनेति साम्ऽराज्येन । अभि

६० षिंचामि । इन्द्रस्य । त्वा । साम्राज्येनेति साम्ऽराज्येन । अभि । सिंचा ६०

मि ॥ ३९ ॥ अग्निः । एकाक्षरेणेत्येकऽअक्षरेण । प्राणं । उत् । अजयत् ।

तं । उत् । अजेषं । अश्विनौ । द्व्यक्षरेणेति द्विऽअक्षरेण । द्विपद इति द्विऽपदः ।
मनुष्यान् । उत् । अजयतां । तान् । उत् । अजेषं । विष्णुः । त्र्यक्षरेणेति त्रिऽअ
क्षरेण । त्रीन् । इमान् । लोकान् । उत् । अजयत् । तान् । उत् । अजेषं । सोमः । च
तुरक्षरेणेति चतुःऽअक्षरेण । चतुष्पदः । चतुःपद इति चतुःऽपदः । पशू
न् । उत् । अजयत् । तान् । उत् । अजेषं ॥ ४० ॥ पूषा । पंचाक्षरेणेति पंचऽअक्ष
रेण । पंक्तिं । उत् । अजयत् । तां । उत् । अजेषं । सविता । षडक्षरेणे
ति षट्ऽअक्षरेण । षट् । ऋतून् । उत् । अजयत् । तान् । उत् । अजेषं । मरुतः ।
सप्ताक्षरेणेति सप्तऽअक्षरेण । सप्त । ग्राम्यान् । पशून् । उत् । अजय
न् । तान् । उत् । अजेषं ॥ ४१ ॥ मित्रः । नवाक्षरेणेति नवऽअक्षरेण । त्रिवृ
तमिति त्रिऽवृतं । स्तोमं । उत् । अजयत् । तं । उत् । अजेषं । वरुणः । दशाक्ष

+१ ॥ बृहस्पतिः । अष्टाक्षरेणेत्यष्टऽअक्षरेण । गायत्रीं । उत् । अजयत् । तां । उ
+२ जेषं

रेणेति दशऽअक्षरेण । विराजमिति विऽराजं । उत् । अजयत् । तां । उत् । जेषं । रुद्राः । एकादशाक्षरेणेत्येकादशऽअक्षरेण । त्रिष्टुभं । त्रिस्तुभमिति त्रिऽस्तुभं । उत् । अजयन् । तां । उत् । जेषं । विश्वे । देवाः । द्वादशाक्षरेणेति द्वादशऽअक्षरेण । जगतीं । उत् । अजयन् । तां । उत् । जेषं । वसवः । त्रयोदशाक्षरेणेति त्रयोदशऽअक्षरेण । त्रयोदशमिति त्रयःऽदशं । स्तोमं । उत् । अजयन् । तं । उत् । जेषं । रुद्राः । चतुर्दशाक्षरेणेति चतुर्दशऽअक्षरेण । चतुर्दशमिति चतुःऽदशं । स्तोमं । उत् । अजयन् । तं । उत् । जेषं । आदित्याः । पंचदशाक्षरेणेति पंचदशऽअक्षरेण । पंचदशमिति पंचऽदशं । स्तोमं । उत् । अजयन् । तं । उत् । जेषं । अदितिः ।

॥६१॥ ॥६१॥

षोडशाक्षरेणेति षोडशऽअक्षरेण । षोडशं । स्तोमं । उत् । अजयत् । तं । उत् । जेषं । प्रजापतिरिति प्रजाऽपतिः । सप्तदशाक्षरेणेति सप्तदशऽअक्षरेण । सप्तदशमिति सप्तऽदशं । स्तोमं । उत् । अजयत् । तं । उत् । जेषं ॥४३॥ ॥४४॥ इति पदपाठे दशमोऽध्यायः समाप्तः ॥१०॥ ॥४४॥

हरिः ॥ ॐ ॥ एषः । ते । निर्ऋत इति निःऽऋते । भागः । तं । जुषस्व । स्वाहा । अग्निनेत्रेभ्य इत्यग्निऽनेत्रेभ्यः । देवेभ्यः । पुरःसद्भ्य इति पुरःसत्ऽभ्यः । यमनेत्रेभ्य इति यमऽनेत्रेभ्यः । दक्षिणासद्भ्य इति दक्षिणासत्ऽभ्यः । विश्वदेवनेत्रेभ्य इति विश्वदेवऽनेत्रेभ्यः । पश्चात्सद्भ्य इति पश्चात्सत्ऽभ्यः । मित्रावरुणनेत्रेभ्य इति मित्रावरुणऽ

नेत्रेभ्यः। वा। मरुन्नेत्रेभ्य इति मरुत्ऽनेत्रेभ्यः। वा। उत्तरसद्भ्य इत्युत्त
रसत्ऽभ्यः। सोमनेत्रेभ्य इति सोमऽनेत्रेभ्यः। देवेभ्यः। उपरिसद्भ्यः।
उपरिसद्भ्य इत्युपरिसत्ऽभ्यः। दुवस्वद्भ्य इति दुवस्वत्ऽभ्यः। स्वाहा ॥१॥
ये। देवाः। अग्निनेत्रा इत्यग्निऽनेत्राः। पुरःसद इति पुरःऽसदः। यमनेत्रा
इति यमऽनेत्राः। दक्षिणसद इति दक्षिणऽसदः। विश्वदेवनेत्रा इति
विश्वदेवऽनेत्राः। पश्चात्सद इति पश्चात्ऽसदः। मित्रावरुणनेत्रा इ
ति मित्रावरुणऽनेत्राः। वा। मरुन्नेत्रा इति मरुत्ऽनेत्राः। वा। उत्तरसद
इत्युत्तरऽसदः। सोमनेत्रा इति सोमऽनेत्राः। उपरिषदः। उपरिसद इ
त्युपरिऽसदः। दुवस्वन्तः। तेभ्यः। स्वाहा ॥२॥ अग्ने। सहस्व। पृतनाः।
अभिमातीरित्यभिऽमातीः। अप। अस्य। दुष्टरः। दुस्तर इति दुस्तरः।

८२

तरन्। अरातीः। वर्चः। धाः। यज्ञवाहसीति यज्ञऽवाहसि ॥३॥ उपांशो
रित्युपऽअंशोः। वीर्येण। जुहोमि। हतम्। रक्षः। स्वाहा। रक्षसाम्। त्वा। वधा
य। अवधिष्म। रक्षः। अमुष्य। त्वा। वधाय। अमुम्। अवधिष्म। जुषाणः।
अग्निः। आज्यस्य। वेतु। स्वाहा ॥४॥ ॥ आपः। देवाः। मधुमतीरिति मधुऽ
मतीः। अगृभ्णन्। ऊर्जस्वतीः। राजस्व इति राजऽस्वः। चितानाः। याभिः।
मित्रावरुणौ। अभि। असिञ्चन्। याभिः। इन्द्रम्। अनयन्। अति। अरातीः।
॥५॥ वृष्णः। ऊर्मिः। असि। राष्ट्रदा इति राष्ट्रऽदाः। राष्ट्रम्। मे। देहि। स्वाहा।
वृष्णः। ऊर्मिः। असि। राष्ट्रदा इति राष्ट्रऽदाः। राष्ट्रम्। अमुष्मै। देहि। वृषसे
न इति वृषऽसेनः ॥६॥ अर्थेत इत्यर्थऽइतः। ओजस्वतीः। आपः। परिवा
हिणीः। परिवाहिनीरिति परिऽवाहिनीः। अपाम्। पतिः। अपाम्। गर्भः।

सूर्यवर्चस इति सूर्यऽवर्चसः । सूर्यत्वचस इति सूर्यऽत्वचसः । व्रजक्षित इति व्रज-
क्षितः । वाशाः ॥ मांदाः । धूः । शक्वरीः । जनभृत इति जनऽभृतः । विश्वभृत इ-
ति विश्वऽभृतः । शैवाः (?) । आपः । स्वाराज्ञीः ॥ स्वराज्ञीरिति स्वऽराज्ञीः । रा-
ष्ट्रदा इति राष्ट्रऽदाः । राष्ट्रं । अमुष्मै । दत्त ॥ १३ ॥ सं । मधुमतीरिति मधु-
मतीः । मधुमतीभिरिति मधुऽमतीभिः । पृच्यंतां । महि । क्षत्रं । क्ष-
त्रियाय । वन्वानाः । अनाधृष्टाः । सीदत । सह । ओजसा । महि । क्ष-
त्रं । क्षत्रियाय । दधतीः ॥ १८ ॥ ७ ॥ सविता । त्वा । प्रसवानामिति प्रऽस-
वानां । सुवतां । अग्निः । गृहपतीनामिति गृहऽपतीनां । सोमः । वन-
स्पतीनां । बृहस्पतिः । वाचः । इंद्रः । ज्येष्ठ्याय । रुद्रः । पशूनां । मित्रः ।
सत्याय । वरुणः । धर्मपतीनामिति धर्मऽपतीनां ॥ ९ ॥ इमं । देवाः ।

असपत्नं । सुवध्वं । महते । क्षत्राय । महते । ज्यैष्ठ्याय । इमं । अमुं । अमुष्याः । पु-
त्रं । अमुष्याः । पुत्रं । अस्यै । विशे ॥ १० ॥ एषः । वः । कुरवः । राजा । एषः ।
वः । पंचालाः । राजा । सोमः । अस्माकं । ब्राह्मणानां । राजा ॥ ११ ॥ ८ ॥
सोमस्य । त्विषिः । असि । अग्नये । स्वाहा । सोमाय । सवित्रे । सरस्व-
त्यै । पूष्णे । बृहस्पतये ॥ १२ ॥ इंद्राय । घोषाय । श्लोकाय । अंशाय । भगा-
य । अर्यम्णे । अनिष्टृष्टमित्यनिऽस्तृष्टं । असि । वाचः । बंधुः । तपोजा
इति तपःऽजाः । सोमस्य । दात्रं । असि । स्वाहा । राजस्व इति राजऽस्वः ।
सधमाद इति सधऽमादः । द्युम्निनीः । आपः । एताः । अनाधृष्टाः ।
अपस्यः । वसानाः । पस्त्यासु । चक्रे । वरुणः । सधस्थमिति सधऽस्थं ।
अपां । शिशुः । मातृतमास्विति मातृऽतमासु । अंतः । ॥ १३ ॥

क्षत्रस्य । उल्बं । जरायु । नाभिः । योनिः । इंद्रस्य । वार्त्रघ्नमिति वार्त्रऽघ्नं ।
असि । त्वया । अयं । वृत्रं । वध्यात् । मित्रस्य । असि । वरुणस्य । असि ।
२ रु [illegible]जा । द्रुवा । क्षुरपा । पात । एनं । प्रांचं । प्रत्यंचं । तिर्यंचं । दिग्भ्य इति दिक्ऽभ्यः । पात ॥१६॥ आविः । मर्याः । आवित्त इत्याऽवित्तः । अग्निः । गृहपति रिति गृहऽपतिः । इंद्रः । वृद्धश्रवा इति वृद्धऽश्रवाः । पूषा । विश्ववेदा इति विश्वऽवेदाः । आवित्ता इत्याऽवित्तौ । मित्रावरुणौ । ऋतवृधाविति ऋतऽवृधौ ।
आवित्ते इत्याऽवित्ते । द्यावापृथिवी इति द्यावापृथिवी । विश्वशंभुवेति विश्वऽशंभुवा । आवित्ता इत्याऽवित्ता । अदितिः । उरुशर्मेत्युरुऽशर्मा ॥१७॥
अवेष्टा इत्यवऽइष्टाः । दंदशूकाः । प्राचीं । आ । रोह । गायत्री । त्वा । अवतु । रथंतरमिति रथंऽतरं । साम । त्रिवृदिति त्रिऽवृत् । स्तोमः । वसंतः । ऋतुः ।

ब्रह्म । द्रविणं ॥१८॥ दक्षिणां । आ । रोह । त्रिष्टुप् । त्रिस्तुबिति त्रिऽस्तुप् । त्वा । अवतु । बृहत् । साम । पंचदश इति पंचऽदशः । स्तोमः । ग्रीष्मः । ऋतुः । क्षत्रं । द्रविणं ॥१९॥ प्रतीचीं । आ । रोह । जगती । त्वा । अवतु । वैरूपं । साम । सप्तदश इति सप्तऽदशः । स्तोमः । वर्षाः । ऋतुः । विट् । द्रविणं ॥२०॥ उदीचीं । आ । रोह । अनुष्टुप् । अनुस्तुबित्यनुऽस्तुप् । त्वा । अवतु । वैराजं । साम । एकविंश इत्येकऽविंशः । स्तोमः । शरत् । ऋतुः । फलं । द्रविणं ॥२१॥ ऊर्ध्वां । आ । रोह । पंक्तिः । त्वा । अवतु । शाक्वररैवते इति शाक्वररैवते । सामनी इति सामनी । त्रिणवत्रयस्त्रिंशौ । त्रिनवत्रयस्त्रिंशाविति त्रिनवऽत्रयस्त्रिंशौ । स्तोमौ । हेमंतशिशिरौ । ऋतू इति ऋतू । वर्चः । द्रविणं । प्रत्यस्तमिति प्रतिऽअस्तं । नमुचेः । शिरः ॥२२॥ सोमस्य । त्विषिः । असि । तवेवेति

न ॥ ऽदव । मो । त्विषिः ॥ स्यानां । मसत्रेः ॥ पाहि । ओजः ॥ सहः ॥ अमृतं । असि ॥ २३ ॥
हिरंण्यरूपा । इति हिरंण्यऽरूपौ । उषसः ॥ विरोके । इति विऽरोके । उभौ । इंद्रौ ।
उत् । इथः ॥ सूर्यः ॥ च । आ । रोहतं । वरुण । मित्र । गर्त्तं । ततः ॥ चक्षाथां । अ
दितिं । दितिं । च । मित्रः ॥ असि । वरुणः ॥ असि ॥ २४ ॥ सोमस्य । त्वा । द्यु
म्नेन । अभि । सिंचामि । अग्नेः ॥ भ्राजसा । सूर्यस्य । वर्चसा । इंद्रस्य । इंद्रि
येण । मरुतां । ओजसा । क्षत्राणां । क्षत्रपतिः । इति क्षत्रऽपतिः ॥ एधि ।
अति । दिद्यून् । पाहि । जानराज्याय । इति जानऽराज्याय ॥ २५ ॥ इमं । देवाः ॥

६९

एष । वः । [illegible] । राजा । प्र । पर्वतस्य । वृषभस्य । पृष्ठात् । नावः ॥ चरंति । स्व
सिचः । इति स्वऽसिचः ॥ इयानाः ॥ ताः ॥ आ । अववृत्रन् । अधराक् । उदक्
ताः ॥ अहिं । बुध्न्यं । अनु । रीयमाणाः ॥ विष्णोः ॥ विक्रमणं । असि ॥

क्रमणं । विक्रांतं । इति विऽक्रांतं । क्रांतं । असि ॥ २६ ॥ प्रजापते । इति प्रजाऽ
पते । न । त्वत् । एतानि । अन्यः ॥ विश्वा । रूपाणि । परि । ता । बभूव । यत्का
माः । इति यत्ऽकामाः ॥ ते । जुहुमः ॥ तत् । नः ॥ अस्तु । वयं । स्याम । पतयः ॥
रयीणां ॥ २७ ॥ रुद्र । यत् । ते । क्रिवि । परं । नाम । तस्मै । हुतं । असि । अमेष्ट
मसि । अमाऽइष्टं । असि । स्वाहा ॥ २८ ॥ इंद्रस्य । वज्रः ॥ असि । मित्रावरु
णयोः । त्वा । प्रशास्त्रोः । इति प्रऽशास्त्रोः ॥ प्रशिषा । इति प्रऽशिषा । युनज्मि ।
अव्यथायै । त्वा । स्वधायै । त्वा । अरिष्टः ॥ फल्गुनः ॥ मरुतां ॥ प्रसवे
नेति प्रऽसवेन । जय । आपाम । मनसा । सं । इंद्रियेण ॥ २९ ॥ मा । ते । इंद्र
ते । वयं । तुराषाट् । अयुक्तासः ॥ अब्रह्मता । विदसाम । [illegible] । रथं । अ
धि । यत्र । वज्रहस्तेति वज्रऽहस्त । आ । रश्मीन् । देव । युवसे । स्वश्वा

त्विति सुऽअश्वानाम्॥ ३॥ अग्नये। गृहपतय इति गृहऽपतये। स्वाहा। सोमा
य। वनस्पतये। इन्द्रस्य। इन्द्रियाय। मरुताम्। ओजसे। पृथिवि। मातः। मा। मा
हिंसीः। मो इति मो। अहम्। त्वाम्॥ ४॥ हंसः। शुचिषत्। शुचिसदिति शुचिऽ
सत्। वसुः। अन्तरिक्षसदित्यन्तरिक्षऽसत्। होता। वेदिषत्। वेदिसदिति वे
दिऽसत्। अतिथिः। दुरोणसदिति दुरोणऽसत्। नृषत्। नृसदिति नृऽसत्।
वरसदिति वरऽसत्। ऋतसदित्यृतऽसत्। व्योमसदिति व्योमऽसत्। अ
ब्जा इत्यप्ऽजाः। गोजा इति गोऽजाः। ऋतजा इत्यृतऽजाः। अद्रिजा इत्य
द्रिऽजाः। ऋतम्। बृहत्॥ ५॥ इयत्। असि। आयुः। असि। आयुः। मे। दे
हि। सुदृक्। असि। वर्चः। असि। वर्चः। मे। देहि। ऊर्क्। असि। ऊर्जम्। मयि।

र्धेहि। इन्द्रस्य। वाम्। बाहू इति बाहू। वीर्यकृतौ इति वीर्यऽकृतौ। उपावहरामीत्यु
पऽअवहरामि॥ ६॥ स्योना। असि। सुषदा। सुसदेति सुऽसदा। क्षत्र
स्य। योनिः। असि। स्योनाम्। आ। सीद। सुषदाम्। सुसदामिति सुऽसदाम्। क्षत्रस्य।
योनिम्। आ। सीद॥ ७॥ नि। ससाद। धृतव्रत इति धृतऽव्रतः। वरुणः। पस्या
सु। आ। साम्राज्यायेति साम्ऽराज्याय। सुक्रतुरिति सुऽक्रतुः॥ ८॥ अभि
भूरित्यभिऽभूः। असि। एताः। ते। पञ्च। दिशः। कल्पन्ताम्। ब्रह्मन्।
त्वम्। ब्रह्मा। असि॥ ९॥ सविता। असि। सत्यप्रसव इति सत्यऽप्रसवः। वरुणः।
सत्यौजा इति सत्यऽओजाः। इन्द्रः। विश्वौजा इति विश्वऽओजाः। रुद्रः। सुशेव इति सुऽशेवः॥ १०॥
प्रियंकरेति प्रियम्ऽकर। श्रेयस्कर। श्रेयःकरेति श्रेयःऽकर। भूयस्कर।

मयः करेति मयःऽकरः। इंद्रस्य। वज्रः। असि। तेन। मे। रध्य। ३२। प्रतिना। पृ
थुः। धर्मणः। पतिः। जुषाणः। अग्निः। पृथुः। धर्मणः। पतिः। आज्यस्य।
हविषः। वेतु। स्वाहा। स्वाहाकृता इति स्वाहाऽकृताः। सूर्यस्य। रश्मिभिरिति
रश्मिऽभिः। यतध्वं। सजातानामिति सऽजातानां। मध्यमेष्ठ्याय। मध्य
मेष्ठ्यायेति मध्यमेऽस्थ्याय। ३३। ३४। सवित्रा। प्रसवित्रेति प्रऽसवित्रा।
सरस्वत्या। वाचा। त्वष्ट्रा। रूपैः। पूष्णा। पशुभिरिति पशुऽभिः। इंद्रेण।
अस्मे। ३५। बृहस्पतिना। ब्रह्मणा। वरुणेन। ओजसा। अग्निना। तेजसा।
सोमेन। राज्ञा। विष्णुना। देवतया। दशम्या। इमं। यज्ञं। विष्णु। ...
नि। ३६। ... अश्विभ्यामित्यश्विऽभ्यां। पच्यस्व। सरस्वत्यै। इंद्राय। सु

६८

त्राम्णे इति सुऽत्राम्णे। पच्यस्व। वायुः। पूतः। पवित्रेण। प्रत्यङ्। सोमः। अति
स्रुत इत्यतिऽस्रुतः। इंद्रस्य। युज्यः। सखा। ३७। कुविदंग। यवमंतः। यवमं
त इति यवऽमंतः। यवं। चित्। यथा। दांति। अनुपूर्वमित्यनुऽपूर्वं। वियूय। वियूये
ति विऽयूय। इहेहेतीहऽइह। एषां। कृणुहि। भोजनानि। ये। बर्हिषः। नमउक्तिमि
ति नमःऽउक्तिं। न। जग्मुः। अश्विभ्यामित्यश्विऽभ्यां। त्वा। सरस्वत्यै। इंद्रा
य। सुत्राम्णे इति सुऽत्राम्णे। ३८। युवं। सुरामं। अश्विना। नमुचौ। आसु
रे। सचा। विपिपानेति विऽपिपाना। शुभः। पती इति पती। इंद्रं। कर्मस्विति
कर्मऽसु। आवतं। ३९। पुत्रमिवेति पुत्रंऽइव। पितरौ। अश्विना। उभा।
इंद्र। आवथुः। काव्यैः। दंसनाभिः। यत्। सुरामं। वि। अपिबः। शचीभिः।
सरस्वती। त्वा। मघवन्निति मघऽवन्। अभिष्णक्। ४०। ...

६ एषां।

इति पदपाठे एकादशोध्यायः ॥११॥ हरिः ॐ ॥ युंजानः । प्रथ
मं । मनः । तत्वाय । सविता । धियः । अग्नेः । ज्योतिः । निचाय्येति निऽचा
य्य । पृथिव्याः । अधि । आ । अभरत् ॥१॥ युक्तेन । मनसा । वयं । देव
स्य । सवितुः । सवे । स्वर्ग्यायेति स्वःऽगेयाय । शक्त्या ॥२॥ युक्ताय । सविता ।
देवान् । स्वः । यतः । धिया । दिवं । बृहत् । ज्योतिः । करिष्यतः । सविता । प्र ।
सुवाति । तान् ॥३॥ युंजते मनः ॥ गतं ॥४॥ युजे । वां । ब्रह्म । पूर्व्यं । नमो
भिरिति नमःऽभिः । वि । श्लोकः । एतु । पथ्येवेति पथ्याऽइव । सूरेः । शृ
ण्वंतु । विश्वे । अमृतस्य । पुत्राः । आ । ये । धामानि । दिव्यानि । तस्थुः ॥५॥
यस्य । प्रयाणं । प्रयानमिति प्रऽयानं । अनु । अन्ये । इत् । ययुः । देवाः ।

६८

देवस्य । महिमानं । ओजसा । यः । पार्थिवानि । विममे इति विऽममे । सः । एत
शः । रजांसि । देवः । सविता । महित्वनेति महिऽत्वना ॥६॥ देव । सवितरि
ति सवितः । प्र । सुव । यज्ञं । प्र । सुव । यज्ञपतिमिति यज्ञऽपतिं । भगाय ।
दिव्यः । गंधर्वः । केतपूरिति केतऽपूः । केतं । नः । पुनातु । वाचः । पतिः । वा
चं । नः । स्वदतु ॥७॥ इमं । नः । देव । सवितः । यज्ञं । प्र । नय । देवाव्यमिति देवऽअ
व्यं । सखिविदमिति सखिऽविदं । सत्राजितमिति सत्राऽजितं । धनजितमि
ति धनऽजितं । स्वर्जितमिति स्वःऽजितं । ऋचा । स्तोमं । सं । अर्द्धय । गायत्रे
ण । रथंतरमिति रथंऽतरं । बृहत् । गायत्रवर्त्तनीति गायत्रऽवर्त्तनि । स्वा
हा ॥८॥ आ । ददे । गायत्रेण । छंदसा । अंगिरस्वत् । पृथिव्याः । सधस्था

१२

दिति सधऽस्थात्। अग्निं। पुरीष्यं। अंगिरस्वत्। आ। भर। त्रैष्टुभेन। त्रैस्तु
भेनेति त्रैऽस्तुभेन। छंदसा। अंगिरस्वत्॥९॥ अभ्रिः। असि। नारी। असि।
त्वया। वयं। अग्निं। शकेम। खनितुं। सधस्थ इति सधऽस्थे। आ। जागते
न। छंदसा। अंगिरस्वत्॥१०॥ हस्ते। आधाय। येत्याऽधाय। सविता। बिभ्र
त्। अभ्रिं। हिरंण्ययीं। अग्नेः। ज्योतिः। निचाय्येति निऽचाय्य। पृथिव्याः।
अधि। आ। अभरत्। आनुष्टुभेन। आनुस्तुभेनेत्यानुऽस्तुभेन। छंद
सा। अंगिरस्वत्॥११॥ प्रतूर्त्तमिति प्रऽतूर्त्तं। वाजिन्। आ। द्रव। व
रिष्ठां। अनु। संवतमिति संऽवतं। दिवि। ते। जन्म। परमं। अंतरिक्षे।
तव। नाभिः। पृथिव्यां। अधि। योनिः। इत्॥१२॥ युंजाथां। रासभं।

युवं। अस्मिन्। यामे। वृषण्वसू इति वृषण्ऽवसू। अग्निं। भरंतं। अस्म
युमित्यस्मऽयुं॥१३॥ योगेयोग इति योगेऽयोगे। तवस्तरमिति तवःऽ
तरं। वाजेवाज इति वाजेऽवाजे। हवामहे। सखायः। इंद्रं। ऊतये॥१४॥
प्रतूर्वन्निति प्रऽतूर्वन्। आ। इहि। अवक्रामन्निति अवऽक्रामन्। अशस्तीः।
रुद्रस्य। गाणपत्यमिति गाणऽपत्यं। मयोभूरिति मयःऽभूः। आ। इहि।
उरु। अंतरिक्षं। वि। इहि। स्वस्तिगव्यूतिरिति स्वस्तिऽगव्यूतिः। अभया
नि। कृण्वन्। पूष्णा। सयुजेति सऽयुजा। सह॥१५॥ पृथिव्याः। सधस्था
दिति सधऽस्थात्। अग्निं। पुरीष्यं। अंगिरस्वत्। आ। भर। अच्छ। इमः।
भरिष्यामः॥१६॥ अनु। अग्निः। उषसां। अग्रं। अख्यत्। अनु। अहानि

प्रथमः। जातवेदा इति जातऽवेदाः। अनु। सूर्यस्य। पुरुत्रेति पुरुऽत्रा। चार
स्मीन्। अनु। द्यावापृथिवी इति द्यावापृथिवी। आ। ततंथ॥ ६०॥ आ।
त्वेसाऽगस्य। वाजी। अध्वानं। सर्वाः। मृधः। विधूनुते। अग्निं। सधस्थ
इति सधऽस्थे। महति। चक्षुषा। नि। चिकीषते॥ ६१॥ आक्रम्य। आऽक्रम्य।
वाजिन्। पृथिवीं। अग्निं। इच्छ। रुचा। त्वं। भूम्याः। वृत्वाय। नः। ब्रूहि। यतः।
खनेम। तं। वयं॥ ६२॥ द्यौः। ते। पृष्ठं। पृथिवी। सधस्थमिति सधऽस्थं।
आत्मा। अंतरिक्षं। समुद्रः। योनिः। विख्यायेति विऽख्याय। चक्षुषा। त्वं।
अभि। तिष्ठ। पृतन्यतः॥ ६३॥ उत्। क्राम। महते। सौभगाय। अस्मात्।
आस्थानादित्याऽस्थानात्। द्रविणोदा इति द्रविणःऽदाः। वाजिन्। वयं। स्याम।
१नौ

७० ७०

सुमताविति सुऽमतौ। पृथिव्याः। अग्निं। खनंतः। उपस्थ इत्युपऽस्थे। अस्याः॥
॥ ६४॥ उत्। अक्रमीत्। द्रविणोदा इति द्रविणःऽदाः। वाजी। अर्वा। अक
रित्यकः। स। लोकं। सुकृतमिति सुऽकृतं। पृथिव्याः। ततः। खनेम। सुप्र
तीकमिति सुऽप्रतीकं। अग्निं। स्वः इति स्वः। रुहाणाः। अधि। नाकं। उत्तममि
त्युत्ऽतमं॥ ६५॥ आ। त्वा। जिघर्मि। मनसा। घृतेन। प्रतिक्षियंतमिति
प्रतिऽक्षियंतं। भुवनानि। विश्वा। पृथुं। तिरश्चा। वयसा। बृहंतं। व्यचि
ष्ठं। अन्नैः। रभसं। दृशानं॥ ६६॥ आ। विश्वतः। प्रत्यंचं। जिघर्मि। अर
क्षसा। मनसा। तत्। जुषेत। मर्यश्रीरिति मर्यऽश्रीः। स्पृहयद्वर्ण इति
स्पृहयत्ऽवर्णः। अग्निः। न। अभिमृश इत्यभिऽमृशे। तन्वा। जर्भु

रातः ।। २४ ।। परि । वाजपतिरिति वाजऽपतिः । कविः । अग्निः । हव्यानि । अ-
क्रमीत् । दधत् । रत्नानि । दाशुषे ।। २५ ।। परि । त्वा । अग्ने । पुरं । वयं । विप्रं ।
सहस्य । धीमहि । धृषद्वर्णमिति धृषत्ऽवर्णं । दिवेदिव इति दिवेऽ-
दिवे । हन्तारं । भंगुरावतां । भंगुरवतामिति भंगुरऽवतां ।। २६ ।। त्वं । अग्ने ।
द्युभिरिति द्युऽभिः । आशुशुक्षणिः । अद्भ्य इत्यत्ऽभ्यः । अश्मनः । प-
रि । वनेभ्यः । ओषधीभ्यः । नृणां । नृपत इति नृऽपते । जायसे । शुचिः ।
।। २७ ।। पृथिव्याः । सधस्थादिति सधऽस्थात् । अग्निं । पुरीष्यं । अंगि-
रस्वत् । खनामि । ज्योतिष्मंतं । त्वा । अग्ने । सुप्रतीकमिति सुऽप्रतीकं ।
अजस्रेण । भानुना । दीद्यतं । शिवं । प्रजाभ्य इति प्रऽजाभ्यः । अहिं-

।। ७१ ।।

संतं । पृथिव्याः । सधस्थादिति सधऽस्थात् । अग्निं । पुरीष्यं । अंगिरस्व-
त् । खनामः ।। २८ ।। अपां । पृष्ठं । असि । योनिः । अग्नेः । समुद्रं । अभितः । पि-
न्वमानं । वर्धमानः । महान् । आ । च । पुष्करे । दिवः । मात्रया । वरिम्णा ।
प्रथस्व ।। २९ ।। शर्म । च । स्थः । वर्म । च । स्थः । अछिद्रे इत्यछिद्रे । बहुले इ-
ति बहुले । उभे इत्युभे । व्यचस्वती इति व्यचस्वती । सं । वसाथां । भृतं । अ-
ग्निं । पुरीष्यं ।। ३० ।। सं । वसाथां । स्वर्विदेति स्वःऽविदा । समीची इति समी-
ची । उरसा । त्मना । अग्निं । अंतः । भरिष्यंती इति भरिष्यंती । ज्योतिष्मं-
तं । अजस्रं । इत् । पुरीष्यः । असि । विश्वभरा इति विश्वऽभराः । अ-
थर्वा । त्वा । प्रथमः । निः । अमंथत् । अग्ने ।। ३१ ।। त्वां । अग्ने । पुष्करात् ।

अधि । अथर्वा । निः ॥ अमंथत । मूर्ध्नः ॥ विश्वस्य । वाघतः ॥ १३ ॥ तं । ऊँ इति ।
त्वा । दध्यङ् । ऋषिः । पुत्रः । ईधे । अथर्वणः । वृत्रहणं । वृत्रहणमिति वृत्रऽ
हनं । पुरंदरमिति पुरंऽदरं ॥ १४ ॥ तं । ऊँ इति । त्वा । पाथ्यः । वृषा । सं । ई
धे । दस्युहंतममिति दस्युऽहंतमं । धनंजयमिति धनंऽजयं । रणेऽरणे
इति रणेऽरणे ॥ १५ ॥ सीद । होतरिति होतः । स्वे । ऊँ इति । लोके । चिकि
त्वान् । सादय । यज्ञं । सुकृतस्येति सुऽकृतस्य । योनौ । देवावीरिति देवऽ
अवीः । देवान् । हविषा । यजासि । अग्ने । बृहत् । यजमाने । वयः । धाः ॥ १६ ॥
नि । होता । होतृषदने । होतृसदन इति होतृऽसदने । विदानः । त्वेषः ।
दीदिवानिति दीदिऽवान् । असदत् । सुदक्ष इति सुऽदक्षः । अदब्धव्रत

प्रमतिरित्यदब्धव्रतऽप्रमतिः । वसिष्ठः ॥ सहस्रंभर इति सहस्रंऽभरः । शु
चिजिह्व इति शुचिऽजिह्वः । अग्निः ॥ १७ ॥ सः । सादस्व । महान् । असि । शो
चस्व । देववीतम इति देवऽवीतमः । वि । धूमं । अग्ने । अरुषं । मियेध्य । सृ
ज । प्रशस्तेति प्रऽशस्त । दर्शतं ॥ १८ ॥ आपः । देवीः । उप । सृज । मधुम
तीरिति मधुऽमतीः । अयक्ष्माय । प्रजाभ्य इति प्रऽजाभ्यः । तासां । आस्था
नात् । उत् । जिहतां । ओषधयः । सुपिप्पला इति सुऽपि
प्पलाः ॥ १९ ॥ सं । ते । वायुः । मातरिश्वा । दधातु । उत्तानायाः । हृदयं ।
यत् । विकस्तमिति विऽकस्तं । यः । देवानां । चरसि । प्राणथेन । कस्मै ।
देव । वषट् । अस्तु । तुभ्यं ॥ २० ॥ सुजात इति सुऽजातः । ज्योतिषा ।

सहा। रामीव रूयं। आ। आ सदत्। सदतिसदः॥ वसः। अग्ने। विश्वरूपमि
ति विश्वऽरूपं। सं। व्ययस्व। विभावसो इति विभाऽवसो॥ ४॥ उत्। उं इ
त्यं। तिष्ठ। स्वध्वरेति सुऽअध्वर। अव। नः। देव्या। धिया। दृशा। च। भासा।
बृहता। सुशुक्वनिरिति सुऽशुक्वनिः। आ। अग्ने। याहि। सुशस्तिभिरिति
सुशस्तिऽभिः॥ ५॥ ऊर्ध्वः। ऊं इति ऊं। सु। नः। ऊतये। तिष्ठ। देवः। न। सविता।
ऊर्ध्वः। वाजस्य। सनिता। यत्। अञ्जिभिरित्यञ्जिऽभिः। वाघद्भिरिति वा
घत्ऽभिः। विह्वयामह इति विऽह्वयामहे॥ ६॥ सः। जातः। गर्भः।
असि। रोदस्योः। अग्ने। चारुः। विभृत इति विऽभृतः। ओषधीषु।
चित्रः। शिशुः। परि। तमांसि। अक्तून्। प्र। मातृभ्य इति मातृऽभ्यः।

अधि। कनिक्रदत्। गाः॥ ७॥ स्थिरः। भव। वीड्वङ्ग इति वीडुऽअंगः। आशुः।
भव। वाजी। अर्वन्। पृथुः। भव। सुषदः। सुसद इति सुऽसदः। त्वं। अग्नेः।
पुरीषवाहणः। पुरीषवाहन इति पुरीषऽवाहनः॥ ८॥ शिवः। भव।
प्रजाभ्य इति प्रऽजाभ्यः। मानुषीभ्यः। त्वं। अंगिरः। मा। द्यावापृथि
वी इति द्यावापृथिवी। अभि। शोचीः। मा। अंतरिक्षं। मा। वनस्पतीन्
॥ ९॥ प्र। एतु। वाजी। कनिक्रदत्। नानदत्। रासभः। पत्वा। भ
रन्। अग्निं। पुरीष्यं। मा। पादि। आयुषः। पुरा॥ १०॥ वृषा। अग्निं।
वृषणं। भरन्। अपां। गर्भं। समुद्रियं। अग्ने। आ। याहि। वीतये।
ऋतं। सत्यं। ऋतं। सत्यं। अग्निं। पुरीष्यं। अंगिरस्वत्। भरामः॥ ११॥

७५

ओषधयः। प्रति। मोदध्वं। अग्निं। एतं। शिवं। आयंतं। इति। आऽयंतं। अभि।
अत्रा। युष्माः। व्यस्यन्। इति। विऽअस्यन्। विश्वाः। अनिराः। अमीवाः। निषी
दन्। निसीदन्। इति। निऽसीदन्। नः। अप। दुर्मतिं। इति। दुःऽमतिं। जहि
॥४८॥ ओषधयः। प्रति। गृभ्णीत। पुष्पवतीः। इति। पुष्पऽवतीः। सुपि
प्पलाः। इति। सुऽपिप्पलाः। अयं। वः। गर्भः। ऋत्वियः। प्रत्नं। सधस्थं। इ
ति। सधऽस्थं। आ। असदत्॥४९॥ वि। पाजसा। पृथुना। शोशुचा
नः। बाधस्व। द्विषः। रक्षसः। अमीवाः। सुशर्मणः। इति। सुऽशर्मणः।
बृहतः। शर्मणि। स्यां। अग्नेः। अहं। सुहवस्य। इति। सुऽहवस्य। प्रणीतौ।

॥७५

प्रणीतौ। इति। प्रऽनीतौ॥५०॥ आपः। हि। स्थ। मयोभुवः। इति। मयःऽभुवः।
ताः। नः। ऊर्जे। दधातन। महे। रणाय। चक्षसे॥५१॥ यः। वः। शिव
तमः। इति। शिवऽतमः। रसः। तस्य। भाजयत। इह। नः। उशतीः। इव। मा
तरः॥५२॥ तस्मै। अरं। गमाम। वः। यस्य। क्षयाय। जिन्वथ।
आपः। जनयथ। च। नः॥५३॥ मित्रः। संसृज्य। इति। संऽसृज्य। पृथि
वीं। भूमिं। च। ज्योतिषा। सह। सुजातं। इति। सुऽजातं। जातवेदसं। इति।
जातऽवेदसं। अयक्ष्माय। त्वा। सं। सृजामि। प्रजाभ्यः। इति। प्रजाऽभ्यः॥५४॥
रुद्राः। संसृज्य। इति। संऽसृज्य। पृथिवीं। बृहत्। ज्योतिः। सं। ईधिरे।

प॰५

तेषां। भानुः। अजस्रः। इत्। शुक्रः। देवेषु। रोचते।।५४।। संसृष्टामि
ति संऽसृष्टां। वसुभिरिति वसुऽभिः। रुद्रैः। धीरैः। कर्मण्यां। मृदं। ह
स्ताभ्यां। मृद्वीं। कृत्वा। सिनीवाली। कृणोतु। तां।।५५।। सिनीवाली।
सुकपर्देति सुऽकपर्दा। सुकुरीरेति सुऽकुरीरा। स्वौपशेति सुऽऔप
शा। सा। तुभ्यं। अदिते। महि। आ। उखां। दधातु। हस्तयोः।।५६।।
उखां। कृणोतु। शक्त्या। बाहुभ्यामिति बाहुऽभ्यां। अदितिः। धि
या। माता। पुत्रं। यथा। उपस्थ इत्युपऽस्थे। सा। अग्निं। बिभर्तु।
गर्भे। आ।।५७।। मखस्य। शिरः। असि। वसवः। त्वा। कृण्वंतु। गा

यत्रेण। छंदसा। अंगिरस्वत्। ध्रुवा। असि। पृथिवी। असि। धारय। मयि।
प्रजामिति प्रऽजां। रायः। पोषं। गौपत्यं। सुवीर्यमिति सुऽवीर्यं। सजाता
निति सऽजातान्। यजमानाय। रुद्राः। त्रैष्टुभेन। त्रैस्तुभेनेति त्रै
स्तुभेन। अंतरिक्षं। आदित्याः। जागतेन। द्यौः। विश्वे। त्वा। देवाः। वैश्वा
नराः। कृण्वंतु। आनुष्टुभेन। आनुस्तुभेनेत्यानुऽस्तुभेन। छंदसा।
अंगिरस्वत्। ध्रुवा। असि। दिशः। असि। अदित्यै। रास्ना। असि।
अदितिः। ते। बिलं। गृभ्णातु।।५८।। कृत्वाय। सा। महीं। उखां। मृ
न्मयीमिति मृत्ऽमयीं। योनिं। अग्नये। पुत्रेभ्यः। प्र। अयच्छत्। अदि

तिः॥ अपयान्॥ इति॥ ६०॥ वसवः॥ त्वा॥ धूपयंतु॥ गायत्रेण॥ छंदसा॥ अंगि
रस्वत्॥ रुद्राः॥ त्रैष्टुभेन॥ त्रैस्तुभेनेति त्रैस्तुभेन॥ आदित्याः॥ जागतेन॥
विश्वे॥ त्वा॥ देवाः॥ वैश्वानराः॥ धूपयंतु॥ आनुष्टुभेन॥ आनुस्तुभेने
त्यानुऽस्तुभेन॥ छंदसा॥ अंगिरस्वत्॥ इंद्रः॥ वरुणः॥ विष्णुः॥ त्वा॥ धू
पयतु॥ ६१॥ (६)॥ अदितिः॥ त्वा॥ देवी॥ विश्वदेव्यावती॥ विश्वदेव्यवतीति
विश्वदेव्यऽवती॥ पृथिव्याः॥ सधस्थे॥ इति सधऽस्थे॥ अंगिरस्वत्॥ खन

७९ तु॥ अवट॥ ६२॥ देवानां॥ त्वा॥ पत्नीः॥ देवीः॥ विश्वदेव्यावतीः॥ विश्वदे ७९

व्यवतीरिति विश्वदेव्यऽवतीः॥ पृथिव्याः॥ सधस्थे॥ इति सधऽस्थे॥

अंगिरस्वत्॥ दधतु॥ उखे॥ धिषणाः॥ अभि॥ इंधतां॥ वरूत्रीः॥ श्रपयंतु॥ ग्नाः॥
पचंतु॥ जनयः॥ अछिन्नपत्राः॥ इत्यछिन्नऽपत्राः॥ ६३॥ मित्रस्य॥ चर्षणी
धृतः॥ चर्षणीधृत इति चर्षणिऽधृतः॥ अवः॥ देवस्य॥ सानसि॥ द्युम्नं॥
चित्रश्रवस्तममिति चित्रश्रवःऽतमं॥ ६४॥ देवः॥ त्वा॥ सविता॥ उत्॥ व
पतु॥ सुपाणिरिति सुऽपाणिः॥ स्वंगुरिरिति सुऽअंगुरिः॥ सुबाहुरिति
सुऽबाहुः॥ उत॥ शक्त्या॥ अव्यथमाना॥ पृथिव्यां॥ आशाः॥ दिशः॥ आ॥
पृण॥ ६५॥ उत्थाय॥ बृहती॥ भव॥ उत्॥ ऊं इति॥ तिष्ठ॥ ध्रुवा॥ त्वं॥ मित्र॥
एतां॥ ते॥ उखां॥ परि॥ ददामि॥ अभित्यै॥ एषा॥ मा॥ भेदि॥ वसवः॥ त्वा॥ आ॥
छृंदंतु॥ ६६॥ (७)॥ आकूतिमित्याऽकूतिं॥ अग्निं॥ प्रयुजमिति प्रऽयुजं॥

स्वाहा। मनः॥ मेधां। चित्तं। विज्ञातम्। इति विऽज्ञातं। वाचः। विसृष्टम्। इति
विऽसृष्टं। अग्नये। प्रयुजे इति प्रऽयुजे। स्वाहा। प्रजापतये। इति प्रजाऽ
पतये। मनवे। अग्नये। वैश्वानराय॥ ६७॥ मा। सु। भित्थाः। मा। सु। रि
षः। अम्ब। धृष्णु। वीरयस्व। सु। अग्निः। च। इदं। करिष्यथः॥ ६८॥ दृं
हस्व। देवि। पृथिवि। स्वस्तये। आसुरी। माया। स्वधया। कृता। अ
स्मे। जुष्टं। देवेभ्यः। इदं। अस्तु। हव्यं। अरिष्टा। त्वं। उत्। इहि। यज्ञे।
अस्मिन्॥ ६९॥ द्रुन्नः इति द्रुऽअन्नः। सर्पिरासुतिरिति सर्पिःऽआसु
तिः। प्रत्नः। होता। वरेण्यः। सहसः। पुत्रः। अद्भुतः॥ ७०॥ परस्याः॥
परावत इति पराऽवतः। रोहिदश्व इति रोहित्ऽअश्वः। इह। आ। गहि। पु
+ परस्याः। अधि। संवत इति संऽवतः। अवरान्। अभि। आ। तर। यत्र। अहं। अस्मि। तान्।

रीष्यः। पुरुप्रिय इति पुरुऽप्रियः। अग्ने। त्वं। तर। मृधः॥ ७१॥ यत्। अग्ने।
कानि। कानि। चित्। आ। ते। दारूणि। दध्मसि। सर्वं। तत्। अस्तु। ते। घृतं।
तत्। जुषस्व। यविष्ठ्य॥ ७२॥ यत्। अत्ति। उपजिह्विकेत्युपऽजिह्विका।
यत्। वम्रः। अतिसर्पतीत्यतिऽसर्पति। सर्वं। तत्। अस्तु। ते। घृतं।
तत्। जुषस्व। यविष्ठ्य॥ ७३॥ अहरहरित्यहःऽअहः। अप्रयावमित्य
प्रऽयावं। भरन्तः। अश्वायेवेत्यश्वायऽइव। तिष्ठते। घासं। अस्मै। रायः।
पोषेण। सं। इषा। मदन्तः। अग्ने। मा। ते। प्रतिवेशा इति प्रतिऽवेशाः। रि
षाम॥ ७४॥ नाभा। पृथिव्याः। समिधान इति सम्ऽइधाने। अग्नौ।
रायः। पोषाय। बृहते। हवामहे। इरंमदमितीरम्ऽमदं। बृहदुक्थमि

७८

तिब्रह्मत्राऽवस्यं। यज्ञत्रं। जेतारं। अग्निं। पृतनासु। सासहिं। ससहिमिति
ससहिं॥७६॥ याः। सेनाः। अभीत्वरीः। इत्यभिऽइत्वरीः। आव्याधिनी
रित्याऽव्याधिनीः। उगणाः। उत। ये। स्तेनाः। ये। च। तस्कराः। तान्। ते।
अग्नेः। अपि। दधामि। आस्ये॥७७॥ दंष्ट्राभ्यां। मलिम्लून्। जंभ्यैः। त
स्करान्। उत। हनुभ्यां। मितिहनुऽभ्यां। स्तेनान्। भगवः। इति भगऽ
वः। तान्। त्वं। खाद। सुखादितानिति सुऽखादितान्॥७८॥ ये। जनेषु।
मलिम्लवः। स्तेनासः। तस्कराः। वने। ये। कक्षेषु। अघायवः। अघयव
इत्यघऽयवः। तान्। ते। दधामि। जंभयोः॥७९॥ यः। अस्मभ्यं। अरा
तीयात्। अरातियादित्यरातिऽयात्। यः। च। नः। द्वेषते। जनः। निं

।८८

दात्। यः। अस्मान्। धिप्सात्। च। सर्वं। तं। मस्मसा। कुरु॥८०॥ संशित
मितिसंऽशितं। मे। ब्रह्म। संशितमिति संऽशितं। वीर्यं। बलं। संशि
तमितिसंऽशितं। क्षत्रं। जिष्णु। यस्य। अहं। अस्मि। पुरोहित इति पुरःऽ
हितः॥८१॥ उत्। एषां। बाहू इति बाहू। अतिरं। उत्। वर्चः। अथो इत्यथो।
बलं। क्षिणोमि। ब्रह्मणा। अमित्रान्। उत्। नयामि। स्वान्। अहं॥८२॥
अन्नपत इत्यन्नऽपते। अन्नस्य। नः। देहि। अनमीवस्य। शुष्मिणः। प्र
प्रेति प्र। दातारं। तारिषः। ऊर्जं। नः। धेहि। द्विपद इति द्विऽपदे। च
तुष्पदे। चतुःपद इति चतुःऽपदे। विश्वकर्मण इति विश्वऽकर्मणे। स्वाहा
॥८३॥ पुनः इति पुनः। ब्रह्मादित्याः। रुद्राः। वसवः। सं। इंधतां। पुनः।

ब्रह्मणः। वसुनीथेति वसुऽनीथ। यज्ञैः। घृतेन। त्वां। तन्वं। वर्धयस्व। स
त्याः। संतु। यजमानस्य। कामाः। स्वाहा॥ ८८॥ ॥ इति पदपाठे द्वाद
शोऽध्यायः॥ १२॥ ॥ छ॥ ॥ ॥ हरिः॥ ॐ॥ दृशानः। रुक्मः। उर्व्या।
वि। अद्यौत्। दुर्मर्षमिति दुःऽमर्षं। आयुः। श्रिये। रुचानः॥ अग्निः। अ
मृतः। अभवत्। वयोभिरिति वयःऽभिः। यत्। एनं। द्यौः। अजनयत्। सु
रेता इति सुऽरेताः॥ १॥ नक्तोषासा। नक्तोषसेति नक्तोषसा। समनसे
ति सऽमनसा। विरूपे इति विऽरूपे। धापयेते इति धापयेते। शिशुं। एकं।
समीची इति संऽईची। द्यावाक्षामा। रुक्मः। अंतः। वि। भाति। देवाः। अ
ग्निं। धारयन्। द्रविणोदा इति द्रविणःऽदाः॥ २॥ विश्वा। रूपाणि। प्रति।

७९॥

मुंचते। कविः। प्र। असावीत्। भद्रं। द्विपद इति द्विःऽपदे। चतुष्पदे। चतुःप
द इति चतुःऽपदे। वि। नाकं। अख्यत्। सविता। वरेण्यः। अनु। प्रयाणं। प्र
यानमिति प्रऽयानं। उषसः। वि। राजति॥ ३॥ सुपर्ण इति सुऽपर्णः।
असि। गरुत्मान्। त्रिवृदिति त्रिऽवृत्। ते। शिरः। गायत्रं। चक्षुः। बृहद्रथं
तरे इति बृहत्ऽरथंतरे। पक्षौ॥ ४॥ स्तोमः। आत्मा। छंदांसि। अंगा
नि। यजूंषि। नाम। साम। ते। तनूः। वामदेव्यमिति वामऽदेव्यं। यज्ञा
यज्ञियमिति यज्ञाऽयज्ञियं। पुच्छं। धिष्ण्याः। शफाः॥ ५॥ सुपर्ण इति
सुऽपर्णः। असि। गरुत्मान्। दिवं। गच्छ। स्वरिति स्वः। पत॥ ६॥ विष्णोः। क्रमः।
असि। सपत्नहेति सपत्नऽहा। गायत्रं। छंदः। आ। रोह। पृथिवीं। अनु।

विऽक्रमस्व। अभिमातिहेत्यभिमातिऽहा। त्रैष्टुभं। त्रैस्तुभमिति त्रै
स्तुभं। अंतरिक्षं। अरातीयतः। अरातियत इत्यरातिऽयतः। हंता।
जागतं। दिवं। शत्रूयतः। शत्रुयत इति शत्रुऽयतः। हंता। आनुष्टुभं।
आनुस्तुभमित्यानुऽस्तुभं। छंदः। आ। रोह। दिशः। अनु। विऽक्र
मस्व॥६॥ अक्रंदत्। अग्निः। स्तनयन्निवेति स्तनयन्ऽइव।
द्यौः। क्षामा। रेरिहत्। वीरुधः। समंजन्निति संऽअंजन्। सद्यः। जज्ञा
नः। वि। हि। ईं। इद्धः। अख्यत्। आ। रोदसी इति रोदसी। भानुना। भा
ति। अंतः॥७॥ अग्ने। अभ्यावर्तिन्नित्यभिऽआवर्तिन्।
अभि। मा। नि। वर्तस्व। आयुषा। वर्चसा। प्रजयेति प्रऽजया। धनेन।

॥ ८०॥

संन्या। मेधया। रय्या। पोषेण॥८॥ अग्ने। अंगिरः। शतं। ते। संतु। आ
वृत इत्याऽवृतः। सहस्रं। ते। उपावृत इत्युपऽआवृतः। अध। पोषस्य। पो
षेण। पुनः। नः। नष्टं। आ। कृधि। पुनः। नः। रयिं। आ। कृधि॥९॥ पुनः।
ऊर्जा। नि। वर्तस्व। पुनः। अग्ने। इषा। आयुषा। पुनः। नः। पाहि। अंह
सः॥१०॥ सह। रय्या। नि। वर्तस्व। अग्ने। पिन्वस्व। धारया। विश्वप्स्न्ये
ति विश्वऽप्स्न्या। विश्वतः। परि॥११॥ आ। त्वा। अहार्षं। अंतः। अभूः। ध्रुवः।
तिष्ठ। अविचाचलिरित्यविऽचाचलिः। विशः। त्वा। सर्वाः। वांछंतु। मा। त्व
त्। राष्ट्रं। अधि। भ्रशत्॥१२॥ उत्। उत्तममित्युत्ऽतमं। वरुण। पाशं।
अस्मत्। अव। अधमं। वि। मध्यमं। श्रथाय। श्रथयेति श्रथय। अथ।

वयं। आदित्य। व्रते। तव। अनागसः। अदितये। स्याम॥१३॥ अग्ने। बृहन्।
उषसां। ऊर्ध्वः। अस्थात्। निर्जगन्वानिति निःऽजगन्वान्। तमसः। ज्यो
तिषा। आ। अगात्। अग्निः। भानुना। रुशता। स्वंग इति सुऽअंगः। आ।
जातः। विश्वा। सद्मानि। अप्राः॥१४॥ सीद। त्वं। मातुः। अस्याः। उपस्थ
इत्युपऽस्थे। विश्वानि। अग्ने। वयुनानि। विद्वान्। मा। एनां। तपसा। मा।
अर्चिषा। अभि। शोचीः। अंतः। अस्यां। शुक्रज्योतिरिति शुक्रऽज्योतिः।
वि। भाहि॥१५॥ अंतः। अग्ने। रुचा। त्वं। उख्यायाः। सदने। स्वे। तस्याः।
त्वं। हरसा। तपन्। जातवेद इति जातऽवेदः। शिवः। भव॥१६॥ शिवः।
भूत्वा। मह्यं। अग्ने। अथो इति। सीद। शिवः। त्वं। शिवाः। कृत्वा। दिशः।

सर्वाः। स्वां। योनिं। इह। आ। असदः॥१७॥ दिवः। परि। प्रथमं। जज्ञे। अ
ग्निः। अस्मत्। द्वितीयं। परि। जातवेदा इति जातऽवेदाः। तृतीयं। अप्स्वि
त्यप्ऽसु। नृमणाः। नृमणा इति नृऽमणाः। अजस्रं। इंधानः। एनं। जरते।
स्वाधीरिति सुऽआधीः॥१८॥ विद्म। ते। अग्ने। त्रेधा। त्रयाणि। विद्म। ते। धा
म। विभृतेति विऽभृता। पुरुत्रेति पुरुऽत्रा। विद्म। ते। नाम। परमं। गुहा।
यत्। विद्म। तं। उत्सं। यतः। आजगंथेत्याऽजगंथ॥१९॥ समुद्रे। त्वा। नृ
मणाः। नृमणा इति नृऽमणाः। अप्स्वित्यप्ऽसु। अंतः। नृचक्षा इति नृऽ
चक्षाः। ईधे। दिवः। अग्ने। ऊधन्। तृतीये। त्वा। रजसि। तस्थिवांस
मिति तस्थिऽवांसं। अपां। उपस्थ इत्युपऽस्थे। महिषाः। अवर्धन्॥२०॥

श्रीणां।उदारइत्युत्ऽआरः।धरुणः।रयीणां।मनीषाणां।प्रार्पणइतिप्रऽ
अर्पणः।सोमगोपाइतिसोमऽगोपाः।वसुः।सूनुः।सहसः।अप्सुइत्यप्ऽ
सु।राजा।वि।भाति।अग्रे।उषसां।इधानः॥२७॥विश्वस्य।केतुः।भुवनस्य।
गर्भः।आ।रोदसीइतिरोदसी।अपृणात्।जायमानः।वीळुं।चित्।अ
द्रिं।अभिनत्।परायन्नितिपराऽयन्।जनाः।यत्।अग्निं।अयजंत।
पंच॥२८॥उशिक्।पावकः।अरतिः।सुमेधाइतिसुऽमेधाः।मर्तेषु।अ
ग्निः।अमृतः।नि।धायि।इयर्ति।धूमं।अरुषं।भरिभ्रत्।उत्।शुक्रे
ण।शोचिषा।द्यां।इनक्षन्॥२९॥यः।ते।अद्य।कृणवत्।भद्रशोचइति
भद्रऽशोचे।अपूपं।देव।घृतवंतमितिघृतऽवंतं।अग्ने।प्रति।नय।

प्रतरमितिप्रऽतरं।वस्यः।अच्छ।अभि।सुम्नं।देवभक्तमितिदेवऽभक्तं।य
विष्ठ॥३०॥आ।तं।भज।सौश्रवसेषु।अग्ने।उक्थउक्थइत्युक्थेऽउक्थे।
आ।भज।शस्यमाने।प्रियः।सूर्ये।प्रियः।अग्ना।भवाति।उत्।जातेन।
भिनदत्।उत्।जनित्वैरितिजनिऽत्वैः॥३१॥त्वां।अग्ने।यजमानाः।अनु।
द्यून्।विश्वा।वसु।दधिरे।वार्याणि।त्वया।सह।द्रविणं।इच्छमानाः।व्र
जं।गोमंतमितिगोऽमंतं।उशिजः।वि।वव्रुः॥३२॥अस्तावि।अग्निः।
नरां।सुशेवइतिसुऽशेवः।वैश्वानरः।ऋषिभिरितिऋषिऽभिः।सोमगो
पाइतिसोमऽगोपाः।अद्वेषेइत्यद्वेषे।द्यावापृथिवीइतिद्यावापृथि
वी।हुवे।देवाः।धत्त।रयिं।अस्मेइत्यस्मे।सुवीरमितिसुऽवीरं॥३३॥७॥

उत । उँ३ इत्यूँ३ । त्वा । विश्वे । देवाः । अग्ने । भरंतु । चित्तिभिरिति चित्तिऽभिः । सः ।
नः । भव । शिवः । त्वं । सुप्रतीक इति सुऽप्रतीकः । विभावसुरिति विभाऽवसुः
॥२८॥ प्र । इत् । अग्ने । ज्योतिष्मान् । याहि । शिवेभिः । अर्चिभिरित्यर्चिऽभिः ।
त्वं । बृहद्भिरिति बृहत्ऽभिः । भानुभिरिति भानुऽभिः । भासन् । मा । हिंसीः ।
तन्वा । प्रजा इति प्रऽजाः ॥२९॥ प्रप्रेति प्रऽप्र । अयं । अग्निः ।
भरतस्य । शृण्वे । वि । यत् । सूर्यः । न । रोचते । बृहत् । भाः । अभि । यः । पू
रुं । पृतनासु । तस्थौ । दीदाय । दैव्यः । अतिथिः । शिवः । नः ॥३०॥ आपः ।
देवीः । प्रति । गृभ्णीत । भस्म । एतत् । स्योने । कृणुध्वं । सुरभौ । उँ३ इत्यूँ३ ।
लोके । तस्मै । नमंतां । जनयः । सुपत्नीरिति सुऽपत्नीः । मातेवेति माताऽ

सु

इव । पुत्रं । बिभृत । अप्सु । आ । एनत् ॥३१॥ अप्स्वित्यप्ऽसु । अग्ने । सधिः ।
तव । सः । ओषधीः । अनु । रुध्यसे । गर्भे । सन् । जायसे । पुनरिति पुनः
॥३२॥ गर्भः । असि । ओषधीनां । गर्भः । वनस्पतीनां । गर्भः । विश्वस्य । भू
तस्य । अग्ने । गर्भः । अपां । असि ॥३३॥ प्रसद्येति प्रऽसद्य । भस्मना । योनिं ।
अपः । च । पृथिवीं । अग्ने । संसृज्येति संऽसृज्य । मातृभिरिति मातृऽभिः ।
त्वं । ज्योतिष्मान् । पुनः । आ । असदः ॥३४॥ पुनः । आसद्येत्याऽसद्य । स
दनं । अपः । च । पृथिवीं । अग्ने । शेषे । मातुः । यथा । उपस्थ इत्युपऽस्थे ।
अंतः । अस्यां । शिवतम इति शिवऽतमः ॥३५॥ बोध । मे । अस्य । वचसः ।
यविष्ठ । मंहिष्ठस्य । प्रभृतस्येति प्रऽभृतस्य । स्वधाव इति स्वधाऽवः ।

वीयति। लः। अनु। लः। गच्छाति। वेदाः। स्वधा। तेति। तं। त्वां। वेदः। अग्ने। ॥६३॥ सः। बो धिः। सूरिः। मघवेति मघऽवा। वसुपत इति वसुऽपते। वसुदावन्निति व सुऽदावन्। युयोधि। अस्मत्। द्वेषांऽसि। ॥६४॥ अप। इत। वि। इत। वि। च। सर्पत। अतः। ये। अत्र। स्थ। पुराणाः। ये। च। नूतनाः। अदात्। यमः। अवसानमित्यवऽसानं। पृथिव्याः। अक्रन्। इमं। पितरः। लोकं। अस्मै ॥६५॥ संज्ञानमिति संऽज्ञानं। असि। कामधरणमिति कामऽधरणं। मयि। ते। कामधरणमिति कामऽधरणं। भूयात्। अग्नेः। भस्म। असि। अग्नेः। पुरीषं। असि। चितः। स्थ। परिचित इति परिऽचितः। ऊर्ध्वचित इत्यूर्ध्वऽ

॥८४॥ ॥८४॥

चितः। श्रयध्वं। ॥६६॥ अयं। सः। अग्निः। यस्मिन्। सोमं। इन्द्रः। सुतं। दधे। जठरे। वावशानः। सहस्रियं। वाजं। अत्यं। न। सप्तिं। ससवानिति ससऽ वान्। सन्। स्तूयसे। जातवेद इति जातऽवेदः। ॥७०॥ अग्ने। यत्। ते। दिवि। वर्चः। पृथिव्यां। यत्। ओषधीषु। अप्सु। आ। यजत्र। येन। अंत रिक्षं। उरु। आततंथेत्याऽततंथ। त्वेषः। सः। भानुः। अर्णवः। नृचक्षा इति नृऽचक्षाः। ॥७१॥ अग्ने। दिवः। अर्णं। अच्छ। जिगासि। अच्छ। देवान्। ऊचिषे। धिष्ण्याः। ये। याः। रोचने। परस्तात्। सूर्यस्य। याः। च। अ वस्तात्। उपतिष्ठन्त इत्युपऽतिष्ठंते। आपः। ॥७२॥ पुरीष्यासः। अग्नयः।

प्रावभिः। प्रवभिरिति प्रऽवभिः। सजोषस इति सऽजोषसः। जुषंतां।
यज्ञं। अद्रुहः। अनमीवाः। इषः। महीः॥१४॥ इळां। अग्ने। पुरुदंसमि
ति पुरुऽदंसं। सनिं। गोः। शश्वत्तममिति शश्वत्ऽतमं। हवमानाय। सा
ध। स्यात्। नः। सूनुः। तनयः। विजावेति विजाऽवा। अग्ने। सा। ते। सुमति
रिति सुऽमतिः। भूतु। अस्मे इत्यस्मे॥१५॥ चित्। असितः। तया। देवतया।
अंगिरस्वत्। ध्रुवा। सीद। परिचिदिति परिऽचित्। असितः। तया। देवतया।

अंगिरस्वत्। ध्रुवा। सीद॥१६॥ लोकं। पृण। छिद्रं। पृण। अथो इत्यथो।
सीद। ध्रुवा। त्वं। इंद्राग्नी इतींद्राग्नी। त्वा। बृहस्पतिः। अस्मिन्। योनौ।

८५

असीषदन्। असीसदन्निति असीसदन्॥१७॥ ताः। अस्य। सूददोहस इति सू
दऽदोहसः। सोमं। श्रीणंति। पृश्नयः। जन्मन्। देवानां। विशः। त्रिषु। आ। रो
चने। दिवः॥१८॥ इंद्रं। विश्वाः। अवीवृधन्। समुद्रव्यचसमिति समुद्रऽ
व्यचसं। गिरः। रथीतमं। रथितममिति रथिऽतमं। रथीनां। रथिनामि
ति रथिनां। वाजानां। सत्पतिमिति सत्ऽपतिं। पतिं॥१९॥ सं। इतं। सं।
कल्पेथां। संप्रियाविति संऽप्रियौ। रोचिष्णू इति रोचिष्णू। सुमनस्यमानौ
इति सुऽमनस्यमानौ। इषं। ऊर्जं। अभि। संवसानाविति संऽवसानौ॥२०॥
सं। वां। मनांसि। सं। व्रता। सं। ऊं इत्यूँ। चित्तानि। आ। अकरं। अग्ने। पुरी
ष्य। अधिपा इत्यधिऽपाः। भव। त्वं। नः। इषं। ऊर्जं। यजमानाय। धेहि॥२१॥

अग्ने। त्वं। पुरीष्यः। रयिमानिति रयिऽमान्। पुष्टिमानिति पुष्टिऽमान्। अ
सि। शिवाः। कृत्वा। दिशः। सर्वाः। स्वां। योनिं। इह। आ। असदः॥ ६०॥ मा
तेवेति माताऽइव। पुत्रं। पृथिवी। पुरीष्यं। अग्निं। स्वे। योनौ। अभाः। उखा।
तां। विश्वैः। देवैः। ऋतुभिरित्यृतुऽभिः। संविदान इति संऽविदानः। प्रजा
पतिरिति प्रजाऽपतिः। विश्वकर्मेति विश्वऽकर्मा। वि। मुंचतु॥ ६१॥ ७॥

॥८६॥

असुन्वंतं। अयजमानं। इच्छ। स्तेनस्य। इत्यां। अनु। इहि। तस्कर
स्य। अन्यां। अस्मत्। इच्छ। सा। ते। नमः। इत्यौ। देवि। निर्ऋत इति निःऽऋ
ते। तुभ्यं। अस्तु॥ ६२॥ नमः। सु। ते। निर्ऋत इति निः। ऋते। तिग्मतेज
इति तिग्मऽतेजः। अयस्मयं। वि। चृत। बंधं। एतं। यमेन। त्वं। यम्या।

८६

संविदानेति संऽविदाना। उत्तमे। नाके। अधि। रोहय। एनं॥ ६३॥
यस्याः। ते। घोरे। आसन्। जुहोमि। एषां। बंधानां। अवसर्जनायेत्यवऽस
र्जनाय। यां। त्वा। जनः। भूमिः। इति। प्रमंदत इति प्रऽमंदते। निर्ऋतिमि
ति निःऽऋतिं। त्वा। अहं। परि। वेद। विश्वतः॥ ६४॥ यं। ते। देवी। निर्ऋतिरिति
निःऽऋतिः। आबबंधेत्याऽबबंध। पाशं। ग्रीवासु। अविचृत्यमित्यविऽचृ
त्यं। तं। ते। वि। स्यामि। आयुषः। न। मध्यात्। अथ। एतं। पितुं। अद्धि। प्र
सूत इति प्रऽसूतः। नमः। भूत्यै। या। इदं। चकार॥ ६५॥ निवेशन इति निऽ
वेशनः। संगमन इति संऽगमनः। वसूनां। विश्वा। रूपा। अभि। चष्टे। श
चीभिः। देवइवेति देवःऽइव। सविता। सत्यधर्मेति सत्यऽधर्मा। इंद्रः। न।

तस्थौ। सम्ऽअरइति सम्ऽअरे। पथीनां॥ ५७॥ सीरा। युंजंति। कवयः। युगा। वि।
तन्वते। पृथक्। धीराः। देवेषु। सुम्नया। इति सुम्नऽया॥ ५८॥ युनक्त। सीरा।
वि। युगा। तनुध्वं। कृते। योनौ। वपत। इह। बीजं। गिरा। च। श्रुष्टिः। सभ
राः इति सऽभराः। असत्। नः। नेदीयः। इत्। सृण्यः। पक्वं। आ। इयात्॥ ५९॥
शुनं। सु। फालाः। वि। कृषंतु। भूमिं। शुनं। कीनाशाः। अभि। यंतु।
६ शुनं वाहैः। शुनासीरा। हविषा। तोशमाना। सुपिप्पला इति सुऽपिप्पलाः।
ओषधीः। कर्त्त। अस्मै इत्यस्मै॥ ६०॥ घृतेन। सीता। मधुना। सं। अज्य
॥८७ ता। विश्वैः। देवैः। अनुमता इत्यनुऽमता। मरुद्भिरिति मरुत्ऽभिः। ऊ ॥८७
र्जस्वती। पयसा। पिन्वमाना। अस्मान्। सीते। पयसा। अभि। आ। व

वृत्स्व॥ ६१॥ लांगलं। पवीरवत्। सुशेवमिति सुऽशेवं। सोमपित्सर्विति सोम
पित्ऽसरु। तत्। उत्। वपति। गां। अविं। प्रफर्व्यमिति प्रऽफर्व्यं। च। पीवरीं। प्र
स्थावदिति प्रस्थाऽवत्। रथवाहणं। रथवाहनमिति रथऽवाहनं॥ ६२॥ का
मं। कामदुघ इति कामऽदुघे। धुक्ष्व। मित्राय। वरुणाय। च। इंद्राय। अश्वि
भ्यामित्यश्विऽभ्यां। पूष्णे। प्रजाभ्य इति प्रऽजाभ्यः॥ ६३॥ वि। मुच्यध्वं। ५ ओषधीभ्यः
अघ्न्याः। देवयाना इति देवऽयानाः। अगन्म। तमसः। पारं। अस्य। ज्यो
तिः। आपाम॥ ६४॥ सजूरिति सऽजूः। अब्दः। अयवोभिः। सजूरिति सऽजूः। उषा
भिः। उषाः। अरुणीभिः। सजोषसा इति सऽजोषसौ। अश्विना। दंसो
भिः। सजूरिति सऽजूः। सूरः। एतशेन। वैश्वानरः। इडया। घृतेन। स्वाहा॥ ६५॥ ७॥

याः। ओषधीः। पूर्वाः। जाताः। देवेभ्यः। त्रियुगमिति त्रिऽयुगं। पुरा। मनै। नु।
बभ्रूणां। अहं। शतं। धामानि। सप्त। च॥१॥ शतं। वः। अंब। धामानि।
सहस्रं। उत। वः। रुहः। अध। शतक्रत्व इति शतऽक्रत्वः। इमं। मे। अ
गदं। कृत॥२॥ ओषधीः। प्रति। मोदध्वं। पुष्पवतीरिति पुष्पऽवतीः।
प्रसूवरीरिति प्रऽसूवरीः। अश्वाःऽइव। सजित्वरीरिति सऽजि
त्वरीः। वीरुधः। पारयिष्णवः॥३॥ ओषधीः। इति। मातरः। तत्। वः।
॥८९॥ देवीः। उप। ब्रुवे। सनेयं। अश्वं। गां। वासः। आत्मानं। तव। पूरुष। पु ॥८९
रुषेति पुरुष॥४॥ अश्वत्थे। वः। निषदनं। निसदनमिति निऽसदनं।
पर्णे। वः। वसतिः। कृता। गोभाज इति गोऽभाजः। इत्। किल। असथ।

यत्। सनवथ। पूरुषं। पुरुषमिति पुरुषं॥५॥ यत्र। ओषधीः। सम[illegible]
ग्मतेति सं‍ऽअग्मत। राजानः। समिताद्वेति समितोऽइव। विप्रः। सः।
उच्यते। भिषक्। रक्षोहेति रक्षःऽहा। अमीवचातन इत्यमीवऽचातनः
॥६॥ अश्वावतीं। अश्वऽवतीमित्यश्वऽवतीं। सोमावतीं। सोमऽवतीमिति
सोमऽवतीं। ऊर्जयंतीं। उदोजसमित्युत्ऽओजसं। आ। अवित्सि। सर्वाः। ओ
षधीः। अस्मै। अरिष्टतातये। अरिष्टतातय इत्यरिष्टऽतातये॥७॥ उत्। शुष्माः।
ओषधीनां। गावः। गोष्ठादिव। गोष्ठादिवेति गोस्थात्ऽइव। ईरते। ध
नं। सनिष्यंतीनां। आत्मानं। तव। पूरुष। पुरुषेति पुरुष॥८॥ इ
ष्कृतिः। नाम। वः। माता। अथो इति। यूयं। स्थ। निष्कृतीः। ताः। सरिती

रितिनिःऽकृतीः। सीराः। पतत्रिणीः। स्थन। यत्। आमयति। निः। कृथ॥७४॥
अति। विश्वाः। परिऽस्थाः। परिस्था इति परिऽस्थाः। स्तेनःऽइव। स्तेनइवेति स्तेनःऽइव।
व्रजं। अक्रमुः। ओषधीः। प्र। अचुच्यवुः। यत्। किं। च। तन्वः। रपः॥७५॥
यत्। इमाः। वाजयन्। अहं। ओषधीः। हस्ते। आऽदधे। आदध इत्याऽदधे। आ
त्मा। यक्ष्मस्य। नश्यति। पुरा। जीवगृभः। जीवगृभ इति जीवऽगृभः। यथा॥७६॥
यस्य। ओषधीः। प्रऽसर्पथ। प्रसर्पथेति प्रऽसर्पथ। अंगंऽअंगं। अंगमंगमित्यंगंऽअंगं। प
रुःऽपरुः। परुःपरुरिति परुःऽपरुः। ततः। यक्ष्मं। वि। बाधध्वे। उग्रः।
मध्यमशीःऽइव। मध्यमशीरिवेति मध्यमशीःऽइव॥७७॥ साकं। यक्ष्म। प्र। पत। चा
षेण। किकिदीविना। साकं। वातस्य। ध्राज्या। साकं। नश्य। निहाकये

॥८३॥

॥८३॥

तिनिऽहाकया॥७८॥ अन्या। वः। अन्यां। अवतु। अन्या। अन्यस्याः। उप। अव
त। ताः। सर्वाः। संऽविदानाः। इति संऽविदानाः। इदं। मे। प्र। अवत। वचः॥७९॥
याः। फलिनीः। अफलाः। अपुष्पाः। याः। च। पुष्पिणीः। बृहस्पतिप्रसूता
इति बृहस्पतिऽप्रसूताः। ताः। नः। मुंचंतु। अंहसः॥८०॥ मुंचंतु। मा।
शपथ्यात्। अथो इत्यथो। वरुण्यात्। उत। अथो इत्यथो। यमस्य।
पड्बीशात्। सर्वस्मात्। देवकिल्बिषात्। देवकिल्बिषादिति देवऽकिल्बिषात्॥८१॥
अवऽपतंतीः। अवपतंतीरित्यवऽपतंतीः। सं। अवदंत। दिवः। ओषधयः। परि। यं।
जीवं। अश्नवामहै। न। सः। रिष्याति। पूरुषः। पुरुष इति पुरुषः॥८२॥

६०

याः। ओषधीः। सोमराज्ञीरिति सोमऽराज्ञीः। बह्वीः। शतविचक्षणा इति
शतऽविचक्षणाः। तासां। असि। त्वं। उत्तमेत्युत्ऽतमा। अरं। कामाय। शं।
हृदे। ८३।। विष्ठिताः। विस्थिता इति विऽस्थिताः। पृथिवीं। अनु। बृहस्पति
प्रसूता इति बृहस्पतिऽप्रसूताः। अस्यै। सं। दत्त। वीर्यं। ८४।। याः। च। इदं।
उपशृण्वंतीत्युपऽशृण्वंति। याः। च। दूरं। परागता इति पराऽगताः। स
र्वाः। संगत्येति संऽगत्य। वीरुधः। अस्यै। सं। दत्त। वीर्यं। ८५।। नाशयित्री।
बलासस्य। अर्शसः। उपचितामित्युपऽचितां। असि। अथो इति। शत
स्य। यक्ष्माणां। पाकारोरिति पाकऽअरोः। असि। नाशनी। ८६।।

मा। वः। रिषत्। खनिता। यस्मै। च। अहं। खनामि। वः। द्विपदिति द्विऽपत्।
चतुष्पत्। चतुःपदिति चतुःऽपत्। अस्माकं। सर्वं। अस्तु। अनातुरं। ८७।।
ओषधयः। सं। वदंते। सोमेन। सह। राज्ञा। यस्मै। कृणोति। ब्राह्मणः। तं।
राजन्। पारयामसि। ८८।। त्वां। गंधर्वाः। अखनन्। त्वां। इंद्रः। त्वां। बृहस्प
तिः। त्वां। ओषधे। सोमः। राजा। विद्वान्। यक्ष्मात्। अमुच्यत। ८९।। त्वं।
उत्तमेत्युत्ऽतमा। असि। ओषधे। तव। वृक्षाः। उपस्तयः। उपस्तिः। अ
स्तु। सः। अस्माकं। यः। अस्मान्। अभिदासतीत्यभिऽदासति। ९०।। मा।
मा। मा। हिंसीत्। जनिता। यः। पृथिव्याः। यः। वा। दिवं। सत्यधर्मे

१९

त्त सत्यऽधर्मा। वि। आव। द्रूयः। च। अपः। चंद्रः। प्रथमः। अज्ञाना। कस्मै।
देवाय। हविषा। विधेम। ॥१०॥ अग्निः। आ। वरीयः। अधि। वि। यज्ञेन।
पयसा। सह। वपां। ते। अग्निः। इषितः। अरोहत्। ॥११॥ अग्ने। यत्।
ते। शुक्रं। चंद्रं। द्युतं। च। यज्ञियं। तत्। देवेभ्यः। भरामसि। ॥१२॥ इषं।
ओं अहं। इतः। आदं। ऋतस्य। योनिं। मह्। पश्य। धारां। आ। मा। गोषु
विशतु। आ। तनूषु। जहामि। सेदिं। अनिरां। अमीवां। ॥१४॥ अग्ने। तव
श्रवः। वयः। महि। भ्राजंते। अर्चयः। विभावसो इति विभाऽवसो।
बृहद्भानो इति बृहत्ऽभानो। शवसा। वाजं। उक्थ्यं। दधासि। दाशुषे।

१९

३ वि ६

दाशुषे। कवे। ॥१॥ पावकऽवर्चाः इति पावकऽवर्चाः। शुक्रऽवर्चाः इति शुक्रऽ
वर्चाः। अनूनऽवर्चाः इति अनूनऽवर्चाः। उत्। इयर्षि। भानुना। पुत्रः। मा
तरा। विचरन्निति विऽचरन्। उप। अवसि। पृणक्षि। रोदसी इति रोदसी।
उभे इति। ॥१२॥ ऊर्जः। नपात्। जातवेद इति जातऽवेदः। सुशस्
तिभिरिति सुशस्तिऽभिः। मंदस्व। धीतिभिरिति धीतिऽभिः। हितः।
त्वे इति। इषः। सं। दधुः। भूरिवर्पस इति भूरिऽवर्पसः। चित्रोतयः इ
ति चित्रऽऊतयः। वामजाता इति वामऽजाताः। ॥१३॥ इरज्यन्। अग्ने।
प्रथयस्व। जंतुभिरिति जंतुऽभिः। अस्मे इति। रायः। अमर्त्य। सः।

९२

दर्शतस्य। वपुषः। वि। राजसि। प्रणक्षि। सानसिं। क्रतुं॥९८॥ इष्कर्तारं।
अध्वरस्य। प्रचेतस मिति प्रऽचेतसं। क्षयंतं। राधसः। महः। रातिं। वा
मस्य। सुभगा मिति सुऽभगां। महीं। इषं। दधासि। सानसिं। रयिं॥९९॥
ऋतावानं। ऋतवान मित्यृतऽवानं। महिषं। विश्वदर्शत मिति विश्वऽ
दर्शतं। अग्निं। सुम्नाय। दधिरे। पुरः। जनाः। श्रुत्कर्ण मिति श्रुत्ऽक
र्णं। सप्रथस्तम मिति सप्रथःऽतमं। त्वा। गिरा। दैव्यं। मानुषा। यु
गा॥१००॥ आ। प्यायस्व। सं। एतु। ते। विश्वतः। सोम। वृष्ण्यं। भव। वा
जस्य। संगथ इति संऽगथे॥१०१॥ सं। ते। पयांसि। सं। ऊं इति। यंतु।

९२

वाजाः। सं। वृष्ण्यानि। अभिमातिषाहः। अभिमातिसह इत्यभिमातिऽ
सहः। आप्यायमान इत्याऽप्यायमानः। अमृताय। सोम। दिवि। श्र
वांसि। उत्तमानीत्युत्ऽतमानि। धिष्व॥१०२॥ आ। प्यायस्व। मदिंत
मेति मदिन्ऽतम। सोम। विश्वेभिः। अंशुभिरित्यंशुऽभिः। भ
व। नः। सप्रथस्तम इति सप्रथःऽतमः। सखा। वृधे॥१०३॥ आ। ते।
वत्सः। मनः। यमत्। परमात्। चित्। सधस्थादिति सधऽस्थात्। अ
ग्ने। त्वां। कामया इति त्वांऽकामया। गिरा॥१०४॥ तुभ्यं। ताः। अंगिर
स्तमेत्यंगिरःऽतम। विश्वाः। सुक्षितय इति सुऽक्षितयः। पृथक्।

६३

अग्ने। काम्याय। येमिरे ॥१०॥ अग्निः। प्रियेषु। धामसु। धामऽसु।
कामः। भूतस्य। भव्यस्य। सम्राडिति संऽराट्। एकः। वि। राजति ॥
॥१०॥ ॥ इति पदपाठे त्रयोदशोध्यायः ॥१३॥ [illegible] हरिः ॥
ॐ मम। मयि। गृह्णामि। अग्रे। अग्निं। रायः। पोषाय। सुप्रजास्त्वायेति
सुप्रजाःऽत्वाय। सुवीर्यायेति सुऽवीर्याय। मां। उं इत्यूं। देवताः।
सचंतां ॥१॥ अहानि। अक्षानं। प्रथमं। पुरस्तात्। वि। सीमतः। सुरुच
इति सुऽरुचः। वेनः। आवरित्यावः। सः। बुध्न्याः। उपमा इत्युपऽमाः।
अस्य। विष्ठाः। विस्था इति विऽस्थाः। सतः। च। योनिं। असतः।

६३

च। वि। वरिति वः ॥२॥ हिरण्यगर्भ इति हिरण्यऽगर्भः। सं। अवर्तत। अग्रे। भू
तस्य। जातः। पतिः। एकः। आसीत्। सः। दाधार। पृथिवीं। द्यां। उत। इमां।
कस्मै। देवाय। हविषा। विधेम ॥३॥ द्रप्सः। चस्कंद। पृथिवीं। अनु। द्यां।
इमां। च। योनिं। अनु। यः। च। पूर्वः। समानं। योनिं। अनु। संचरंतमिति संऽच
रंतं। द्रप्सं। जुहोमि। अनु। सप्त। होत्राः ॥४॥ नमः। अस्तु। सर्पेभ्यः। ये। के।
च। पृथिवीं। अनु। ये। अंतरिक्षे। ये। दिवि। तेभ्यः। सर्पेभ्यः। नमः ॥५॥ याः।
इषवः। यातुधानानामिति यातुऽधानानां। ये। वा। वनस्पतीन्। अनु।
ये। वा। अवटेषु। शेरते। तेभ्यः। सर्पेभ्यः। नमः ॥६॥ ये। वा। अमी इत्य
मी। रोचने। दिवः। ये। वा। सूर्यस्य। रश्मिषु। येषां। अप्सुसद अप्ऽसुसदः।

हूतं। तेभ्यः। सर्पेभ्यः। नमः॥७॥ कृणुष्व। पाजः। प्रसितिमिति प्रऽसितिं।
न। पृथ्वीं। याहि। राजेवेति राजाऽइव। अमवानित्यमऽवान्। इभेन। तृष्वीं।
अनु। प्रसितिमिति प्रऽसितिं। द्रूणानः। अस्ता। असि। विध्य। रक्षसः। त
पिष्ठैः॥८॥ तव। भ्रमासः। आशुयेत्याशुऽया। पतंति। अनु। स्पृश। धृष
ता। शोशुचानः। तपूंषि। अग्ने। जुह्वा। पतंगान्। असंदित इत्यसंऽदितः।
वि। सृज। विष्वक्। उल्काः॥९॥ प्रति। स्पशः। वि। सृज। तूर्णितम इति तू
र्णिऽतमः। भव। पायुः। विशः। अस्याः। अदब्धः। यः। नः। दूरे। अघशं
स इत्यघऽशंसः। यः। अंति। अग्ने। माकिः। ते। व्यथिः। आ। दधर्ष
त्॥१०॥ उत्। अग्ने। तिष्ठ। प्रति। आ। तनुष्व। नि। अमित्रान्। ओषतात्।

६४

तिग्महेत इति तिग्मऽहेते। यः। नः। अरातिं। समिधानेति सम्ऽइधान। चक्रे।
नीचा। तं। धक्षि। अतसं। न। शुष्कं॥११॥ ऊर्ध्वः। भव। प्रति। विध्य। अधि।
अस्मत्। आविः। कृणुष्व। दैव्यानि। अग्ने। अव। स्थिरा। तनुहि। यातुजू
नामिति यातुऽजूनां। जामिं। अजामिं। प्र। मृणीहि। शत्रून्॥१२॥ अग्नेः।
त्वा। तेजसा। सादयामि। इंद्रस्य। त्वा। ओजसा। सादयामि॥१३॥ सुवः।
यज्ञस्य। रजसः। च। नेता। यत्र। नियुद्भिरिति नियुत्ऽभिः। सचसे। शि
वाभिः। दिवि। मूर्धानं। दधिषे। स्वर्षां। स्वःसामिति स्वःऽसां। जिह्वां। अ
ग्ने। चकृषे। हव्यवाहमिति हव्यऽवाहं॥१४॥ ध्रुवा। असि। धरुणा।

आस्तृते स्थाऽस्तृता। विश्वकर्मणेति विश्वऽकर्मणा। सा। त्वा। समुद्रः। उत्। वधीत्। मा। सुपर्ण इति सुऽपर्णः। अव्यथमाना। पृथिवीं। दृंह ॥१५॥ प्रजापतिरिति प्रजाऽपतिः। त्वा। सादयतु। अपां। पृष्ठे। समुद्रस्य। एमन्। व्यचस्वतीं। प्रथस्वतीं। प्रथस्व। पृथिवी। असि ॥१६॥ भूः। भूमिः। अदितिः। विश्वधाया इति विश्वऽधायाः। विश्वस्य। भुवनस्य। धर्त्री। पृथिवीं। यच्छ। पृथिवीं। दृंह। पृथिवीं। मा। हिंसीः ॥१७॥ विश्वस्मै। प्राणाय। अपानायेत्यपऽआनाय। व्यानायेति विऽआनाय।

उदानायेत्युत्ऽआनाय। प्रतिष्ठायै। प्रतिस्थाया इति प्रतिऽस्थायै। चरित्राय। अग्निः। त्वा। अभि। पातु। मह्या। स्वस्त्या। छर्दिषा। शंतमेनेति शंऽतमेन। तया। देवतया। अंगिरस्वत्। ध्रुवा। सीद ॥१८॥ कांडात्कांडादिति कांडात्ऽकांडात्। प्ररोहंतीति प्रऽरोहंती। परुषःपरुष इति परुषःऽपरुषः। परि। एव। नः। दूर्वे। प्र। तनु। सहस्रेण। शतेन। च ॥१९॥ या। शतेन। प्रतनोषीति प्रऽतनोषि। सहस्रेण। विरोहसीति विऽरोहसि। तस्याः। ते। देवि। इष्टके। विधेम। हविषा। वयं ॥२०॥ याः। ते। अग्ने। सूर्ये। रुचः। दिवं। आतन्वंतीत्याऽतन्वंति। रश्मिभिरिति रश्मिऽभिः। ताभिः। नः। अद्य। स

र्चिभिः। रुचः। अग्नाय। आनः। दृष्टि॥ २१॥ याः। वः। देवाः। सूर्ये। रुचः। गोषु। अश्वे
षु। याः। रुचः। इन्द्राग्नी इतीन्द्राग्नी। ताभिः। सर्वाभिः। रुचं। नः। धत्त। बृहस्प
ते॥ २२॥ विराडिति विऽराट्। ज्योतिः। अधारयत्। स्वराडिति स्वऽराट्।
ज्योतिः। अधारयत्। प्रजापतिरिति प्रजाऽपतिः। त्वा। सादयतु। पृष्ठे।
पृथिव्याः। ज्योतिष्मतीं। २३। विश्वस्मै। प्राणाय। अपानायेत्यपऽ
आनाय। व्यानायेति विऽआनाय। विश्वं। ज्योतिः। यच्छ। अग्निः। ते। अ
धिपतिरित्यधिऽपतिः। तया। देवतया। अंगिरस्वत्। ध्रुवा। सीद॥ २४॥
मधुः। च। माधवः। च। वासंतिकौ। ऋतू इत्यृतू। अग्नेः। अंतःश्ले

षः इत्यंतःऽश्लेषः। असि। कल्पेतां। द्यावापृथिवी इति द्यावापृथिवी। कल्पे
तां। आपः। ओषधयः। कल्पंतां। अग्नयः। पृथक्। मम। ज्यैष्ठ्याय। सव्रता
इति सऽव्रताः। ये। अग्नयः। समनस इति सऽमनसः। अंतरा। द्यावापृथि
वी इति द्यावापृथिवी। इमे इतीमे। वासंतिकौ। ऋतू इत्यृतू। अभिकल्प
मानाः इत्यभिऽकल्पमानाः। इंद्रमिवेतींद्रंऽइव। देवाः। अभिसंविशंत्वित्य
भिऽसंविशंतु। तया। देवतया। अंगिरस्वत्। ध्रुवे इति ध्रुवे। सीदतं॥ २५॥
अषाळ्हा। असि। सहमाना। सहस्व। अरातीः। सहस्व। पृतनाय
त इति पृतनाऽयतः। सहस्रवीर्येति सहस्रऽवीर्या। असि। सा। मा। जिन्व॥ २६॥

सहस्वाऽइमाः। अभिमातीरित्यभिऽमातीः। सहस्वा। पृतनायत इति पृत
नाऽयतः। सहस्वा। सर्वं। पाप्मानं। सहमाना। असि। ओषधे॥२७॥ ७॥
मधु। वाताः। ऋतायते। ऋतयत इत्यृतऽयते। मधु। क्षरंति। सिंधवः।
माध्वीः। नः। संतु। ओषधीः॥२८॥ मधु। नक्तं। उत। उषसः। मधुम
दिति मधुऽमत्। पार्थिवं। रजः। मधु। द्यौः। अस्तु। नः। पिता॥२९॥
मधुमानिति मधुऽमान्। नः। वनस्पतिः। मधुमानिति मधुऽमान्।
अस्तु। सूर्यः। माध्वीः। गावः। भवंतु। नः॥३०॥ अपां। गंभन्। सीद।
मा। त्वा। सूर्यः। अभि। ताप्सीत्। मा। अग्निः। वैश्वानरः। अछिन्न

पत्रा इत्यछिन्नऽपत्राः। प्रजा इति प्रऽजाः। अनुवीक्षस्वेत्यनुऽवीक्षस्व। अनु।
त्वा। दिव्या। वृष्टिः। सचतां॥३१॥ त्रीन्। समुद्रान्। सं। असृपत्। स्वर्गानिति
स्वःऽगान्। अपां। पतिः। वृषभः। इष्टकानां। पुरीषं। वसानः। सुकृतस्येति सुऽ
कृतस्य। लोके। तत्र। गच्छ। यत्र। पूर्वे। परेता इति पराऽइताः॥३२॥ ध्रुवा।
असि। धरुणा। इतः। जज्ञे। प्रथमं। एभ्यः। योनिभ्य इति योनिऽभ्यः।
अधि। जातवेदा इति जातऽवेदाः। सः। गायत्र्या। त्रिष्टुभा। त्रिस्तुभे
ति त्रिऽस्तुभा। अनुष्टुभा। अनुस्तुभेत्यनुऽस्तुभा। च। देवेभ्यः। हव्यं।
वहतु। प्रजानन्निति प्रऽजानन्॥३३॥ इषे। राये। रमस्व। सहसे।

ई४

धुक्ष्व। दुर्य्यै। अपसाय। संराडिति सम्ऽराट्। असि। स्वराडिति स्वऽराट्।
असि। सारस्वतौ। त्वा। उत्सौ। प्र। अवतां ॥३४॥ अग्ने। शुक्ष्व। ह्वा। ये। तव।
अश्वासः। देवासाधवः। अरं। वहंति। मन्यवे ॥३५॥ शुक्ष्व। हि। देवहूत
मानिति देवऽहूतमान्। अश्वान्। अग्ने। रथीरिवेति रथीःऽइव। आ। नि।
होता। पूर्व्यः। सदः ॥३६॥ त्वा। सम्यक्। त्वा। संवृतां। सरितः। न। धेनाः। अंत
हृदा। मनसा। पूयमानाः। घृतस्य। धाराः। अभि। चाकशीमि।
हिरण्ययः। वेतसः। मध्ये। अग्नेः ॥३७॥ ऋचे। त्वा। रुचे। त्वा। भासे। ज्यो
तिषे। त्वा। अभूत्। इदं। विश्वस्य। भुवनस्य। वाजिनं। अग्नेः। वैश्वा

२८

नरस्य। च ॥३८॥ अग्निः। ज्योतिषा। ज्योतिष्मान्। रुक्मः। वर्चसा। वर्चस्वा
न्। सहस्रदा इति सहस्रऽदाः। असि। सहस्राय। त्वा ॥३९॥ आदित्यं। गर्भं।
पयसा। सं। अंग्धि। सहस्रस्य। प्रतिमामिति प्रतिऽमां। विश्वरूपमिति
विश्वऽरूपं। परि। वृंग्धि। हरसा। मा। अभि। मंस्थाः। शतायुषमिति
शतऽआयुषं। कृणुहि। चीयमानः ॥४०॥ वातस्य। जूतिं। वरुणस्य।
नाभिं। अश्वं। जज्ञानं। सरिरस्य। मध्ये। शिशुं। नदीनां। हरिं। अद्रि
बुध्नमित्यद्रिऽबुध्नं। अग्ने। मा। हिंसीः। परमे। व्योमन्निति विऽओमन्
॥४१॥ अजस्रं। इंदुं। अरुषं। भुरण्युं। अग्निं। ईडे। पूर्वचित्तिमिति

॥२१॥

पूर्वऽचित्तिं । नमोभिरिति नमःऽभिः । सः । पर्वभिरिति पर्वऽभिः । ऋतुश इ
त्यृतुऽशः । कल्पमानः । गां । मा । हिंसीः । अदितिं । विराजमिति विऽराजं
॥४२॥ वरूत्रीं । त्वष्टुः । वरुणस्य । नाभिं । अविं । जज्ञानां । रजसः । परस्मा
त् । महीं । साहस्रीं । असुरस्य । मायां । अग्ने । मा । हिंसीः । परमे । व्यो
मन्निति विऽओमन् ॥४३॥ यः । अग्निः । अग्नेः । अधि । अजायत । शो
कात् । पृथिव्याः । उत । वा । दिवः । परि । येन । प्रजा इति प्रऽजाः । विश्वक
र्मेति विश्वऽकर्मा । जजान । तं । अग्ने । हेडः । परि । ते । वृणक्तु ॥४४॥ इ
[illegible]मं । मा । हिंसीः । द्विपादमिति द्विऽपादं । पशुं । सहस्राक्षेति स

॥२१॥

हस्रऽअक्षः । मेधाय । चीयमानः । मयुं । पशुं । मेध्यं । अग्ने । जुषस्व । तेन । चि
न्वानः । तन्वः । नि । सीद । मयुं । ते । शुक् । ऋच्छतु । यं । द्विष्मः । तं । ते । शुक् । ऋ
च्छतु ॥४५॥ एकशफमित्येकऽशफं । पशुं । कनिक्रदं । वाजिनं । वाजिने
षु । गौरं । आरण्यं । अनु । ते । दिशामि ॥४६॥ साहस्रं । शतधारमिति शतऽ
धारं । उत्सं । व्यच्यमानमिति विऽअच्यमानं । सरिरस्य । मध्ये । घृतं । दुहा
नां । अदितिं । जनाय । गवयं ॥४७॥ ऊर्णायुं । वरुणस्य । नाभिं । त्वचं ।
पशूनां । द्विपदामिति द्विऽपदां । चतुष्पदां । चतुःपदामिति चतुःऽपदां ।
त्वष्टुः । प्रजानामिति प्रऽजानां । प्रथमं । जनित्रं । उष्ट्रं ॥४८॥ अजः । हि

अग्नेः। अजनिष्ट। ऊर्जा। त्वम्। सः। अपत्यम्। अजनि। तार्यं। अग्ने। इति। नो। देवाः। दे-
वतां। अग्रे। आयतन। तेन। रोहं। आयतन। उपनिध्यासः। शारवं।।८९।।
लोयविषाहाश्रुषेः। तन्मा। पाहि। स्तुधि। गिरः। रक्षा। लोकं। उत। लक्ष्मी
ग।।९०।। ध्रुवा। अपां। त्वा। एमन्। सादयामि। अपां। त्वा। भस्मन्। ज्योतिषि। अ-
यने। अर्णवे। समुद्रे। सरिरे। क्षये। सधिषि। सदने। सध्यस्थे इति सध-
स्थे। योनौ। पुरीषे। पाथसि। गायत्रेण। त्रैष्टुभेन। त्रैस्तुभेनेति त्रैस्तु-
भेन। जागतेन। आनुष्टुभेन। आनुस्तुभेनेत्यानु-स्तुभेन। पांक्ते-
न। त्वा। छंदसा। सादयामि।।९१।। अयं। पुरः। भुवः। तस्य। प्राणः।

१००

भौवायन इति भौव-आयनः। वसंतः। प्राणायन इति प्राण-आयनः।
गायत्री। वासंती।।९२।। गायत्र्यै। गायत्रं। गायत्रात्। उपांशुः। इत्युप-
अंशुः। उपांशोः। इत्युप-अंशोः। त्रिवृत्। इति त्रि-वृत्। त्रिवृत इति
त्रि-वृतः। रथंतरमिति रथं-तरं। वसिष्ठः। ऋषिः। प्रजापतिगृहीत-
येति प्रजापति-गृहीतया। त्वया। प्राणं। गृह्णामि। प्रजाभ्य इति प्र-
जाभ्यः।।९३।। अयं। दक्षिणा। विश्वकर्मेति विश्व-कर्मा। तस्य। म-
नः। वैश्वकर्मणमिति वैश्व-कर्मणं। ग्रीष्मः। मानसः। त्रिष्टुप्।
त्रिस्तुबिति त्रि-स्तुप्। ऐषी।।९४।। त्रिष्टुभः। त्रिस्तुभ इति त्रि-स्तुभः।

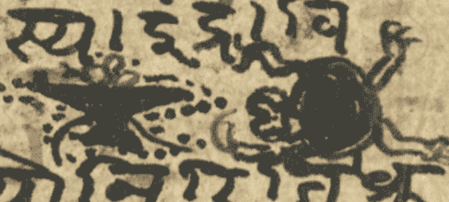
१०११

स्वारः। स्वारात्। अंतर्यामः इद्रंतःऽयामः। अंतर्यामाद्इत्यंतःऽयामात्। पं
चदशइति पंचऽदशः। पंचदशाद्इति पंचऽदशात्। बृहत्। भरद्वाजइति
भरत्ऽवाजः। ऋषिः। प्रजापतिगृहीतयेति प्रजापतिऽगृहीतया। त्वया।
मनः। गृह्णामि। प्रजाभ्यइति प्रऽजाभ्यः। ४४। ५५। अयं। पश्चात्। विश्वव्य
चाइति विश्वऽव्यचाः। तस्य। चक्षुः। वैश्वव्यचसमिति वैश्वऽव्यचसं।
वर्षाः। चाक्षुष्यः। जगती। जागती। ४५। जगत्याः। ऋक्सममित्यृक्ऽसमं।
ऋक्समाद्इत्यृक्ऽसमात्। शुक्रः। शुक्रात्। सप्तदशइति सप्तऽदशः।
सप्तदशाद्इति सप्तऽदशात्। वैरूपं। जमदग्निरिति जमत्ऽअग्निः।

१०११

ऋषिः। प्रजापतिगृहीतयेति प्रजापतिऽगृहीतया। त्वया। चक्षुः। गृ
ह्णामि। प्रजाभ्यइति प्रऽजाभ्यः। ४६। ५७। इदं। उत्तरात्। स्वरिति स्वः। तस्य
श्रोत्रं। सौवं। शरत्। श्रौत्री। अनुष्टुप्। अनुष्टुबित्यनुऽस्तुप्। शारद्
दी। ४८। अनुष्टुभः। अनुष्टुभ इत्यनुऽस्तुभः। ऐडं। ऐडात्। मं
थी। मंथिनः। एकविंशाइत्येकऽविंशः। एकविंशाद्इत्येकऽवि
शात्। वैराजं। विश्वामित्रः। ऋषिः। प्रजापतिगृहीतयेति प्रजा
पतिऽगृहीतया। त्वया। श्रोत्रं। गृह्णामि। प्रजाभ्यइति प्रऽजाभ्यः।
४९। इदं। उपरि। मतिः। तस्य। वाक्। मासा। हैमंतः। वाच्यः।
पंक्तिः। हैमंती। ५०। पंक्त्यै। निधनवद्इति निधनऽवत्। निध

॥१०२॥

न्वत इति निधनऽवतः। आग्रयणः। आग्रयणात्। त्रिणवत्रयस्त्रिं
शौ। त्रिणवत्रयस्त्रिंशाविति त्रिणवत्रयस्त्रिंशौ। त्रिणवत्रयस्त्रिं
शाभ्यां। त्रिणवत्रयस्त्रिंशाभ्यामिति त्रिणवत्रयस्त्रिंशाभ्यां।
वाङ्कुरैवते इति वाङ्कुरैवते। विश्वकर्मेति विश्वऽकर्मा। ऋषिः।
प्रजापतिगृहीतयेति प्रजापतिऽगृहीतया। त्वया। वाचं। गृह्णा
मि। प्रजाभ्य इति प्रऽजाभ्यः। लोकं। पृणा। ताः। अस्य। इंद्रा। वि
श्वाः ॥६१॥ ७॥ इति पदपाठे चतुर्दशोऽध्यायः ॥१४॥
हरिः ॥ ॐ ध्रुवक्षितिरिति ध्रुवऽक्षितिः। ध्रुवयोनिरिति ध्रु
वऽयोनिः। ध्रुवा। असि। ध्रुवां। योनिं। आ। सीद। साधुयेति साधुऽया।

॥१०२॥

उख्यस्य। केतुं। प्रथमं। जुषाणा। अश्विना। अध्वर्यू इत्यध्वर्यू। सादयतां।
इह। त्वा ॥१॥ कुलायिनी। घृतवतीति घृतऽवती। पुरंधिरिति पुरंऽधिः।
स्योने। सीद। सदने। पृथिव्याः। अ[illegible]भि। त्वा। रुद्राः। वसवः। गृणंतु।
इमा। ब्रह्म। पीपिहि। सौभगाय ॥२॥ स्वैः। दक्षैः। दक्षपितेति दक्षऽ
पिता। इह। सीद। देवानां। सुम्ने। बृहते। रणाय। पितेवेति पिताऽइव।
एधि। सूनवे। आ। सुशेवेति सुऽशेवा। स्वावेशेति सुऽआवेशा। त
न्वा। सं। विशस्व ॥३॥ पृथिव्याः। पुरीषं। असि। अप्सः। नाम। तां। त्वा।
विश्वे। अभि। गृणंतु। देवाः। स्तोमपृष्ठेति स्तोमऽपृष्ठा। घृतवतीति

घृतऽवती। इह। सीद। प्रजावदिति प्रजाऽवत्। अस्मे इत्यस्मे। द्रवि
णा। आ। यजस्व॥ ४॥ अदित्याः। त्वा। पृष्ठे। सादयामि। अन्तरिक्षस्य।
धर्त्रीम्। विष्टम्भनीम्। दिशाम्। अधिपत्नीमित्यधिऽपत्नीम्। भुवनानाम्।
ऊर्मिः। द्रप्सः। अपाम्। असि। विश्वकर्मेति विश्वऽकर्मा। ते। ऋषिः।

शुक्रः। शुचिः। ग्रैष्मौ। ऋतू इत्यृतू॥ ५॥ सजूरिति सऽजूः। ऋतु
भिरित्यृतुऽभिः। विधाभिरिति विऽधाभिः। देवैः। देवैः। वयोना
धैरिति वयःऽनाधैः। अग्नये। त्वा। वैश्वानराय। वसुभिरिति व
सुऽभिः। रुद्रैः। आदित्यैः। विश्वैः। देवैः॥ ६॥ प्राणम्। मे। पाहि। अपा

१०३

नमित्यपऽआनम्। व्यानमिति विऽआनम्। चक्षुः। मे। उर्व्या। वि। भाहि। श्रोत्रम्। मे।
श्लोकय॥ ७॥ अपः। पिन्व। ओषधीः। जिन्व। द्विपादिति द्विऽपात्। अव।
चतुष्पात्। चतुष्पादिति चतुःऽपात्। पाहि। दिवः। वृष्टिम्। आ। ईरय॥ ८॥
मूर्धा। वयः। प्रजापतिरिति प्रजाऽपतिः। छन्दः। क्षत्रम्। मयन्दम्। विष्टम्भः।
अधिपतिरित्यधिऽपतिः। विश्वकर्मेति विश्वऽकर्मा। परमेष्ठी। परमेष्ठी
ति परमेऽस्थी॥ ९॥ बस्तः। विबलमिति विऽबलम्। वृष्णिः। विशालमि
ति विऽशालम्। पुरुषः। तन्द्रम्। व्याघ्रः। अनाधृष्टम्॥ १०॥ सिंहः। छदिः। प
ष्ठवाडिति पष्ठऽवाट्। बृहती। उक्षा। ककुप्। ऋषभः। सतोबृहती।

१०४

सनः। बृहती ॥११॥ अनड्वान्। पंक्तिः। धेनुः। जगती। त्र्यविरिति त्र्यऽअविः।
त्रिष्टुप्। त्रिस्तुबिति त्रिऽस्तुप्। दित्यवाडिति दित्यऽवाट्। विराडिति विऽरा
ट् ॥१२॥ पंचाविरिति पंचऽअविः। गायत्री। त्रिवत्स इति त्रिऽवत्सः। उष्णि
क्। तुर्यवाडिति तुर्यऽवाट्। अनुष्टुप्। अनुस्तुबित्यनुऽस्तुप्। छंदः ॥१३॥४॥
इंद्राग्नी इतींद्राग्नी। अव्यथमानां। इष्टकां। दृंहतं। ध्रुवं। पृथिव्या
वापृथिवी इति द्यावापृथिवी। अंतरिक्षं। च। वि। बाधसे ॥१४॥ विश्वक
र्मेति विश्वऽकर्मा। त्वा। सादयतु। अंतरिक्षस्य। अंतरिक्षं। वायुः ॥१५॥
राज्ञी। असि। प्राची। दिक्। विराडिति विऽराट्। दक्षिणा। सम्राडि

१०४

ति सम्ऽराट्। प्रतीची। स्वराडिति स्वऽराट्। उदीची। अधिपत्नीत्यधिऽपत्नी।
असि। बृहती। दिक्। नभः। नभस्यः। वार्षिकौ। इषः। ऊर्जः। शारदौ। ऋ
तू इत्यृतू ॥१६॥५॥ आयुः। मे। पाहि। प्राणं। अपानमित्यपऽआनं। व्यान
मिति विऽआनं। चक्षुः। श्रोत्रं। वाचं। पिन्व। मनः। जिन्व। आत्मानं। पा
५मो। हि। ज्योतिः। यच्छ ॥१७॥ मा। छंदः। प्रमेति प्रऽमा। प्रतिमेति प्रतिऽमा।
अस्रीवयः। पंक्तिः। उष्णिक् ॥१८॥ बृहती। अनुष्टुप्। अनुस्तुबित्य
नुऽस्तुप्। विराडिति विऽराट्। गायत्री। त्रिष्टुप्। त्रिस्तुबिति त्रिऽस्तुप्।
जगती ॥१९॥ पृथिवी। अंतरिक्षं। द्यौः। समाः। नक्षत्राणि। वाक् ॥२०॥

॥१०५॥

मनः॥ ऋषिः॥ हिरण्यो गौः॥ अजा॥ अश्वः॥ छंदः॥ २१॥ अग्निः॥ देवता॥ वातः॥
सूर्यः॥ चंद्रमाः॥ वसवः॥ रुद्राः॥ आदित्याः॥ मरुतः॥ विश्वे देवाः॥ बृहस्प
तिः॥ इंद्रः॥ वरुणः॥ देवता॥ २२॥ मूर्धा॥ असि॥ राट्॥ ध्रुवा॥ धरुणा॥
धर्त्री॥ धरुणी॥ आयुषे॥ वर्चसे॥ कृष्यै॥ क्षेमाय॥ २३॥ यंत्री॥ राट्॥
यंत्री॥ यमनी॥ ध्रुवा॥ धरित्री॥ इषे॥ ऊर्जे॥ रय्यै॥ पोषाय॥ लो॥ २४॥ एका॥
आशुः॥ त्रिवृदिति त्रिऽवृत्॥ भांतः॥ पंचदश इति पंचऽदशः॥ व्यो
मेति विऽओमा॥ सप्तदश इति सप्तऽदशः॥ धरुणः॥ एकविंश
इत्येकऽविंशः॥ प्रतूर्तिरिति प्रऽतूर्तिः॥ अष्टादश इत्यष्टाऽदशः॥

॥१०५

तपः॥ नवदश इति नवऽदशः॥ अभीवर्तः॥ अभिवर्त इत्यभिऽवर्तः॥ स
विंश इति सऽविंशः॥ वर्चः॥ द्वाविंशः॥ संभरणः इति संऽभर
णः॥ त्रयोविंश इति त्रयःऽविंशः॥ योनिः॥ चतुर्विंश इति चतुः
विंशः॥ २५॥ गर्भाः॥ पंचविंश इति पंचऽविंशः॥ ओजः॥ त्रिणवः॥ त्रि
नव इति त्रिऽनवः॥ क्रतुः॥ एकत्रिंश इत्येकऽत्रिंशः॥ प्रतिष्ठा॥ प्रति
स्थेति प्रतिऽस्था॥ त्रयस्त्रिंश इति त्रयःऽत्रिंशः॥ ब्रध्नस्य॥ विष्टपं॥
चतुस्त्रिंश इति चतुःऽत्रिंशः॥ नाकः॥ षट्त्रिंश इति षट्ऽत्रिंशः॥
विवर्त इति विऽवर्तः॥ अष्टाचत्वारिंश इत्यष्टाऽचत्वारिंशः॥

धर्त्री चतुष्टोमः। चतुस्तोम इति चतुःऽस्तोमः॥२६॥ अग्नेः। भागः।
असि। दीक्षायाः। आधिपत्यमित्याधिऽपत्यं। ब्रह्म। स्पृतं। त्रिवृदिति
त्रिऽवृत्। स्तोमः। इंद्रस्य। भागः। असि। विष्णोः। आधिपत्यमित्याधिऽ
पत्यं। क्षत्रं। स्पृतं। पंचदश इति पंचऽदशः। स्तोमः॥२७॥ नृचक्षसा
मिति नृऽचक्षसां। भागः। असि। धातुः। आधिपत्यमित्याधिऽपत्यं।
जनित्रं। स्पृतं। सप्तदश इति सप्तऽदशः। स्तोमः। मित्रस्य। भागः।
असि। वरुणस्य। आधिपत्यमित्याधिऽपत्यं। दिवः। वृष्टिः। वातः।
स्पृतः। एकविंश इत्येकऽविंशः। स्तोमः॥२८॥ वसूनां। भागः।

॥१०९॥

असि। रुद्राणां। आधिपत्यमित्याधिऽपत्यं। चतुष्पात्। चतुःपादिति चतुः।
पात्। स्पृतं। चतुर्विंश इति चतुःऽविंशः। स्तोमः। आदित्यानां। भा
गः। असि। मरुतां। आधिपत्यमित्याधिऽपत्यं। गर्भाः। स्पृताः। पंच
विंश इति पंचऽविंशः। स्तोमः॥२९॥ अदितेः। भागः। असि। पूष्णः।
आधिपत्यमित्याधिऽपत्यं। ओजः। स्पृतं। त्रिणवः। त्रिनव इति त्रि
ऽनवः। स्तोमः। देवस्य। सवितुः। भागः। असि। बृहस्पतेः। आधिपत्य
मित्याधिऽपत्यं। समीचीः। दिशः। स्पृताः। चतुष्टोमः। चतुस्तोम इ
ति चतुःऽस्तोमः॥३०॥ यवानां। भागः। असि। अयवानां। आधिपत्य

स्तोमः

१०८

मित्याधिऽपत्यं। प्रजा इति प्रऽजाः। स्पृताः। चतुश्चत्वारिंश इति चतुःऽ
चत्वारिंशः। स्तोमः। ऋभूणां। भागः। असि। विश्वेषां। देवानां। आ
धिपत्यमित्याधिऽपत्यं। भृतं। स्पृतं। त्रयस्त्रिंश इति त्रयःऽत्रिंशः।
स्तोमः। सहः। सहस्यः। हैमंतिकौ। ऋतू इत्यृतू। ३१। ५७।। एकया।
अस्तुवत। प्रजा इति प्रऽजाः। अधीयंत। प्रजापतिरिति प्रजाऽपतिः।
अधिपतिरित्यधिऽपतिः। आसीत्। तिसृभिरिति तिसृऽभिः। अस्तु
वत। ब्रह्म। असृज्यत। ब्रह्मणः। पतिः। अधिपतिरित्यधिऽपतिः। आ
सीत्। पंचभिरिति पंचऽभिः। अस्तुवत। भूतानि। असृज्यंत। भूत

१०८

नानां। पतिः। अधिपतिरित्यधिऽपतिः। आसीत्। सप्तभिरिति सप्तऽभिः।
अस्तुवत। सप्तऋषय इति सप्तऽऋषयः। असृज्यंत। धाता। अधिप
तिरित्यधिऽपतिः। आसीत्। ३२। नवभिरिति नवऽभिः। अस्तुवत।
पितरः। असृज्यंत। अदितिः। अधिपत्नीत्यधिऽपत्नी। आसीत्। एका
दशभिरित्येकादशऽभिः। अस्तुवत। ऋतवः। असृज्यंत। आर्तवाः।
अधिपतय इत्यधिऽपतयः। आसन्। त्रयोदशभिरिति त्रयोदशऽ
भिः। अस्तुवत। मासाः। असृज्यंत। संवत्सरः। अधिपतिरित्यधिऽ
पतिः। आसीत्। पंचदशभिरिति पंचदशऽभिः। अस्तुवत। क्षत्रं। अ

४३५

१०८

सृज्यंत। इंद्रः। अधिपतिरित्यधिऽपतिः। आसीत्। ३३। सप्तदशाभिरिति सप्तदशाऽभिः। अस्तुवत। ग्राम्याः। पशवः। असृज्यंत। बृहस्पतिः। अधिपतिरित्यधिऽपतिः। आसीत्। नवदशाभिरिति नवदशाऽभिः। अस्तुवत। शूद्रार्यौ। असृज्येतां। अहोरात्रे इत्यहोरात्रे। अधिपत्नी इत्यधिऽपत्नी। आस्तां। एकविंशत्येत्येकऽविंशत्या। अस्तुवत। एकशफा इत्येकऽशफाः। पशवः। असृज्यंत। वरुणः। अधिपतिरित्यधिऽपतिः। आसीत्। त्रयोविंशत्येति त्रयःऽविंशत्या। अस्तुवत। क्षुद्राः। पशवः। असृज्यंत। पूषा। अधिपतिरित्यधिऽपतिः।

१०८

आसीत्। ३४। पंचविंशत्येति पंचऽविंशत्या। अस्तुवत। आरण्याः। पशवः। असृज्यंत। वायुः। अधिपतिरित्यधिऽपतिः। आसीत्। सप्तविंशत्येति सप्तऽविंशत्या। अस्तुवत। द्यावापृथिवी इति द्यावापृथिवी। वि। ऐतां। वसवः। रुद्राः। आदित्याः। अनु। वि। आयन्नित्यनुऽव्यायन्। ते। एव। अधिपतय इत्यधिऽपतयः। आसन्। नवविंशत्येति नवऽविंशत्या। अस्तुवत। वनस्पतयः। असृज्यंत। सोमः। अधिपतिरित्यधिऽपतिः। आसीत्। एकत्रिंशतेत्येकऽत्रिंशता। अस्तुवत। प्रजा इति प्रऽजाः। असृज्यंत। यवाः। च। अयवाः। च। अधिप

तयइ सधिऽपतयः। आसन्नान्। यक्षि। इन्द्रानेतिप्र यः। ऋतिइन्द्राता अ
स्तुवत। भूतानि। अग्नाम्यन्। प्रजापतिरिति प्रजाऽपतिः। परमे
ष्ठी। परमेस्थीति परमेऽस्थी। अधिपतिरित्यधिऽपतिः। आसीत्॥
॥३१॥७॥ इति पदपाठे पंचदशोध्यायः॥१४॥ हरिः॥
ॐ अग्ने। जातान्। प्र। नुद। नः। सपत्नानिति सऽपत्नान्। प्रति।
अजातान्। जातवेद इति जातऽवेदः। नुदस्व। अधि। नः। ब्रूहि। सु
मना इति सुऽमनाः। अहेलन्। तव। स्याम। शर्मन्। त्रिवरूथ इ
ति त्रिऽवरूथे। उद्भाविति उत्ऽभौ॥१॥ सहसा। जातान्। प्र। नुद।

१०२

नः। सपत्नानिति सऽपत्नान्। प्रति। अजातान्। नुद। जातवेद इति जातऽ
वेदः। अधि। नः। ब्रूहि। सुमनस्यमान इति सुऽमनस्यमानः। वयं। स्याम।
प्र। नुद। नः। सपत्नानिति सऽपत्नान्॥२॥ षोडशी। स्तोमः। ओजः। द्रविणं।
चतुश्चत्वारिंश इति चतुःऽचत्वारिंशः। स्तोमः। वर्चः। द्रविणं॥ अ
ग्नेः। पुरीषं। असि। अप्सः। नाम। तां। त्वा। विश्वे। अभि। गृणंतु। देवाः।
स्तोमपृष्ठेति स्तोमऽपृष्ठा। घृतवतीति घृतऽवती। इह। सीद। प्रजावदिति प्रजाऽव
त्। अस्मे इत्यस्मे। द्रविणा। आ। यजस्व॥३॥ एवः। छंदः। वरिवः। छं। शंभूरि
ति शंऽभूः। परिभूरिति परिऽभूः। आच्छदित्याऽछत्। मनः। व्यचः॥४४॥

इहा सीदा

सिंधुः। समुद्रः। सरिरं। ककुप्। त्रिककुबिति त्रिऽककुप्। काव्यं। अंकुपं॥ अ
क्षरपंक्तिः। अक्षरपंक्तिरित्यक्षरऽपंक्तिः। पदपंक्तिरिति पदऽपंक्तिः। विस्तारपंक्तिः।
विस्तारपंक्तिरिति विस्तारऽपंक्तिः। क्षुरः। भ्रजः। आच्छदित्याऽछत्।
प्रच्छदिति प्रऽछत्। संयदिति संऽयत्। वियदिति विऽयत्॥ ६॥ बृहत्।
रथंतरमिति रथंऽतरं। निकाय इति निऽकायः। विवध इति विऽवधः।
गिरः। भ्रजः। संस्तुबिति संऽस्तुप्। अनुष्टुप्। अनुस्तुबित्यनुऽस्तु

१।१२० ॥१२०

प्॥ ७॥ एवः। वरिवः। वयः। वयस्कृत्। वयःकृदिति वयःऽकृत्। वि
स्पर्धाः। विस्पर्धा इति विऽस्पर्धाः। विशालमिति विऽशालं। छदिः।

×ण।१ × पं।१

दुरोहणमिति दुःऽरोहणं। तंद्रं। अंकांकं। अंकांकमित्यंकऽअंकं॥ ८॥ रश्मि
ना। सत्याय। सत्यं। जिन्व। प्रेतिनेति प्रऽइतिना। धर्मणा। धर्म। अन्वि
त्येत्यनुऽइत्या। दिवा। दिवं। संधिनेति संऽधिना। अंतरिक्षेण। अंतरि
क्षं॥ ९॥ प्रतिधिनेति प्रतिऽधिना। पृथिव्या। पृथिवीं। विष्टंभेन। वृष्ट्या।
वृष्टिं। प्रवयेति प्रऽवया। अन्हा। अहः। अनुयेत्यनुऽया। रात्र्या। रात्रीं
॥ १०॥ उशिजा। वसुभ्य इति वसुऽभ्यः। वसून्। प्रकेतेनेति प्रऽकेतेन।
आदित्येभ्यः। आदित्यान्। तंतुना। रायः। पोषेण। रायः। पोषं। संसर्प
णेति संऽसर्पेण। श्रुताय। श्रुतं॥ ११॥ ऐडेन। ओषधीभिः। ओ

॥१२।१११

षध्याः। उत्तमेनेत्युत्ऽतमेन। तन्तुस्थिः। तन्तुः। वयोधसेति वयःऽधसा।
आधीतेनेत्याऽधीतेन। आधीतमित्याऽधीतं। अभिजितेत्यभिऽ
जिता। तेजसा। तेजः। जिन्व॥१२॥ प्रतिपदिति प्रतिऽपत्। अस्मै।
प्रतिपदइति प्रतिऽपदे। त्वा। अनुपदित्यनुऽपत्। अनुपदइत्यनुऽ
पदे। संपदिति संऽपत्। संपदइति संऽपदे। तेजः। तेजसे॥१३॥ त्रि
वृदिति त्रिऽवृत्। त्रिवृतइति त्रिऽवृते। प्रवृदिति प्रऽवृत्। प्रवृतइ
ति प्रऽवृते। विवृदिति विऽवृत्। विवृतइति विऽवृते। सवृदिति सऽ
वृत्। सवृतइति सऽवृते॥१४॥ आक्रमइत्याऽक्रमः। आक्रमाये

॥म०२१

त्याऽक्रमाय। संक्रमइति संऽक्रमः। संक्रमायेति संऽक्रमाय। उत्क्रमइ
त्युत्ऽक्रमः। उत्क्रमायेत्युत्ऽक्रमाय। उत्क्रान्तिरित्युत्ऽक्रान्तिः। उत्क्रा
न्त्याइत्युत्ऽक्रान्त्यै। त्वा। अधिपतिनेत्यधिऽपतिना। ऊर्जा। ऊर्जं।
वेषमीरिति वेषऽमीः। क्षत्रेण। क्षत्रं। जिन्व॥१५॥ राज्ञी। असि।
प्राची। दिक्। वसवः। ते। देवाः। अधिपतयइत्यधिऽपतयः। अग्निः।
हेतीनां। प्रतिधर्तेति प्रतिऽधर्ता। १६। त्रिवृदिति त्रिऽवृत्। त्वा। स्तो
मः। पृथिव्यां। श्रयतु। आज्यं। उक्थं। अव्यथायै। स्तभ्नातु। रथंत
रमिति रथंऽतरं। साम। प्रतिष्ठित्यै। प्रतिस्थित्याइति प्रतिऽस्थित्यै।

अंतरिक्षे ॥१७॥ ऋषयः। त्वा। प्रथमजा इति प्रथमऽजाः। देवेषु। दिवः।
मात्रया। वरिम्णा। प्रथंतु। विधर्तेति विऽधर्ता। च। अयं। अधिपतिरि
त्यधिऽपतिः। च। ते। त्वा। सर्वे। संविदाना इति संऽविदानाः। नाकस्य। पृ
ष्ठे। सुवर्ग इति सुवःऽगे। लोके। यजमानं। च। सादयंतु ॥१८॥ विराडिति

॥ १११२ ॥

विऽराट्। असि। दक्षिणा। दिक्। रुद्राः। ते। देवाः। अधिपतय इत्यधि
पतयः। इंद्रः। हेतीनां। प्रतिधर्तेति प्रतिऽधर्ता ॥१९॥ पंचदश इ
ति पंचऽदशः। त्वा। स्तोमः। पृथिव्यां। श्रयतु। प्रउगं। उक्थं। अव्य
थायै। स्तभ्नातु। बृहत्। साम। प्रतिष्ठित्यै। प्रतिष्ठित्या इति प्रतिऽ

॥ श्री ११२ ॥

ष्ठित्यै। अंतरिक्षे ॥२०॥ सम्राडिति संऽराट्। असि। प्रतीची। दिक्।
आदित्याः। ते। देवाः। अधिपतय इत्यधिऽपतयः। वरुणः। हेतीनां। प्र
तिधर्तेति प्रतिऽधर्ता ॥२१॥ सप्तदश इति सप्तऽदशः। त्वा। स्तोमः। पृ
थिव्यां। श्रयतु। मरुत्वतीयं। उक्थं। अव्यथायै। स्तभ्नातु। वैरूपं। सा
म। प्रतिष्ठित्यै। प्रतिष्ठित्या इति प्रतिऽष्ठित्यै। अंतरिक्षे ॥२२॥ स्वरा
डिति स्वऽराट्। असि। उदीची। दिक्। मरुतः। ते। देवाः। अधिपतय इ
त्यधिऽपतयः। सोमः। हेतीनां। प्रतिधर्तेति प्रतिऽधर्ता ॥२३॥ एक
विंश इत्येकऽविंशः। त्वा। स्तोमः। पृथिव्यां। श्रयतु। निष्केवल्यं।

ग.११३

निःकेवल्यमिति निःऽकेवल्यं। उक्थं। अव्यथायै। स्तभ्नातु। वैराजं। सा
म। प्रतिष्ठित्यै। प्रतिष्ठित्या इति प्रतिऽस्थित्यै। अंतरिक्षे।।१४।। अ
धिपत्नीत्यधिऽपत्नी। असि। बृहती। दिशां। विश्वे। ते। देवाः। अधि
पतय इत्यधिऽपतयः। बृहस्पतिः। हेतीनां। प्रतिधर्त्तेति प्रतिऽध
र्त्ता।।१५।। त्रिणवत्रयस्त्रिंशौ। त्रिनवत्रयस्त्रिंशा इति त्रिनवत्र
यस्त्रिंशौ। त्वा। स्तोमौ। पृथिव्यां। श्रयतां। वैश्वदेवाग्निमारुते
इति वैश्वदेवाग्निमारुते। उक्थे इत्युक्थे। अव्यथायै। स्तभ्नीतां।
शाक्वररैवते इति शाक्वररैवते। सामनी इति सामनी। प्रतिष्ठि

ग.११३

त्यै। प्रतिष्ठित्या इति प्रतिऽस्थित्यै। अंतरिक्षे।।१६।। अयं। पुरः। हरिके
शः इति हरिऽकेशः। सूर्यरश्मिरिति सूर्यऽरश्मिः। तस्य। रथगृत्स इति
रथऽगृत्सः। च। रथौजा इति रथऽओजाः। च। सेनानीग्रामण्यौ। सेना
नीग्रामण्या इति सेनानीग्रामण्यौ। पुंजिकस्थलेति पुंजिकऽस्थला। च। क्र
तुस्थलेति क्रतुऽस्थला। च। अप्सरसौ। दंक्ष्णवः। पशवः। हेतिः। पौरुषेयः।
वधः। प्रहेतिरिति प्रऽहेतिः।।१७।। तेभ्यः। नमः। अस्तु। ते। नः। मृडयंतु।
ते। नः। अवंतु। ते। यं। द्विष्मः। यः। च। नः। द्वेष्टि। तं। एषां। जंभे। दध्मः।।१८।।
अयं। दक्षिणा। विश्वकर्मेति विश्वऽकर्मा। तस्य। रथस्वन इति रथऽस्वनः।

११९४

रथेचित्र इति रथेऽचित्रः। मेनका। सहजन्येति सहऽजन्या। अप्सरसौ। यातु
धाना इति यातुऽधानाः। हेतिः। रक्षांसि। प्रहेतिरिति प्रऽहेतिः॥ १७॥
अयं। पश्चात्। विश्वव्यचा इति विश्वऽव्यचाः। तस्य। रथप्रोत इति रथऽप्रो
तः। असमरथ इत्यसमऽरथः। प्रम्लोचंतीति प्रऽम्लोचंती। अनुम्लोचंतीत्य
नुऽम्लोचंती। अप्सरसौ। व्याघ्राः। हेतिः। सर्पाः। प्रहेतिरिति प्रऽहेतिः॥ १८॥
अयं। उत्तरात्। संयद्वसुरिति संयत्ऽवसुः। तस्य। तार्क्ष्यः। अरिष्टनेमिरि
त्यरिष्टऽनेमिः। विश्वाची। घृताची। अप्सरसौ। आपः। हेतिः। वातः। प्र
हेतिरिति प्रऽहेतिः॥ १९॥ अयं। उपरि। अर्वाग्वसुरित्यर्वाक्ऽवसुः। तस्य।

११९४

सेनजिदिति सेनऽजित्। सुषेणः। सुसेन इति सुऽसेनः। उर्वशी। पूर्वचित्ति
रिति पूर्वऽचित्तिः। अप्सरसौ। अवस्फूर्जन्नित्यवऽस्फूर्जन्। हेतिः। वि
द्युदिति विऽद्युत्। प्रहेतिरिति प्रऽहेतिः॥ २०॥ अयं। अग्निः। सहस्रि
णः। वाजस्य। शतिनः। पतिः। मूर्धा। कविः। रयीणां॥ २१॥ अबोधि।
अग्निः। समिधेति सम्ऽइधा। जनानां। प्रति। धेनुमिवेति धेनुम्ऽइव।
आयतीमित्याऽयतीं। उषासं। उषसमित्युषसं। यह्वा इवेति यह्वाःऽ
इव। प्र। वयां। उज्जिहाना इत्युत्ऽजिहानाः। प्र। भानवः। सिस्रते। ना
कं। अच्छ॥ २२॥ अवोचाम। कवये। मेध्याय। वचः। वंदारु। वृषभाय।

वृक्तऽबर्हिषः । नमसा । स्तोमं । अग्नौ । दिवीवेति दिविऽइव । रुक्मं । उरु
व्यंचमित्युरुऽव्यंचं । अश्रेत् ॥ ३५ ॥ अजनस्य । गोपाः । अजनिष्ट । जागृ
विः । अग्निः । सुदक्ष इति सुऽदक्षः । सुविताय । नव्यसे । घृतप्रतीक इ
ति घृतऽप्रतीकः । बृहता । दिविस्पृशेति दिविऽस्पृशा । द्युमदिति द्युऽम
त् । वि । भाति । भरतेभ्यः । शुचिः ॥ ३६ ॥ त्वां । अग्ने । अंगिरसः । गु
हा । हितं । अनु । अविंदन् । शिश्रियाणं । वनेवन इति वनेऽवने । सः ।

११५

जायसे । मथ्यमानः । सहः । महत् । त्वां । आहुः । सहसः । पुत्रं । अंगिरः
॥ ३७ ॥ सखायः । सं । वः । सम्यंचं । इषं । स्तोमं । च । अग्नये । वर्षिष्ठाय ।

११५

क्षितीनां । ऊर्जः । नप्त्रे । सहस्वते ॥ ३८ ॥ संसमिति संऽसं । इत् । युवसे ।
वृषन् । अग्ने । विश्वानि । अर्यः । आ । इळः । पदे । सं । इध्यसे । सः । नः ।
वसूनि । आ । भर ॥ ३९ ॥ त्वां । अग्ने । हविष्मंतः । देवं । मर्तासः । ईळते ।
मन्ये । त्वा । जातवेदसमिति जातऽवेदसं । सः । हव्या । वक्षि । आनुषक्
॥ ४० ॥ त्वां । चित्रश्रवस्तमेति चित्रश्रवःऽतम । हवंते । विक्षु । जंतवः ।
शोचिष्केशं । शोचिःकेशमिति शोचिःऽकेशं । पुरुप्रियेति पुरुऽप्रि
य । अग्ने । हव्याय । वोळ्हवे ॥ ४१ ॥ एना । वः । अग्निं । नमसा । ऊर्जः ।
नपातं । आ । हुवे । प्रियं । चेतिष्ठं । अरतिं । स्वध्वरमिति सुऽअध्वरं ।

विश्वस्य। दूतं। अमृतं॥ ४२॥ विश्वस्य। दूतं। अमृतं॥ सः। योजते। अरुषा।
विश्वभोजसेति विश्वऽभोजसा॥ सः। दुद्रवत्। स्वाहुत इति सुऽआहुतः
॥ ४३॥ सः। दुद्रवत्। स्वाहुत इति सुऽआहुतः॥ सुब्रह्मेति सुऽब्रह्मा। यज्ञः।
सुशमीति सुऽशमी। वसूनां। देवं। राधः। जनानां॥ ४४॥ अग्ने। वाजस्य।
गोमत इति गोऽमतः। ईशानः। सहसः। यहो इति यहो। अस्मे इत्यस्मे।
धेहि। जातवेद इति जातऽवेदः। महि। श्रवः॥ ४५॥ सः। इधानः। वसुः।

कविः। अग्निः। ईळेन्यः। गिरा। रेवत्। अस्मभ्यं। पुर्वणीक। पुर्वणीके
ति पुरुऽअनीक। दीदिहि॥ ४६॥ क्षपः। राजन्। उत। त्मना। अग्ने। वस्तोः।

॥ ११६ ॥

उत। उषसः। सः। तिग्मजंभेति तिग्मऽजंभ। रक्षसः। दह। प्रति॥ ४७॥ भ
द्रः। नः। अग्निः। आहुत इत्याऽहुतः। भद्रा। रातिः। सुभगेति सुऽभग। भद्रः।
अध्वरः। भद्राः। उत। प्रशस्तय इति प्रऽशस्तयः॥ ४८॥ भद्राः। उत। प्रश
स्तय इति प्रऽशस्तयः। भद्रं। मनः। कृणुष्व। वृत्रतूर्य इति वृत्रऽतूर्ये। ये
न। समत्स्विति समत्ऽसु। सासहः। ससह इति ससऽहः॥ ४९॥ येन।
समत्स्विति समत्ऽसु। सासहः। ससह इति ससऽहः। अव। स्थिरा। तनुहि।
भूरि। शर्धतां। वनेम। ते। अभिष्टिभिरित्यभिष्टिऽभिः॥ ५०॥ अग्निं।
तं। मन्ये। यः। वसुः। अस्तं। यं। यंति। धेनवः। अस्तं। अर्वन्तः। आशवः।

अस्तोमि स्तोमसः । वाजिनः । इषं । स्तोतृभ्य इति स्तोतृऽभ्यः । आ । भर ॥ ५१ ॥
सः । अग्निः । यः । वसुः । गृणे । सं । यं । आ । यंतीत्याऽयंति । धेनवः । सं ।
अर्वंतः । रघुद्रुव इति रघुऽद्रुवः । सं । सुजातास इति सुऽजातासः । सू
रयः । इषं । स्तोतृभ्य इति स्तोतृऽभ्यः । आ । भर ॥ ५२ ॥ उभे इति । सुश्चं
सुश्चंद्र । सुचंद्रेति सुऽचंद्र । सर्पिषः । दर्वी इति । दर्वी । श्रीणीषे । आस
नि । उतो इति । नः । उत् । पुपूर्याः । उक्थेषु । शवसः । पते । इषं । स्तो

॥११८ तृभ्य इति स्तोतृऽभ्यः । आ । भर ॥ ५३ ॥ अग्ने । तं । अद्य । अश्वं । न । ॥११८

स्तोमैः । क्रतुं । न । भद्रं । हृदिस्पृशमिति हृदिऽस्पृशं । ऋध्याम । ते ।

ओहैः ॥ ... अध । हि । अग्ने । क्रतोः । भद्रस्य । दक्षस्य । साधोः । रथीः । ऋ
तस्य । बृहतः । बभूथ ॥ ५४ ॥ एभिः । नः । अर्कैः । भव । नः । अर्वाङ् । स्वः ।
न । ज्योतिः । अग्ने । विश्वेभिः । सुमना इति सुऽमनाः । अनीकैः ॥ ५५ ॥ अ
ग्निं । होतारं । मन्ये । दास्वंतं । वसुं । सूनुं । सहसः । जातवेदसमिति जातऽ
वेदसं । विप्रं । न । जातवेदसमिति जातऽवेदसं । यः । ऊर्ध्वया । स्वध्वर इति
सुऽअध्वरः । देवः । देवाच्या । कृपा । घृतस्य । विभ्राष्टिमिति विऽभ्राष्टिं ।
अनु । वष्टि । शोचिषा । आजुह्वानस्येत्याऽजुह्वानस्य । सर्पिषः ॥ ५६ ॥ ७ ॥
येन । ऋषयः । तपसा । सत्रं । आयन् । इंधानाः । अग्निं । स्वः । आभरंत इत्याऽ

११८

भरंतः। तस्मिन्। आ। अहा। नि। दधे। नाके। अग्निः। यः। आऽऊढः। मनवः। स्तीर्ण
बर्हिषमिति स्तीर्णऽबर्हिषं॥ ५८॥ तं। पत्नीभिः। अनु। गच्छेम। देवाः। पुत्रैः।
भ्रातृभिरिति भ्रातृऽभिः। उत। वा। हिरण्यैः। नाकं। गृभ्णानाः। सुकृतस्ये
ति सुऽकृतस्य। लोके। तृतीये। पृष्ठे। अधि। रोचने। दिवः॥ ५९॥ आ। वाचः।
मध्यं। अरुहत्। भुरण्युः। अयं। अग्निः। सत्पतिरिति सत्ऽपतिः। चेकि
तानः। पृष्ठे। पृथिव्याः। निहित इति निऽहितः। दविद्युतत्। अधस्पदं।
अधःपदमित्यधःऽपदं। कृणुतां। ये। पृतन्यवः॥ ६०॥ अयं। अग्निः। वी
रत्तम इति वीरऽतमः। वयोधा इति वयःऽधाः। सहस्रियः। द्योततां। अप्र

११८

युक्तमिति प्रऽयुक्तं। विभ्राजमान इति विऽभ्राजमानः। सरिरस्य। मध्ये।
उप। प्र। याहि। दिव्यानि। धाम॥ ५३॥ संप्रच्यवध्वमिति संऽप्रच्यवध्वं।
उप। संप्रयातेति संऽप्रयात। अग्ने। पथः। देवयानानिति देवऽयानान्।
कृणुध्वं। पुनरिति पुनः। कृण्वाना। पितरा। युवाना। अन्वातांसी
दित्यनुऽआतांसीत्। त्वयि। तंतुं। एतं॥ ५४॥ उत्। बुध्यस्व। अग्ने।
२३४ प्रति। जागृहि। त्वं। इष्टापूर्ते इतीष्टाऽपूर्ते। सं। सृजेथां। अयं। च। अस्मि
न्। सधस्थ इति सधऽस्थे। अधि। उत्तरस्मिन्नित्युत्ऽतरस्मिन्। विश्वे।
देवाः। यजमानः। च। सीदत॥ ५५॥ येन। वहसि। सहस्रं। येन। अग्ने।

॥ दसमिति सर्वऽवेदसं। तेन। इष्माय सं। नः। न यास्तः। देवेषु। अग्ं
देवे ॥ १४ ॥ आ न प्र। न पस्यः। वैष्णवी रो। परमेष्ठी। परमेस्थ इति परमेऽ
स्थः। आदिवः। स्वर्यः॥ १५ ॥ स्तोथता। अभ्यः। नायवेसो। अभिष्यन्ना। यदा
मह। सुवरणादिति संऽवरणात्। वा। अस्थान। आता। अस्या। वातः।
अनु। वाति। शोचिः। अधा। स्मा। ते। व्रजनं। कृष्णं। अस्ति॥ १६ ॥ आ। योः
ना। सदने। सादयामि। अवतः। छायायां। समुद्रस्य। हृदये। रश्मी

॥११९

वती। रश्मिवतीमिति रश्मिऽवती। भास्वती। आ। या। द्यां। भासि।
आ। पृथिवीं। आ। उरु। अन्तरिक्षं। इति ॥ १७ ॥ सहस्रस्य। प्रमा इति

॥११९

प्रऽमाः। प्रतिमेति प्रतिऽमाः। उन्मेत्युत्ऽमाः। साहस्रः। असि। सहस्रा
य। त्वा ॥ १८ ॥ ऋचा। छन्दा इति पदपाठे षोडशोऽध्यायः॥ श्री॥
हरिः॥ ॐ॥ नमः। ते। रुद्र। मन्यवे। उतो इत्युतो। ते। इषवे। नमः। बा
हुभ्यामिति बाहुऽभ्यां। उत। ते। नमः॥ १॥ या। ते। रुद्र। शिवा। तनूः। अघो
रा। अपापकाशिनीत्यपापऽकाशिनी। तया। नः। तन्वा। शन्तमयेति श
न्ऽतमया। गिरिशन्तेति गिरिऽशन्त। अभि। चाकशीहि॥ २॥ याम्। इषुं।
गिरिशन्तेति गिरिऽशन्त। हस्ते। बिभर्षि। अस्तवे। शिवां। गिरित्र इति गिरि
ऽत्र। तां। कुरु। मा। हिꣳसीः। पुरुषं। जगत्॥ ३॥ शिवेन। वचसा। त्वा।

गिरिशेति गिरिऽश । अच्छ । वदामसि । यथा । नः । सर्वं । इत् । जगत् । अ
यक्ष्मं । सुमना इति सुऽमनाः । असत् ॥४॥ अधि । अवोचत् । अधि
वक्तेत्यधिऽवक्ता । प्रथमः । दैव्यः । भिषक् । अहीन् । च । सर्वान् ।
जंभयन् । सर्वाः । च । यातुधान्य इति यातुऽधान्यः । अधराचीः । प
रा । सुव ॥५॥ असौ । यः । ताम्रः । अरुणः । उत । बभ्रुः । सुमंगल इति
सुऽमंगलः । ये । च । एनं । रुद्राः । अभितः । दिक्षु । श्रिताः । सहस्रश
इति सहस्रऽशः । अव । एषां । हेडः । ईमहे ॥६॥ असौ । यः । अव
सर्पतीत्यवऽसर्पति । नीलग्रीव इति नीलऽग्रीवः । विलोहित इति

विऽलोहितः । उत । एनं । गोपाः । अदृश्रन् । अदृश्रन् । उदहार्य इत्युदऽ
हार्यः । सः । दृष्टः । मृडयाति । नः ॥७॥ नमः । अस्तु । नीलग्रीवायेति
नीलऽग्रीवाय । सहस्राक्षायेति सहस्रऽअक्षाय । मीढुषे । अथो
इत्यथो । ये । अस्य । सत्वानः । अहं । तेभ्यः । अकरं । नमः ॥८॥ प्र । मुं
च । धन्वनः । त्वं । उभयोः । आर्त्न्योः । ज्यां । याः । च । ते । हस्ते । इषवः । परा ।
ताः । भगव इति भगऽवः । वप ॥९॥ विज्यमिति विऽज्यं । धनुः । कप
र्दिनः । विशल्य इति विऽशल्यः । बाणवानिति बाणऽवान् । उत । अ
नेशन् । अस्य । याः । इषवः । आभुः । अस्य । निषंगधिरिति निषंगऽ

धिः ॥१०॥ परि । ते । धन्वनः । हेतिः । अस्मान् । वृणक्तु । विश्वतः । अथो
इत्यथो । यः । इषुधिरिति इषुऽधिः । तव । आरे । अस्मत् । नि । धेहि । तं ॥११॥
या । ते । हेतिः । मीढुष्टम । मीढुष्टमेति मीढुःऽतम । हस्ते । बभूव । ते ।
धनुः । तया । अस्मान् । विश्वतः । त्वं । अयक्ष्मया । परि । भुज ॥१२॥
अवतत्येत्यवऽतत्य । धनुः । त्वं । सहस्राक्षेति सहस्रऽअक्ष । शतेषुध
इति शतऽइषुधे । निशीर्येति निऽशीर्य । शल्यानां । मुखा । शिवः ।
नः । सुमना इति सुऽमनाः । भव ॥१३॥ नमः । ते । आयुधाय । अना
तताय । धृष्णवे । उभाभ्यां । उत । ते । नमः । बाहुभ्यामिति बाहुऽभ्यां ।
तव । धन्वने ॥१४॥ मा । नः । महान्तं । उत । मा । नः । अर्भकं । मा । नः । उ

१२१

क्षन्तं । उत । मा । नः । उक्षितं । मा । नः । वधीः । पितरं । मा । उत । मातरं । मा । नः ।
प्रियाः । तनुवः । रुद्र । रीरिषः । रीरिष इति रीरिषः ॥१५॥ मा । नः । तोके । तनये । आ
युषि । गोषु । अश्वेषु । रीरिषः । रीरिष इति रीरिषः । वीरान् । रुद्र । भा
मिनः । वधीः । हविष्मन्तः । सदं । इत् । त्वा । हवामहे ॥१६॥ हिरण्य
बाहव इति हिरण्यऽबाहवे । सेनान्य इति सेनाऽन्ये । दिशां । च । पतये ।
नमः । नमः । वृक्षेभ्यः । हरिकेशेभ्य इति हरिऽकेशेभ्यः । पशूनां । श
ष्पिंजराय । त्विषीमते । त्विषिमत इति त्विषिऽमते । पथीनां । हरिके
शायेति हरिऽकेशाय । उपवीतिन इत्युपऽवीतिने । पुष्टानां ॥१७॥

बभ्लुशाय। आव्याधिन इत्याऽव्याधिने। अन्नानां। भवस्य। हेत्यै। जगतां। रुद्राय। आततायिन इत्याततऽआयिने। क्षेत्राणां। सूताय। अहंत्याय। वनानां॥१८॥ रोहिताय। स्थपतये। वृक्षाणां। भुवंतये। वारिवस्कृताय। वारिवःकृतायेति वारिवःऽकृताय। ओषधीनां। मंत्रिणे। वाणिजाय। कक्षाणां। उच्चैर्घोषाय। उच्चैर्घोषायेत्युच्चैःऽघोषाय। आक्रंदयते। आक्रंदयत इत्याऽक्रंदयते। पत्तीनां॥१९॥ कृत्स्नायतया। कृत्स्नायतयेति कृत्स्नऽआयतया। धावते। सत्वनां। सहमानाय। निव्याधिन इति निऽव्याधिने। आव्याधिनीनां। आव्याधिनीनामित्याऽव्याधिनीनां। ककुभाय। निषंगिणे। स्तेनानां। निचेरव इति निऽचेरवे।

॥१२२॥

परिचरायेति परिऽचराय। अरंण्यानां॥२०॥ वंचते। परिवंचत इति परिऽवंचते। स्तायूनां। निषंगिणे। इषुधिमत इतीषुधिऽमते। तस्कराणां। सृकायिभ्य इति सृकायिऽभ्यः। जिघांसद्भ्य इति जिघांसत्ऽभ्यः। मुष्णतां। असिमद्भ्य इत्यसिमत्ऽभ्यः। नक्तंचरद्भ्य इति नक्तंचरत्ऽभ्यः। विकृंतानामिति विऽकृंतानां॥२१॥ उष्णीषिणे। गिरिचरायेति गिरिऽचराय। कुलुंचानां। इषुमद्भ्य इतीषुमत्ऽभ्यः। धन्वायिभ्य इति धन्वायिऽभ्यः। च। वः। आतन्वानेभ्य इत्याऽतन्वानेभ्यः। प्रतिदधानेभ्य इति प्रतिऽदधानेभ्यः। आयच्छद्भ्य इत्याऽयच्छत्ऽभ्यः।

ऽस्यद्भ्य इत्यस्यत्ऽभ्यः॥१२॥ विसृजद्भ्य इति विसृजत्ऽभ्यः। विध्य-
द्भ्य इति विध्यत्ऽभ्यः। स्वपद्भ्य इति स्वपत्ऽभ्यः। जाग्रद्भ्य इति जाग्र-
त्ऽभ्यः। शयानेभ्यः। आसीनेभ्यः। तिष्ठद्भ्य इति तिष्ठत्ऽभ्यः। धा-
वद्भ्य इति धावत्ऽभ्यः॥१३॥ सभाभ्यः। सभापतिभ्य इति सभाप-
तिऽभ्यः। अश्वेभ्यः। अश्वपतिभ्य इत्यश्वपतिऽभ्यः। आव्याधिनीभ्य
इत्याऽव्याधिनीभ्यः। विविध्यन्तीभ्य इति विऽविध्यन्तीभ्यः। उगणाभ्यः।
तृंहतीभ्यः॥१४॥ गणेभ्यः। गणपतिभ्य इति गणपतिऽभ्यः। व्रा-
तेभ्यः। व्रातपतिभ्य इति व्रातपतिऽभ्यः। गृत्सेभ्यः। गृत्सपतिभ्य

२३

३

इति गृत्सपतिऽभ्यः। विरूपेभ्य इति विऽरूपेभ्यः। विश्वरूपेभ्य इति विश्वऽ-
रूपेभ्यः॥१५॥ सेनाभ्यः। सेनानिभ्य इति सेनानिऽभ्यः। रथिभ्य इति
रथिऽभ्यः। अरथेभ्यः। क्षत्तृभ्य इति क्षत्तृऽभ्यः। संग्रहीतृभ्य इति सं-
ग्रहीतृऽभ्यः। महद्भ्य इति महत्ऽभ्यः। अर्भकेभ्यः॥१६॥ तक्ष-
भ्य इति तक्षऽभ्यः। रथकारेभ्य इति रथऽकारेभ्यः। कुलालेभ्यः। क-
र्मारेभ्यः। निषादेभ्यः। निसादेभ्य इति निऽसादेभ्यः। पुंजिष्टेभ्यः। श्व-
निभ्य इति श्वनिऽभ्यः। मृगयुभ्य इति मृगयुऽभ्यः॥१७॥ श्वभ्य इति
श्वऽभ्यः। श्वपतिभ्य इति श्वपतिऽभ्यः। भवाय। रुद्राय। शर्वाय। पशु-

पतेप्रहर्ति प्रऽभर्तुऽपतये। नीलग्रीवायेति नीलऽग्रीवाय। शितिकंठायेति शि-
तिऽकंठाय॥२८॥ कपर्दिने। व्युप्तकेशायेति व्युप्तऽकेशाय। सहस्राक्षाये-
ति सहस्रऽअक्षाय। शतधन्वन इति शतऽधन्वने। गिरिशायायेति गिरिऽ-
शयाय। शिपिविष्टायेति शिपिऽविष्टाय। मीढुष्टमाय। मीढुस्तमा-
येति मीढुःऽतमाय। इषुमत इतीषुऽमते॥२९॥ ह्रस्वाय। वामनाय। बृ-
हते। वर्षीयसे। वृद्धाय। संवृध्व इति सऽवृध्वे। अग्र्याय। प्रथमाय॥३०॥

आशवे। अजिराय। शीघ्र्याय। शीभ्याय। ऊर्म्याय। अवस्वन्यायेत्य-
वऽस्वन्याय। नादेयाय। द्वीप्याय॥३१॥ ज्येष्ठाय। कनिष्ठाय। पू-
र्वजायेति पूर्वऽजाय। अपरजायेत्यपरऽजाय। मध्यमाय। अप-

१२८

गल्भायेत्यपऽगल्भाय। जघन्याय। बुध्न्याय॥३२॥ सोभ्याय। प्रतिसर्या-
येति प्रतिऽसर्याय। याम्याय। क्षेम्याय। श्लोक्याय। अवसान्यायेत्यव-
सान्याय। उर्वर्याय। खल्याय॥३३॥ वन्याय। कक्ष्याय। श्रवाय। प्रतिश्र-
वायेति प्रतिऽश्रवाय। आशुषेणाय। आशुसेनायेत्याशुऽसेनाय। आ-
शुरथायेत्याशुऽरथाय। शूराय। अवभिन्दत इत्यवऽभिन्दते॥३४॥
बिल्मिने। कवचिने। वर्मिणे। वरूथिने। श्रुताय। श्रुतसेनायेति श्रुतऽ-
सेनाय। दुंदुभ्याय। आहनन्यायेत्याऽहनन्याय॥३५॥ धृष्णवे। प्रमृशा-
येति प्रऽमृशाय। निषंगिणे। इषुधिमत इतीषुधिऽमते। तीक्ष्णेषव
इति तीक्ष्णऽइषवे। आयुधिने। स्वायुधायेति सुऽआयुधाय। सुध-

न्वन इति सुऽधन्वने ॥२६॥ स्रुत्याय । पथ्याय । काट्याय । नीप्याय । कुल्या
य । सरस्याय । नादेयाय । वैशंताय ॥२७॥ कूप्याय । अवट्याय । वीध्र्या
य । आतप्यायेत्याऽतप्याय । मेघ्याय । विद्युत्यायेति विऽद्युत्याय । वर्ष्या
य । अवर्ष्याय ॥२८॥ वात्याय । रेष्म्याय । वास्तव्याय । वास्तुपायेति वा
स्तुऽपाय । सोमाय । रुद्राय । ताम्राय । अरुणाय ॥२९॥ शंगवइति शंऽ
गवे । पशुपतयइति पशुऽपतये । उग्राय । भीमाय । अग्रेवधायेत्य
ग्रेऽवधाय । दूरेवधायेति दूरेऽवधाय । हंत्रे । हनीयसे ॥३०॥ वृक्षे
भ्यः । हरिकेशेभ्य इति हरिऽकेशेभ्यः । ताराय । शंभवइति शंऽभ
वे । मयोभवइति मयःऽभवे । शंकरायेति शंऽकराय । मयस्कराय ।

१२५

मयःकरायेति मयःऽकराय । शिवाय । शिवतरायेति शिवऽतरा
य ॥४१॥ तीर्थ्याय । पार्याय । अवार्याय । प्रतरणायेति प्रऽतरणाय । उ
त्तरणायेत्युत्ऽतरणाय । आतार्याय । आलाद्याय । शष्प्याय । फेन्या
य ॥४२॥ सिकत्याय । प्रवाह्यायेति प्रऽवाह्याय । किंशिलाय । क्ष
यणाय । कपर्दिने । पुलस्तये । इरिण्याय । प्रपथ्यायेति प्रऽपथ्या
य ॥४३॥ व्रज्याय । गोष्ठ्याय । गोष्ठ्यायेति गोऽस्थ्याय । तल्प्या
य । गेह्याय । हृदय्याय । निवेष्प्यायेति निऽवेष्प्याय । काट्याय ।
गह्वरेष्ठाय । गह्वरेष्ठायेति गह्वरेऽस्थाय ॥४४॥ शुष्क्याय ।

हरिद्रायाः पांडुरस्यायाः रजस्यायाः लोप्यायाः उलप्यायाः ऊर्व्यायाः सूर्व्या
येति सूऽऊर्व्यायाः ॥ ४५ ॥ पूर्णायाः पूर्णत्रानयेति पूर्णऽन्नादयाः उरुर
मा णाये रूतेऽगुरमाणायाः अभिषिणेदस्वभिऽघ्नते आखिदतद
योऽखिदते प्रखिदत इति प्रऽखिदते इक्षुकुस्य इतीक्षुकुस्तेऽभ्यः अ
नुहुस्यः अनुः हुस्व इत्यनुहुस्तेऽभ्यः चावः कोटिकेभ्यः देवा
नी हृदयेभ्यः विचिन्वत्केभ्य इति विऽचिन्वत्केभ्यः विक्षिपत्केभ्य इ
ति विऽक्षिपत्केभ्यः आनिर्हतेभ्य इत्यानिःऽहतेभ्यः ॥ ४६ ॥ आद्रा
पो अंधसः पते दरिद्र नीललोहितेति नीलऽलोहित आसां

१२६

प्रजानामिति प्रऽजानां एषां पशूनां मा भेः मो इति मो रो रुक् मो इ
ति मो च नः किंचन आममत् ॥ ४७ ॥ इमाः रुद्राय तवसे कप
र्दिने क्षयद्वीरायेति क्षयत्ऽवीराय प्रभरामहे मतीः यथा शं
असत् द्विपद इति द्विऽपदे चतुष्पदे चतुः पद इति चतुःऽपदे विश्वं
पुष्टं ग्रामे अस्मिन्ननातुरं ॥ ४८ ॥ या ते रुद्र शिवा तनूः शिवा
विश्वाहा भेषजी शिवा रुतस्य भेषजी तया नः मृड
जीवसे ॥ ४९ ॥ परि नः हेतिः रुद्रस्य वृज्याः परि त्वेषस्य दुर्मति
रिति दुःऽमतिः मही गात् अव स्थिरा मघवद्भ्य इति मघवत्ऽभ्यः

तनुष्वा ॥ मा ॥ वधीः ॥ तोके ॥ तनये ॥ या ॥ या ॥ स्महा ॥७९॥ मीढुष्टम ॥ मीढुष्ट
मेति मीढुःऽतम ॥ शिवतमेति शिवऽतम ॥ शिवः ॥ नः ॥ सुमना इति सुऽ
मनाः ॥ भव ॥ परमे ॥ वृक्षे ॥ आयुधं ॥ निधायेति निऽधाय ॥ कृत्तिं ॥
वसानः ॥ आ ॥ चर ॥ पिनाकं ॥ बिभ्रत् ॥ आ ॥ गहि ॥८०॥ विकिरिद्रेति
विऽकिरिद्र ॥ विलोहितेति विऽलोहित ॥ नमः ॥ ते ॥ अस्तु ॥ भगव इति भ
गऽवः ॥ याः ॥ ते ॥ सहस्रं ॥ हेतयः ॥ अन्यं ॥ अस्मत् ॥ नि ॥ वपंतु ॥ ताः ॥८१॥
सहस्राणि ॥ सहस्रधा इति सहस्रऽधाः ॥ बाह्वोः ॥ तव ॥ हेतयः ॥ तासां ॥
ईशानः ॥ भगव इति भगऽवः ॥ पराचीना ॥ मुखा ॥ कृधि ॥८२॥ असं
ख्याता ॥ तेत्यसंऽख्याता ॥ सहस्राणि ॥ ये ॥ रुद्राः ॥ अधि ॥ भूम्यां ॥ तेषां ॥

॥१२७॥

सहस्रयोजन इति सहस्रऽयोजने ॥ अव ॥ धन्वानि ॥ तन्मसि ॥८४॥ अ
स्मिन् ॥ महति ॥ अर्णवे ॥ अंतरिक्षे ॥ भवाः ॥ अधि ॥८५॥ नीलग्रीवा इ
ति नीलऽग्रीवाः ॥ शितिकंठा इति शितिऽकंठाः ॥ दिवं ॥ रुद्राः ॥ उपश्रिता इत्यु
पऽश्रिताः ॥८६॥ शर्वाः ॥ अधः ॥ क्षमाचरा इति क्षमाऽचराः ॥८७॥ वृक्षे
षु ॥ शष्पिंजराः ॥ नीलग्रीवा इति नीलऽग्रीवाः ॥ विलोहिता इति विऽलोहिताः
॥८८॥ भूतानां ॥ अधिपतय इत्यधिऽपतयः ॥ विशिखास इति विऽशि
खासः ॥ कपर्दिनः ॥८९॥ पथां ॥ पथिरक्षय इति पथिऽरक्षयः ॥ ऐल
बृदाः ॥ आयुर्युध इत्यायुःऽयुधः ॥९०॥ तीर्थानि ॥ प्रचरंतीति प्रऽचरं

ति। सकाहस्ता इति सकाऽहस्ताः। निषंगिणः॥६१॥ अन्नेषु। विविध्यंतीति
विऽविध्यंति। पात्रेषु। पिबतः। जनान्॥६२॥ एतावंतः। च। भूयांसः।
च। दिशः। रुद्राः। वितस्थिरे इति विऽतस्थिरे॥६३॥ नमः। अस्तु। रु
द्रेभ्यः। ये। दिवि। येषां। वर्षं। इषवः। तेभ्यः। दश। प्राचीः। दक्षि
णाः। प्रतीचीः। उदीचीः। ऊर्ध्वाः। अंतरिक्षे। वातः। पृथिव्यां। अन्नं॥

१२८॥ ॥६४॥ ६५॥ ६६॥=॥६६॥ इति पदपाठे षोडशोध्यायः॥१६॥ १२८

हरिः॥ ॐ॥ अश्मन्। ऊर्जं। पर्वते। शिश्रियाणां। अद्भ्य इत्यत्ऽभ्यः।
ओषधीभ्यः। वनस्पतिभ्य इति वनस्पतिऽभ्यः। अधि। संभृतमि

त्ति संऽभृतं। पयः। तां। नः। इषं। ऊर्जं। धत्त। मरुतः। संरराणा इति संऽ
रराणाः। अश्मन्। ते। क्षुत्। मयि। ते। ऊर्क्। यं। द्विष्मः। तं। ते। शुक्। ऋ
च्छतु॥१॥ इमाः। मे। अग्ने। इष्टकाः। धेनवः। संतु। एका। च। दश। श
तं। सहस्रं। अयुतं। नियुतमिति निऽयुतं। प्रयुतं। अर्बुदं। न्यर्बुदमिति
निऽअर्बुदं। समुद्रः। मध्यं। अंतः। परार्ध इति पराऽअर्धः। एताः। मे।
अग्ने। इष्टकाः। धेनवः। संतु। अमुत्र। अमुष्मिन्। लोके॥२॥ ऋतवः।
स्थ। ऋतावृधः। ऋतवृध इत्यृतऽवृधः। ऋतुष्ठाः। ऋतुस्था इत्यृतुऽस्थाः।
स्थ। ऋतावृधः। ऋतवृध इत्यृतऽवृधः। घृतश्च्युत इति घृतऽश्च्युतः।

१२९

मधुऽश्च्युतं इति मधुऽश्च्युतः । विराज इति विऽराजः । नाम । कामदुघा इति
कामऽदुघाः । अक्षीयमाणाः ॥ ४ ॥ समुद्रस्य । त्वा । अवकया । अग्ने ।
परि । व्ययामसि । पावकः । अस्मभ्यं । शिवः । भव ॥ ५ ॥ हिमस्य । त्वा । ज
रायुणा । अग्ने । परि । व्ययामसि । पावकः । अस्मभ्यं । शिवः । भव ॥ ६ ॥
उप । ज्मन् । उप । वेतसे । अवतर । नदीषु । आ । अग्ने । पित्तं । अपां । अ
सि । मण्डूकि । ताभिः । आ । गहि । सा । इमं । नः । यज्ञं । पावकवर्णमिति
पावकऽवर्णं । शिवं । कृधि ॥ ७ ॥ अपां । इदं । न्ययनमिति निऽअयनं ।
समुद्रस्य । निवेशनमिति निऽवेशनं । अन्यान् । ते । अस्मत् । तपंतु ।

१२९

हेतयः । पावकः । अस्मभ्यं । शिवः । भव ॥ ८ ॥ अग्ने । पावक । रोचिषा । मन्द्रया ।
देव । जिह्वया । आ । देवान् । वक्षि । यक्षि । च ॥ ९ ॥ सः । नः । पावक । दीदिव इति
दीदिऽवः । अग्ने । देवान् । इह । आ । वह । उप । यज्ञं । हविः । च । नः ॥ १० ॥ पाव
कया । यः । चितयंत्या । कृपा । क्षामन् । रुरुचे । उषसः । न । भानुना । तूर्वन्
न । यामन् । एतशस्य । नु । रणे । आ । यः । घृणे । न । ततृषाणः । अ
जरः ॥ ११ ॥ नमः । ते । हरसे । शोचिषे । नमः । ते । अस्तु । अर्चिषे । अन्या
न् । ते । अस्मत् । तपंतु । हेतयः । पावकः । अस्मभ्यं । शिवः । भव ॥ १२ ॥ नृषदे
नृसद इति नृऽसदे । वेट् । अप्सुषदे । अप्सुसद इत्यप्सुऽसदे । वर्हि
षदे । वर्हिसद इति वर्हिऽसदे । वनसद इति वनऽसदे । स्वर्विद इति स्वःऽ

विदा । वेदू ॥१२॥ ये । देवाः । देवानां । यज्ञियाः । यज्ञियानां । संवत्सरीणं । उप ।
भागं । आसते । अहुतादः इत्यहुतऽअदः । हविषः । यज्ञे । अस्मिन् । स्वयं ।
पिबंतु । मधुनः । घृतस्य ॥१३॥ ये । देवाः । देवेषु । अधि । देवत्वमिति
देवऽत्वं । आयन् । ये । ब्रह्मणः । पुरएतार इति पुरःऽएतारः । अस्य ।
येभ्यः । न । ऋते । पवते । धाम । किं । चन । न । ते । दिवः । न । पृथिव्याः ।
अधि । स्नुषु ॥१४॥ प्राणदा इति प्राणऽदाः । अपानदा इत्यपानऽ
दाः । व्यानदा इति व्यानऽदाः । वर्चोदा इति वर्चःऽदाः । वरिवोदा इति
वरिवःऽदाः । अन्यान् । ते । अस्मत् । तपंतु । हेतयः । पावकः । अस्म

१३०

भ्यं । शिवः । भव ॥१५॥ अग्निः । तिग्मेन । शोचिषा । यासत् । विश्वं ।
नि । अत्रिणं । अग्निः । नः । वनुते । रयिं ॥१६॥ यः । इमा । विश्वा । भुव
नानि । जुह्वत् । ऋषिः । होता । नि । असीदत् । पिता । नः । सः । आशि
षा । द्रविणं । इच्छमानः । प्रथमच्छदिति प्रथमऽछत् । अ
वरान् । आ । विवेश ॥१७॥ किं । स्वित् । आसीत् । अधिष्ठानं । अधिस्था
नमित्यधिऽस्थानं । आरंभणमित्याऽरंभणं । कतमत् । स्वित् । कथा ।
आसीत् । यतः । भूमिं । जनयन् । विश्वकर्मेति विश्वऽकर्मा । वि । द्यां ।
और्णोत् । महिना । विश्वचक्षा इति विश्वऽचक्षाः ॥१८॥ विश्वतश्चक्षु
रिति विश्वतःऽचक्षुः । उत । विश्वतोमुख इति विश्वतःऽमुखः । विश्व

तोबाहुरिति विश्वतः। बाहुः। उत। विश्वतस्पात्। विश्वतःपादिति विश्व
तःऽपात्। सं। बाहुभ्यामिति बाहुऽभ्यां। धमति। सं। पतत्रैः। द्यावाभू
मी इति द्यावाभूमी। जनयन्। देवः। एकः॥१९॥ किं। स्वित्। वनं। कः।
ऊँ इ स्वँ। सः। वृक्षः। आस। यतः। द्यावापृथिवी इति द्यावापृथिवी
निष्टतक्षुः। निस्ततक्षुरिति निःऽततक्षुः। मनीषिणः। मनसा। पृ
च्छत। इत्। ऊँ इ स्वँ। तत्। यत्। अध्यतिष्ठदित्यधिऽअतिष्ठत्। भु
वनानि। धारयन्॥२०॥ या। ते। धामानि। परमाणि। या। अव
मा। या। मध्यमा। विश्वकर्मन्निति विश्वऽकर्मन्। उत। इमा। शिक्ष।

सखिभ्य इति सखिऽभ्यः। हविषि। स्वधाव इति स्वधाऽवः। स्वयं। य
जस्व। तन्वं। वृधानः॥२१॥ चक्षुषः। पिता। मनसा। हि। धीरः।
घृतं। एने इति। अजनत्। नम्नमाने इति नम्नमाने। यदा। इत्।
अन्ताः। अददृहंत। पूर्वे। आत्। इत्। द्यावापृथिवी इति द्यावापृ
थिवी। अप्रथेतां॥२२॥ विश्वकर्मेति विश्वऽकर्मा। विमना इति
विऽमनाः। आत्। विहाया इति विऽहायाः। धाता। विधातेति विऽधा
ता। परमा। उत। संदृगिति संऽदृक्। तेषां। इष्टानि। सं। इषा। मदं
ति। यत्र। सप्तऋषीनिति सप्तऽऋषीन्। परः। एकं। आहुः॥२३॥
यः। नः। पिता। जनिता। यः। विधातेति विऽधाता। धामानि। वेद।

भुवनानि । विश्वा । यः । देवानाम् । नामधा इति नामऽधाः । एकः । एव ।
तं । संप्रश्नमिति संऽप्रश्नं । भुवना । यंति । अन्या ॥ २७ ॥ ते । आ । अय
जंत । द्रविणं । सं । अस्मै । ऋषयः । पूर्वे । जरितारः । न । भूना । असूर्
ते । सूर्ते । रजसि । निषत्ते । निसत्त इति निऽसत्ते । समकृण्वन्निति
संऽअकृण्वन् । इमानि ॥ २८ ॥ परः । दिवा । परः । एना । पृथिव्या ।
परः । देवेभिः । असुरैः । यत् । अस्ति । कं । स्वित् । गर्भं । प्रथमं । दध्
रे । आपः । यत्र । देवाः । समपश्यंतेति संऽअपश्यंत । पूर्वे ॥ २९ ॥
तं । इत् । गर्भं । प्रथमं । दध्रे । आपः । यत्र । देवाः । समगच्छंतेति सं
ऽअगच्छंत । विश्वे । अजस्य । नाभौ । अधि । एकं । अर्पितं । यस्मिन् ।

विश्वानि । भुवनानि । तस्थुः ॥ ३० ॥ न । तं । विदाथ । यः । इमा । जजा
न । अन्यत् । युष्माकं । अंतरं । बभूव । नीहारेण । प्रावृताः । जल्प्या ।
च । असुतृप इत्यसुऽतृपः । उक्थशास इत्युक्थऽशासः ।
चरंति ॥ ३१ ॥ विश्वकर्मेति विश्वऽकर्मा । हि । अजनिष्ट । देवः । आत् ।
इत् । गंधर्वः । अभवत् । द्वितीयः । तृतीयः । पिता । जनिता । ओ
षधीनां । अपां । गर्भं । वि । अदधात् । पुरुत्रेति पुरुऽत्रा ॥ ३२ ॥
आशुः । शिशानः । वृषभः । न । भीमः । घनाघनः । क्षोभणः । च
र्षणीनां । संक्रंदन इति संऽक्रंदनः । अनिमिष इत्यनिऽमिषः । ए
कवीर इत्येकऽवीरः । शतं । सेनाः । अजयत् । साकं । इंद्रः ॥ ३३ ॥ संक्रं

देवेनेति संऽक्रंदनेन । अनिमिषेण इत्यनिऽमिषेण । जिष्णुना ।
युत्कारेणेति युत्ऽकारेण । दुश्च्यवनेनेति दुःऽच्यवनेन । धृष्णु
ना । तत् । इंद्रेण । जयत । तत् । सहध्वं । युधः । नरः । इषुहस्तेने
तीषुऽहस्तेन । वृष्णा ॥ २ ॥ सः । इषुहस्तैरितीषुऽहस्तैः । सः । नि
षंगिभिरिति निषंगिऽभिः । वशी । सः । स्रष्टेति संऽस्रष्टा । सः ।
युधः । इंद्रः । गणेन । संसृष्टजिदिति संसृष्टऽजित् । सोमपा
इति सोमऽपाः । बाहुशर्धीति बाहुऽशर्धी । उग्रधन्वेत्युग्रऽध
न्वा । प्रतिहिताभिरिति प्रतिऽहिताभिः । अस्ता ॥ ३ ॥ बृहस्प
ते । परि । दीय । रथेन । रक्षोहेति रक्षःऽहा । अमित्रान् । अपबा

धमान इत्यपऽबाधमानः । प्रभंजन्निति प्रऽभंजन् । सेनाः । प्रमृ
ण इति प्रऽमृणः । युधा । जयन् । अस्माकं । एधि । अविता । रथानां ॥ ४ ॥
बलविज्ञाय इति बलऽविज्ञायः । स्थविरः । प्रवीर इति प्रऽवीरः । सह
स्वान् । वाजी । सहमानः । उग्रः । अभिवीर इत्यभिऽवीरः । अभिसत्वे
त्यभिऽसत्वा । सहोजा इति सहःऽजाः । जैत्रं । इंद्र । रथं । आ । तिष्ठ । गोवि
दिति गोऽवित् ॥ ५ ॥ गोत्रभिदमिति गोत्रऽभिदं । गोविदमिति गोऽ
विदं । वज्रबाहुमिति वज्रऽबाहुं । जयंतं । अज्म । प्रमृणंतमिति प्रऽ
मृणंतं । ओजसा । इमं । सजाता इति सऽजाताः । अनु । वीरयध्वं । इंद्रं ।
सखायः । अनु । सं । रभध्वं ॥ ६ ॥ अभि । गोत्राणि । सहसा । गाहमानः ।

१३८

अदयः । वीरः । शतमन्युरिति शतऽमन्युः । इंद्रः । दुश्च्यवन इति दुःऽच्यवनः । पृतनाषाट् । अयुध्यः । अस्माकं । सेनाः । अवतु । प्र । युत्स्विति युत्ऽसु ॥ ७ ॥ इंद्रः । आसां । नेता । बृहस्पतिः । दक्षिणा । यज्ञः । पुरः । एतु । सोमः । देवसेनानामिति देवऽसेनानां । अभिभंजतीनामित्यभिऽभंजतीनां । जयंतीनां । मरुतः । यंतु । अग्रं ॥ ८ ॥ इंद्रस्य । वृष्णः । वरुणस्य । राज्ञः । आदित्यानां । मरुतां । शर्धः । उग्रं । महामनसामिति महाऽमनसां । भुवनच्यवानामिति भुवनऽच्यवानां । घोषः । देवानां । जयतां । उत् । अस्थात् ॥ ९ ॥ उत् । हर्षय । मघवन् । आयुधानि । उत् । सत्वनां । मामकानां । मनांसि

१३८

इंसीत्युत् । वृत्रहन्निति वृत्रऽहन् । वाजिनां । वाजिनानि । उत् । रथानां । जयतां । यंतु । घोषाः ॥ १० ॥ अस्माकं । इंद्रः । संऋतेष्विति संऽऋतेषु । ध्वजेषु । अस्माकं । याः । इषवः । ताः । जयंतु । अस्माकं । वीराः । उत्तर इत्युत्ऽतरे । भवंतु । अस्मान् । ऊं इति । देवाः । अवत । हवेषु ॥ ११ ॥ अमीषां । चित्तं । प्रतिलोभयंतीति प्रतिऽलोभयंती । गृहाण । अंगानि । अप्वे । परा । इहि । अभि । प्र । इहि । निः । दह । हृत्स्विति हृत्ऽसु । शोकैः । अंधेन । अमित्राः । तमसा । सचंतां ॥ १२ ॥ अवसृष्टेत्यवऽसृष्टा । परा । पत । शरव्ये । ब्रह्मसंशित इति ब्रह्मऽसंशिते । गच्छ । अमित्रान् । प्र । पद्यस्व । मा । अमीषां । कं । चन ।

उत्। अग्निः। अपः॥ ४४॥ प्र। इत। जयत। नरः। इन्द्रः। वः। शर्म। यच्छतु। उग्राः।
वः। सन्तु। बाहवः। अनाधृष्याः। यथा। असथ॥ ४५॥ असौ। या।
सेना। मरुतः। परेषाम्। अभि। आ। एति। नः। ओजसा। स्पर्धमा-
ना। ताम्। गूहत। तमसा। अपऽव्रतेन। यथा। अमीइति। ए-
षाम्। अन्यः। अन्यम्। न। जानन्॥ यत्र। बाणाः। संपतंतीति
संऽपतन्ति। कुमाराः। विशिखाःऽइवेति विशिखाःऽइव। तत्र। नः।
इन्द्रः। बृहस्पतिः। अदितिः। शर्म। यच्छतु। विश्वाहा। शर्म। यच्छतु
॥ ४६॥ वि। मर्माणि। वर्मणा। छादयामि। सोमः। त्वा। राजा। अमृ-
तेन। अनु। वस्ताम्। उरोः। वरीयः। वरुणः। ते। कृणोतु। जयन्तम्।

१२६

त्वा। अनु। देवाः। मदन्तु॥ ४७॥ उत्। एनम्। उत्तरामित्युत्ऽतराम्। नय।
अग्ने। घृतेन। आहुतेत्याऽहुत। रायः। पोषेण। सम्। सृज। प्रजयेति
प्रऽजया। च। बहुम्। कृधि॥ इन्द्र। इमम्। प्रतरामिति प्रऽतराम्। नय।
सजातानामिति सऽजातानाम्। असत्। वशी। सम्। एनम्। वर्चसा। सृज।
देवानाम्। भागदा इति भागऽदाः। असत्॥ ४८॥ यस्य। कृण्मः। गृहे। ह-
विः। तम्। अग्ने। वर्धय। त्वम्। तस्मै। देवाः। अधि। ब्रुवन्। अयम्। च। ब्रह्म-
णः। पतिः॥ ४९॥ पञ्च। दिशः। दैवीः। यज्ञम्। अवन्तु। देवीः। अप। अम-
तिम्। दुर्मतिमिति दुःऽमतिम्। बाधमानाः। रायः। पोषे। यज्ञपतिमि-
ति यज्ञऽपतिम्। आभजन्तीरित्याऽभजन्तीः। रायः। पोषे। अधि।

१३९

यज्ञः। अच्छ। तत्।।८०।। समिद्ध इति सम्ऽइद्धे। अग्नौ। अधि। मामहानः।
ममहान इति म महानः। उक्थपत्र इत्युक्थऽपत्रः। ईड्यः। गृभीतः।
तप्तं। घर्मं। परिगृह्य। इति परिऽगृह्य। अयजंत। ऊर्जा। यत्। यज्ञं। अ
यजंत। देवाः।।८१।। दैव्याय। धर्त्रे। जोष्ट्रे। देवश्रीरिति देवऽश्रीः।
श्रीमनाः। श्रीमना इति श्रीऽमनाः। शतपया इति शतऽपयाः।
परिगृह्येति परिऽगृह्य। देवाः। यज्ञं। आयन्। देवाः। देवेभ्यः। अध्व
र्यंतः। अस्थुः।।८२।। वीतं। हविः। शमितं। शमिता। यजध्यै। तुरी
यः। यज्ञः। यत्र। हव्यं। एति। ततः। वाकाः। आशिषः। इत्याऽशिषः।
नः। जुषंतां।।८३।। सूर्यरश्मिरिति सूर्यऽरश्मिः। हरिकेशा इति ह

१३९

रिऽकेशः। पुरस्तात्। सविता। ज्योतिः। उत्। अयान्। अजस्रं। तस्य। पू
षा। प्रसव इति प्रऽसवे। याति। विद्वान्। संपश्यन्निति संऽपश्यन्।
विश्वा। भुवनानि। गोपाः।।८४।। विमान इति विऽमानः। एषः। दिवः।
मध्ये। आस्ते। आपप्रिवान्। आपप्रिऽवान्। रोदसी इति रोदसी। अं
तरिक्षं। सः। विश्वाचीः। अभि। चष्टे। घृताचीः। अंतरा। पूर्वं। अपरं।
च। केतुं।।८५।। उक्षा। समुद्रः। अरुणः। सुपर्ण इति सुऽपर्णः। पूर्वस्य।
योनिं। पितुः। आ। विवेश। मध्ये। दिवः। निहित इति निऽहितः।
पृश्निः। अश्मा। विचक्रमे। रजसः। पाति। अंतौ।।८६।। देवहूरिति
देवऽहूः। यज्ञः। आ। च। वक्षत्। सुम्नहूरिति सुम्नऽहूः। यज्ञः। आ। च।

१३७

वक्षत्। यक्षत्। अग्निः। देवः। देवान्। आ। च। वक्षत्॥५७॥ वाजस्य।
मा। प्रसव इति प्रऽसवः। उद्ग्राभेण। उत्ऽग्राभेण। उत्। अग्रभी
त्। अध। सपत्नानिति सऽपत्नान्। इन्द्रः। मे। निग्राभेणेति निऽ
ग्राभेण। अधरान्। अकरित्यकः॥५८॥ उद्ग्राभमित्युत्ऽग्रा
भं। च। निग्राभमिति निऽग्राभं। च। ब्रह्म। देवाः। अवीवृध
न्। अध। सपत्नानिति सऽपत्नान्। इन्द्राग्नी इतीन्द्राग्नी। मे। विषू
चीनान्। वि। अस्यतां॥५९॥ क्रमध्वं। अग्निना। नाकं। उख्यं।
हस्तेषु। बिभ्रतः। दिवः। पृष्ठं। स्वः। गत्वा। मिश्राः। देवेभिः। आ
ध्वं॥६०॥ प्राचीं। अनु। प्रदिशमिति प्रऽदिशं। प्र। इहि। विद्वान्।

१३७

अग्नेः। अग्ने। पुरोअग्निरिति पुरःऽअग्निः। भव। इह। विश्वाः। आ
शाः। दीद्यानः। वि। भाहि। ऊर्जं। नः। धेहि। द्विपद इति द्विऽपदे।
चतुष्पदे। चतुःपद इति चतुःऽपदे॥६१॥ पृथिव्याः। अहं। उत्।
अंतरिक्षं। आ। अरुहं। अंतरिक्षात्। दिवं। आ। अरुहं। दिवः। नाके
स्य। पृष्ठात्। स्वः। ज्योतिः। अगां। अहं॥६२॥ स्वः। यंतः। न। अपे
क्षंते। आ। द्यां। रोहंति। रोदसी इति रोदसी। यज्ञं। ये। विश्वतोधा
रमिति विश्वतःऽधारं। सुविद्वांस इति सुऽविद्वांसः। वितेनिर
इति विऽतेनिरे॥६३॥ अग्ने। प्र। इहि। प्रथमः। देवयतामिति देवऽ

श्री

१२९

यन्तां। यष्टुः। देवानां। उत। मर्त्यानां। इयक्षमाणाः। भृगुभिरिति भृगुऽ
भिः। सजोषा इति सऽजोषाः। स्वः। यंतु। यजमानाः। स्वस्ति॥ ६७॥ अ
ग्ने। सहस्राक्षेति सहस्रऽअक्ष। शतमूर्धन्निति शतऽमूर्धन्। श
तं। ते। प्राणाः। सहस्रं। व्यानाः इति विऽआनाः। त्वं। साहस्रस्य। रायः।
ईशिषे। तस्मै। ते। विधेम। वाजाय। स्वाहा॥ ६८॥ सुपर्ण इति सुऽपर्णः।
असि। गरुत्मान्। पृष्ठे। पृथिव्याः। सीद। भासा। अंतरिक्षं। आ।
पृण। ज्योतिषा। दिवं। उत्। स्तभान। तेजसा। दिशः। उत्। दृंह
॥ ६९॥ आजुह्वान इत्याऽजुह्वानः। सुप्रतीक इति सुऽप्रतीकः। पुर
स्तात्। अग्ने। स्वं। योनिं। आ। सीद। साधुयेति साधुऽया॥ ७०॥

१२९

नो। सवितुः। वरेण्यस्य। चित्रां। आ। अहं। वृणे। सुमतिमिति सुऽम
तिं। विश्वजन्यामिति विश्वऽजन्यां। यां। अस्य। कण्वः। अदुहत्। प्र
पीनामिति प्रऽपीनां। सहस्रधारामिति सहस्रऽधारां। पयसा। म
हीं। गां॥ ६८॥ विधेम। ते। परमे। जन्मन्। अग्ने। विधेम। स्तोमैः।
अवरे। सधस्थ इति सधऽस्थे। यस्मात्। योनेः। उदारिथेत्युत्ऽआ
रिथ। यजे। तं। प्र। त्वे इति त्वे। हवींषि। जुहुरे। समिद्ध इति सं
ऽइद्धे॥ ६९॥ प्रेद्ध इति प्रऽइद्धः। अग्ने। दीदिहि। पुरः। नः। अजस्रया।
सूर्म्या। यविष्ठ। [illegible] [illegible]। राम्यंतः। उपायंति। वाजाः॥ ७०॥ विश्वे।

जुहोमि। मनसा। घृतेन। यथा। देवाः। इह। आगमन्नित्याऽगमन्।
वीतिहोत्रा इति वीतिऽहोत्राः। ऋतावृधः। ऋतवृध इत्यृतऽवृधः। प-
त्ये। विश्वस्य। भूमनः। जुहोमि। विश्वकर्मण इति विश्वऽकर्मणे। विश्वा-
हा। अदाभ्यं। हविः॥७१॥ सप्त। ते। अग्ने। समिध इति संऽइधः।
सप्त। जिह्वाः। सप्त। ऋषयः। सप्त। धाम। प्रियाणि। सप्त। होत्राः।
सप्त। धा। त्वा। यजंति। सप्त। योनीः। आ। पृणस्व। घृतेन। स्वाहा॥७२॥ध्या॥

१३९

शुक्रज्योतिरिति शुक्रऽज्योतिः। च। चित्रज्योतिरिति चित्रऽज्योतिः।
सत्यज्योतिरिति सत्यऽज्योतिः। ज्योतिष्मान्। शुक्रः। ऋतपा इत्यृ-

त‍ऽपाः। अत्यंहा इत्यतिऽअंहाः॥७३॥ ईदृङ्। अन्यादृङ्। सदृङिति सऽदृङ्।
प्रतिसदृङिति प्रतिऽसदृङ्। मितः। संमित इति संऽमितः। सभरा इति
सऽभराः॥७४॥ ऋतजिदित्यृतऽजित्। सत्यजिदिति सत्यऽजित्। सेनजि-
दिति सेनऽजित्। सुषेणः। सुसेन इति सुऽसेनः। अंतिमित्र इत्यंतिऽमित्रः।
दूरेअमित्र इति दूरेऽअमित्रः। गणः॥७५॥ ऋतः। सत्यः। ध्रुवः। धरुणः।
धर्ता। विधर्तेति विऽधर्ता। विधारय इति विऽधारयः॥७६॥ ईदृक्षासः।
एतादृक्षासः। ऊँ इ षु। णः। सदृक्षास इति सऽदृक्षासः। प्रतिसदृक्षास
इति प्रतिऽसदृक्षासः। आ। इतन। मितासः। संमितासः। [illegible]

~~…~~नः। सुया। सभरसइतिसऽभरसः। मरुतः। यज्ञे। अस्मिन्॥ ७॥
स्पतवानितिस्पऽतवान्। प्रघासीति प्रऽघासी। सांतपनइति सांऽतपनः।
गृहमेधीनिगृहऽमेधी। क्रीळी। शाकी। उज्जेषी। उत्ऽजेषी॥ ७८॥ इंद्रं। दे
वीः। विशः। मरुतः। अनुवर्त्मानइत्यनुऽवर्त्मानः। अभवन्। यथा। इंद्रं।
दैवीः। विशः। मरुतः। अनुवर्त्मानइत्यनुऽवर्त्मानः। अभवन्। एवं। इ
१४० मं। यजमानं। दैवीः। च। विशः। मानुषीः। च। अनुवर्त्मानइत्यनुऽवर्त्मा
नः। भवंतु॥ ७९॥ ७॥ इति पदपाठे अष्टादशोध्यायः॥ १८॥ १४०
॥ ७॥ हरिः ॐ। इमं। स्तनं। ऊर्जस्वंतं। धय। अपां। प्रपीनं

मिति प्रऽपीनं। अग्ने। सरिरस्य। मध्ये। उत्सं। जुषस्व। शतधा
रमिति शतऽधारं। अर्वन्। समुद्रियं। सदनं। आ। विशस्व॥ १॥ घृतं। मि
मिक्षे। घृतं। अस्य। योनिः। घृते। श्रितः। घृतं। ऊं इति। अस्य। धाम।
अनुष्वधं। अनुस्वधमित्यनुऽस्वधं। आ। वह। मादयस्व। स्वाहाकृतमि
ति स्वाहाऽकृतं। वृषभ। वक्षि। हव्यं॥ २॥ समुद्रात्। ऊर्मिः। मधुमानिति
मधुऽमान्। उत्। आरत्। उप। अंशुना। सं। अमृतत्वमित्यमृतऽत्वं। आन
ट्। घृतस्य। नाम। गुह्यं। यत्। अस्ति। जिह्वा। देवानां। अमृतस्य।
नाभिः॥ ३॥ वयं। नाम। प्र। ब्रवाम। घृतस्य। अस्मिन्। यज्ञे। धारयाम।

१४१

नमोभिरिति नमःऽभिः। उप। ब्रह्मा। शृणवत्। शस्यमानं। चतुःशृंग इति च
तुःऽशृंगः। अवमीत्। गौरः। एतत्। २। चत्वारि। शृंगा। त्रयः। अस्य। पादाः।
द्वे इति द्वे। शीर्षे इति शीर्षे। सप्तऽहस्तासः। अस्य। त्रिधा। बद्धः। वृषभः।
रोरवीति। महः। देवः। मर्त्यान्। आ। विवेश। ३। त्रिधा। हितं। पणिभि
रिति पणिऽभिः। गुह्यमानं। गवि। देवासः। घृतं। अनु। अविंदन्। इंद्रः।
एकं। सूर्यः। एकं। जजान। वेनात्। एकं। स्वधया। निः। ततक्षुः। ४। ए
ताः। अर्षंति। हृद्यात्। समुद्रात्। शतव्रजा इति शतऽव्रजाः। रिपुणा। न।
अवचक्ष इत्यवऽचक्षे। घृतस्य। धाराः। अभि। चाकशीमि। हिरण्ययः।

१४१

वेतसः। मध्ये। आसां। ५। एते। अर्षंति। ऊर्मयः। घृतस्य। मृगाःइवेति मृगाःऽ
इव। क्षिपणोः। ईषमाणाः। ६। सिंधोरिवेति सिंधोःऽइव। प्राध्वन इति प्रऽ
अध्वने। शूघनासः। वातप्रमिय इति वातऽप्रमियः। पतयंति। यह्वाः।
घृतस्य। धाराः। अरुषः। न। वाजी। काष्ठाः। भिंदन्। ऊर्मिभिरित्यूर्मिऽ
भिः। पिन्वमानः। ७। अभि। प्रवंत। समनेवेति समनाऽइव। योषाः।
कल्याण्यः। स्मयमानासः। अग्निं। घृतस्य। धाराः। समिध इति संऽइधः।
नसंत। ताः। जुषाणः। हर्यति। जातवेदा इति जातऽवेदाः। ८। कन्या
इवेति कन्याःऽइव। वहतुं। एतवै। ऊं इति। अंजि। अंजानाः। अभि।

चा कृत्रीमा। यन्त्रा। सोमः। सूयते। यन्त्राय। यज्ञः। घृतस्या। धाराः। अभि। तन्वाप
वंते॥१०॥ अभि। अर्षता। सुष्टुतिं। सुस्तुतिमिति सुऽस्तुतिं। गव्यं। आजिं।
अस्मासु। भद्रा। द्रविणानि। धत्ता। इमं। यज्ञं। नयता। देवता। नः। घृतस्या।
धाराः। मधुमदिति मधुऽमत्। पवंते॥११॥ धामन्। ते। विश्वं। भुवनं।
अधि। श्रितं। अंतः। समुद्रे। हृदि। अंतः। आयुषि। अपां। अनीके।
समिथ इति संऽइथे। यः। आभृत इत्याऽभृतः। तं। अश्याम। मधुमंतमि

ति मधुऽमंतं। ते। ऊर्मिं॥१२॥ ७॥ वाजः। च। मे। प्रसव इति प्रऽसवः। प्र

१४२

यतिरिति प्रऽयतिः। प्रसितिरिति प्रऽसितिः। धीतिः। क्रतुः। स्वरः। श्लोकः।

श्रावः। श्रुतिः। ज्योतिः। स्वरिति स्वः। च। मे। यज्ञेन। कल्पंतां॥१३॥ प्राणः। अ
पान इत्यपऽआनः। व्यान इति विऽआनः। असुः। चित्तं। आधीतमित्याऽ
धीतं। वाक्। मनः। चक्षुः। श्रोत्रं। दक्षः। बलं॥१४॥ ओजः। सहः। आत्मा। त
नूः। शर्म। वर्म। अंगानि। अस्थीनि। परूंषि। शरीराणि। आयुः। जरा
॥१५॥ ज्यैष्ठ्यं। आधिपत्यमित्याधिऽपत्यं। मन्युः। भामः। अमः। अंभः।
जेमा। महिमा। वरिमा। प्रथिमा। वर्षिमा। द्राघिमा। वृद्धं। वृद्धिः॥१६॥ [illegible]
सत्यं। श्रद्धा। जगत्। धनं। विश्वं। महः। क्रीडा। मोदः। जातं। जनिष्यमाणं।
सूक्तमिति सुऽउक्तं। सुकृतमिति सुऽकृतं॥१७॥ वित्तं। वेद्यं। भूतं। भ
विष्यत्। सुगमिति सुऽगं। सुपथ्यमिति सुऽपथ्यं। ऋद्धं। ऋद्धिः। कॢप्तं। कॢप्तिः।

मतिः। सुमतिरिति सुऽमतिः॥१८॥ यंता। धर्त्ता। क्षेमः। धृतिः। विश्वं। महः।
संविदिति संऽवित्। ज्ञात्रं। सीरं। लयः। सूः। प्रसूरिति प्रऽसूः॥१९॥ शं।
मयः। प्रियं। अनुकाम इत्यनुऽकामः। कामः। सौमनसः। भगः। द्रवि
णं। भद्रं। श्रेयः। वसीयः। यशः॥२०॥ ऊर्क्। सूनृता। पयः। रसः।
घृतं। मधु। सग्धिः। सपीतिरिति सऽपीतिः। कृषिः। वृष्टिः। जैत्रं। औ
द्भिद्यमित्यौत्ऽभिद्यं॥२१॥ ऋतं। अमृतं। अयक्ष्मं। अनामयत्।

१४३

जीवातुः। दीर्घायुत्वमिति दीर्घायुऽत्वं। अनमित्रं। अभयं। सुग
मिति सुऽगं। शयनं। सूषा इति सुऽउषाः। सुदिनमिति सुऽदिनं॥२२॥
रयिः। रायः। पुष्टं। पुष्टिः। विभ्विति विऽभु। प्रभ्विति प्रऽभु। पूर्णं।

१४३

पूर्णतरमिति पूर्णऽतरं। कुयवं। अक्षितं। अन्नं। अक्षुत्॥२३॥ व्रीहयः। य
वाः। माषाः। तिलाः। मुद्गाः। खल्वाः। प्रियंगवः। अणवः। श्यामाकाः। नीवा
राः। गोधूमाः। मसूराः॥२४॥ अश्मा। मृत्तिका। गिरयः। पर्वताः। सि
कताः। वनस्पतयः। हिरण्यं। अयः। सीसं। त्रपु। श्यामं। लोहं॥२५॥
अग्निः। आपः। वीरुधः। ओषधयः। कृष्टपच्या इति कृष्टऽपच्याः।
अकृष्टपच्या इत्यकृष्टऽपच्याः। ग्राम्याः। पशवः। आरण्याः। वित्तं। वि
त्तिः। भूतं। भूतिः॥२६॥ वसु। वसतिः। कर्म। शक्तिः। अर्थः। एमः। इ
त्या। गतिः॥२७॥ अग्निः। इंद्रः। सोमः। सविता। सरस्वती। पूषा। बृहस्प
तिः॥२८॥ मित्रः। वरुणः। धाता। त्वष्टा। मरुतः। विश्वे। देवाः॥२९॥

पृथिवी। अंतरिक्षं। द्यौः। समाः। नक्षत्राणि। दिशः। इंद्रः॥२॥ धाता। अं-
शुः। रश्मिः। अदाभ्यः। अधिपतिः। इत्यधिऽपतिः। उपांशुः। इत्युपऽ
अंशुः। अंतर्याम इत्यंतःऽयामः। ऐंद्रवायवः। मैत्रावरुणः। आश्विनः।
प्रतिप्रस्थान इति प्रतिऽप्रस्थानः। शुक्रः। मंथी॥३॥ आग्रयणः। वै-
श्वदेव इति वैश्वऽदेवः। ध्रुवः। वैश्वानरः। ऐंद्राग्नः। महावैश्वदेव इति
महाऽवैश्वदेवः। मरुत्वतीयाः। निष्केवल्यः। निःकेवल्य इति निःऽकेव-
ल्यः। सावित्रः। सारस्वतः। पात्नीवत इति पात्नीऽवतः। हारियोजन
इति हारिऽयोजनः॥४॥ स्रुचः। चमसाः। वायव्यानि। द्रोणकलश
इति द्रोणऽकलशः। ग्रावाणः। अधिषवणे। अधिषवने इत्यधिऽसवने।

१४४॥

पूतभृदिति पूतऽभृत्। आधवनीय इत्याऽधवनीयः। वेदिः। बर्हिः। स्व-
गाकार इति स्वगाऽकारः। अवभृथ इत्यवऽभृथः॥५॥ अग्निः। घर्मः।
अर्कः। सूर्यः। प्राणः। अश्वमेध इत्यश्वऽमेधः। पृथिवी। अदितिः। दितिः।
द्यौः। अंगुलयः। शक्वरयः। दिशः॥६॥ व्रतं। ऋतवः। संवत्सरः। तपः।
अहोरात्रे इत्यहोरात्रे। ऊर्वष्ठीवे इत्यूर्वष्ठीवे। बृहद्रथंतरे इति बृ-
हद्रथंतरे॥७॥ धा॥ एका। तिस्रः। पंच। सप्त। नव। एकादश।
त्रयोदशेति त्रयःऽदश। पंचदशेति पंचऽदश। सप्तदशेति सप्तऽ-
दश। नवदशेति नवऽदश। एकविंशतिरित्येकऽविंशतिः।

त्रयोविंशतिरितित्रयःऽविंशतिः। पंचविंशतिरितिपंचऽविंश
तिः। सप्तविंशतिरितिसप्तऽविंशतिः। नवविंशतिरितिन
वऽविंशतिः। एकत्रिंशदित्येकऽत्रिंशत्। त्रयस्त्रिंशदितित्र
यःऽत्रिंशत्।।२४।। चतस्रः। अष्टौ। द्वादश। षोडश। विंशतिः।
चतुर्विंशतिरितिचतुःऽविंशतिः। अष्टाविंशतिरित्यष्टाऽवि
ंशतिः। द्वात्रिंशत्। षट्त्रिंशदितिषट्ऽत्रिंशत्। चत्वारिं
शत्। चतुश्चत्वारिंशदितिचतुःऽचत्वारिंशत्। अष्टाचत्वारि
ंशदित्यष्टाऽचत्वारिंशत्।।२५।। त्र्यविरितित्रिऽअविः। त्र्यवीतित्रिऽ

१४५

अवी। दित्यवाट्। दित्यवाडितिदित्यऽवाट्। दित्यौही। पंचाविरितिपंचऽअविः। पं
चावीतिपंचऽअवी। त्रिवत्सः। त्रिवत्सइतित्रिऽवत्सः। त्रिवत्सेतित्रिऽवत्सा। तुर्य
वाडितितुर्यऽवाट्। तुर्यौही।।२६।। पष्ठवाडितिपष्ठऽवाट्। पष्ठौही।
उक्षा। वशा। ऋषभः। वेहत्। अनड्वान्। धेनुः। च। मे। यज्ञेन। क
ल्पंतां।।२७।। वाजाय। स्वाहा। प्रसवाय। प्रसवायेतिप्रऽसवाय। अपिजा
य। अपिजायेत्यपिऽजाय। क्रतवे। वसवे। अहर्पतये। अहःपतयइत्यहःऽपत
ये। अह्ने। मुग्धाय। मुग्धाय। वैनंशिनाय। विनंशिनइतिविऽ
नंशिने। आंत्यायनायेत्यांत्यऽआयनाय। आंत्याय। भौवनाय।

भुवनस्य। पतये। अधिपतये इत्यधिऽपतये। प्रजापतये इति प्र
जाऽपतये॥४०॥ इयं। ते। राट्। मित्राय। यन्ता। असि। यमनः। ध्रुवो
सि। वृष्ट्यै। त्वा। प्रजानामिति प्रऽजानां। स्मा। त्वा। आधिपत्याय इत्या
धिऽपत्याय॥४१॥ आयुः। यज्ञेन। कल्पतां। प्राणः। चक्षुः। श्रोत्रं।
वाक्। मनः। आत्मा। पृष्ठं। ब्रह्मा। ज्योतिः। स्वः। यज्ञेन। कल्प
तां॥४२॥ स्तोमः। यजुः। ऋक्। साम। बृहत्। रथंतरमिति रथंऽत
रं। च। स्वः। देवाः। अगन्म। अमृताः। अभूम। प्रजापतेरिति प्रजाऽ
पतेः। प्रजाः इति प्रऽजाः। अभूम। वेट्। स्वाहा॥४३॥ ध्या॥ इति पदपाठे

इत्येकोनविंशतितमोऽध्यायः॥ध्या॥१९॥ हरिः॥ [illegible]
नु। गन्तां। नः। विश्वे। अद्य। मरुतः। विश्वे। ऊती। विश्वे। भवन्तु। अग्नयः।
समिद्धा इति सम्ऽइद्धाः। विश्वे। नः। देवाः। अवसा। आ। गमन्तु। विश्वं।
अस्तु। द्रविणं। वाजः। अस्मे इत्यस्मे॥१॥ वाजः। नः। सप्त। प्रदिशः इति प्रऽ
दिशः। चतस्रः। वा। परावत इति पराऽवतः। वाजः। नः। विश्वैः। देवैः।
देवैः। धनसाताविति धनऽसातौ। इह। अवतु। गरा। वाजः। नः। अद्य।
प्र। सुवाति। दानं। वाजः। देवान्। ऋतुभिरित्यृतुऽभिः। कल्पयाति। वा
जः। हि। मा। सर्ववीरमिति सर्वऽवीरं। चकार। सर्वाः। आशाः। वाजप
तिरिति वाजऽपतिः। भवेयं॥३॥ वाजः। पुरस्तात्। उत। मध्यतः। नः।

वाजः। देवान्। हविषा। वर्धयाति। वाजः। हि। मा। सर्ववीरमिति सर्वऽवी-
रं। चकार। विश्वाः। आशाः। वाजपतिरिति वाजऽपतिः। जयेयं ॥३४॥
सं। मा। सृजामि। पयसा। पृथिव्याः। सं। मा। सृजामि। अद्भिरित्यत्-
ऽभिः। ओषधीभिः। सः। अहं। वाजं। सनेयं। अग्ने ॥३५॥ पयः। पृथिव्यां।
पयः। ओषधीषु। पयः। दिवि। अंतरिक्षे। पयः। धाः। पयस्वतीः। प्रदि-
शः इति प्रऽदिशः। संतु। मह्यं। सरस्वत्यै। वाचः। यंतुः। यंत्रेण। अग्नेः।
साम्राज्येनेति साम्ऽराज्येन। अभि। सिंचामि ॥३७॥ ऋताषाट्।
ऋतधामेति ऋतऽधामा। अग्निः। गंधर्वः। तस्य। ओषधयः। अप्सरसः।
मुदः। नाम। सः। इदं। नः। ब्रह्म। क्षत्रं। पातु। तस्मै। स्वाहा। वाट्। ताभ्यः।

स्वाहा ॥३८॥ संहित इति संऽहितः। विश्वसामेति विश्वऽसामा। सूर्यः।
गंधर्वः। तस्य। मरीचयः। अप्सरसः। आयुवः। नाम ॥३९॥ सुषुम्णः।
सुषुम्ण इति सुऽसुम्नः। सूर्यरश्मिरिति सूर्यऽरश्मिः। चंद्रमाः। गंध-
र्वः। तस्य। नक्षत्राणि। अप्सरसः। भेकुरयः। नाम ॥४०॥ इषिरः।
विश्वव्यचा इति विश्वऽव्यचाः। वातः। गंधर्वः। तस्य। आपः। अप्सर-
सः। ऊर्जः। नाम ॥४१॥ भुज्युः। सुपर्ण इति सुऽपर्णः। यज्ञः। गंधर्वः।
तस्य। दक्षिणाः। अप्सरसः। स्तावाः। नाम ॥४२॥ प्रजापतिरिति प्रजाऽ-
पतिः। विश्वकर्मेति विश्वऽकर्मा। मनः। गंधर्वः। तस्य। ऋक्सामानी।

ऋक्सामानि। अप्सरसः। एष्टयः। एष्टय इत्याऽइष्टयः॥ नाम॥१२॥ सः॥ नः॥
भुवनस्य। पते। प्रजापत इति प्रजाऽपते। यस्य। ते। उपरि। गृहाः॥
यस्य। वा। इह। अस्मै। ब्रह्मणे। क्षत्राय। महि। शर्म। यच्छ। स्वाहा॥१३॥
समुद्रः। असि। नभस्वान्। आर्द्रदानुरित्यार्द्रऽदानुः। शम्भूरिति शम्ऽभूः।
मयोभूरिति मयःऽभूः। अभि। मा। वाहि। स्वाहा। मारुतः। मरुताम्। ग
णः। अवस्यूः। दुवस्वान्॥१४॥ रुचम्। नः। धेहि। ब्राह्मणेषु। रुचम्। राज
स्विति राजऽसु। नः। कृधि। रुचम्। विश्येषु। शूद्रेषु। मयि। धे
हि। रुचा। रुचम्॥१५॥ तत्। त्वा। यामि। ब्रह्मणा। वन्दमानः। तत्। आ।
शास्ते। यजमानः। हविर्भिरिति हविःऽभिः। अहेडमानः। वरुण।

१४

इह। बोधि। उरुशंसेत्युरुऽशंस। मा। नः। आयुः। प्र। मोषीः॥१६॥
स्वः। न। घर्मः। अर्कः। शुक्रः। ज्योतिः। सूर्यः। स्वाहा॥१७॥ ध्रु॥ अग्निम्।
युनज्मि। शवसा। घृतेन। दिव्यम्। सुपर्णमिति सुऽपर्णम्। वयसा। बृ
हन्तम्। तेन। वयम्। गमेम। ब्रध्नस्य। विष्टपम्। स्वः। रुहाणाः। अधि। ना
कम्। उत्तममित्युत्ऽतमम्॥१८॥ इमौ। ते। पक्षौ। अजरौ। पतत्रिणौ।
याभ्याम्। रक्षांसि। अपहंसीत्यपऽहंसि। अग्ने। ताभ्याम्। पतेम।
सुकृतामिति सुऽकृताम्। ऊँ इत्यूँ। लोकम्। यत्र। ऋषयः। जग्मुः। प्रथम
जा इति प्रथमऽजाः। पुराणाः॥१९॥ इन्दुः। दक्षः। श्येनः। ऋतावा।

१०२

ऋतवेदित्यृतऽवा। हिरण्यपक्ष इति हिरण्यऽपक्षः। शकुनः। भुरं
ण्युः। महान्। सधस्थ इति सधऽस्थे। ध्रुवः। आ। नि। षत्तः। निस
त्त इति निऽसत्तः। नमः। ते। अस्तु। मा। मा। हिंसीः। ११। दिवः।
मूर्द्धा। असि। पृथिव्याः। नाभिः। ऊर्क्। अपां। ओषधीनां। वि
श्वायुरिति विश्वऽआयुः। शर्म। सप्रथा इति सऽप्रथाः। नमः। प
थे। १२। विश्वस्य। मूर्द्धन्। अधि। तिष्ठसि। श्रितः। समुद्रे। ते। हृ
दयं। अप्स्वित्यप्ऽसु। आयुः। अपः। दत्त। उदधिमित्युदऽधिं। भिं
त। दिवः। पर्जन्यात्। अन्तरिक्षात्। पृथिव्याः। ततः। नः। वृष्ट्या।

१०६

अव। १३। इष्टः। यज्ञः। भृगुभिरिति भृगुऽभिः। आशीर्दा इत्याशीः
दाः। वसुभिरिति वसुऽभिः। तस्य। नः। इष्टस्य। प्रीतस्य। द्रविण।
इह। आ। गमेः। १४। इष्टः। अग्निः। आहुत इत्याऽहुतः। पिपर्त्तु। नः।
इष्टं। हविः। स्वगेति स्वऽगा। इदं। देवेभ्यः। नमः। १५। यत्। आ
कूतादित्याऽकूतात्। समसुस्रोदिति संऽअसुस्रोत्। हृदः। वा। म
नसः। वा। संभृतमिति संऽभृतं। चक्षुषः। वा। तत्। अनु। प्रेतेति प्रऽ
इत। सुकृतामिति सुऽकृतां। ऊं इति। लोकं। यत्र। ऋषयः। जग्मुः।
प्रथमजा इति प्रथमऽजाः। पुराणाः। १६। एतं। सधस्थेति सधऽ

स्रुचः। परि। ता। इदं। हामि। यं। आवहात्। दिव्याऽवहान्। नो वधि मिति नोवऽधिं।
जातवेदा इति जातऽवेदाः। अन्यां। तेस नुऽआगं। तां। यज्ञपतिरिति
यज्ञऽपतिः। वः। अत्रे। तं। स्मा। जानीता। परमे। व्योमन्निति विऽओ
मन्। २६। एतं। जानथ। परमे। व्योमन्निति विऽओमन्। देवाः। स
धस्था इति सधऽस्थाः। विद। रूपं। अस्य। यत्। आगच्छात् दिव्याऽगाच्छा
त्। पथिभिरिति पथिऽभिः। देवयानैरिति देवऽयानैः। इष्टापूर्ते

इतीष्टाऽपूर्ते। कृणवथ। आविः। अस्मै। २७। येन वहसि सहस्रं। तेन।
१८०

प्रस्तरेणेति प्रऽस्तरेण। परिधिनेति परिऽधिना। स्रुचा। वेद्या। च।

बर्हिषा। ऋचा। इमं। यज्ञं। नः। नय। स्वः। देवेषु। गंतवे। २८। यत्।
दत्तं। यत्। परादानमिति पराऽदानं। यत्। पूर्तं। याः। च। द
क्षिणाः। तत्। अग्निः। वैश्वकर्मण इति वैश्वऽकर्मणः। स्वः। देवेषु।
नः। दधत्। २९। यत्र। धाराः। अनपेता इत्यनपऽइताः। मधोः।
घृतस्य। च। याः। तत्। अग्निः। वैश्वकर्मण इति वैश्वऽकर्मणः। स्वः।
देवेषु। नः। दधत्। ३०। ये। अग्नयः। पांचजन्या इति पांचऽ
जन्याः। अस्यां। पृथिव्यां। अधि। तेषां। असि। त्वं। उत्तम इत्युत्ऽ
तमः। प्र। नः। जीवातवे। सुव। ३१। वार्त्रहत्यायेति वार्त्रऽहत्याय।

१५१

त्रावसो। पृतनाषाह्याय। पृतनासह्यायेति पृतनाऽसह्याय।
च। इंद्र। त्वा। आ। वर्तयामसि॥२२॥ सहदानुमिति सहऽदानुं। पु
रुहूतेति पुरुऽहूत। क्षियंतं। अहस्तं। इंद्र। सं। पिणक्। कुणारुं।
अभि। वृत्रं। वर्धमानं। पियारुं। अपादं। इंद्र। तवसा। जघंथ
॥२३॥ मृगः। न। भीमः। कुचरः। गिरिष्ठाः। गिरिस्था इति गिरिऽ
स्थाः। परावत इति पराऽवतः। आ। जगंथ। परस्याः। सृकं। सं
शायेति संऽशाय। पविं। इंद्र। तिग्मं। वि। शत्रून्। ताढि। वि।
मृधः। नुदस्व॥२४॥ वैश्वानरः। नः। ऊतये। आ। प्र। यातु। प

१५१

रावत इति पराऽवतः। अग्निः। नः। सुष्टुतीः। सुष्टुतीरिति सुऽस्तुतीः।
उप॥२५॥ पृष्टः। दिवि। पृष्टः। अग्निः। पृथिव्यां। पृष्टः। विश्वाः।
ओषधीः। आ। विवेश। वैश्वानरः। सहसा। पृष्टः। अग्निः। सः।
नः। दिवा। सः। रिषः। पातु। नक्तं॥२६॥ अश्याम। तं। कामं। अ
ग्ने। तव। ऊती। अश्याम। रयिं। रयिव इति रयिऽवः। सुवीरमि
ति सुऽवीरं। अश्याम। वाजं। अभि। वाजयंतः। अश्याम। द्युम्नं।
अजर। अजरं। ते॥२७॥ वयं। ते। अद्य। ररिम। हि। कामं। उ
त्तानहस्ताः। इत्युत्तानऽहस्ताः। नमसा। उपसद्ये त्युपऽसद्य।

यज्जेष्ठेना मनसा॥ यक्षि॥ देवान्॥ अस्रेधता॥ मन्मना॥ विप्रः॥
अग्ने॥ २८॥ धाम छदिति धाम ऽ छत्॥ अग्निः॥ इंद्रः॥ व्रह्मा॥ दे
वः॥ बृहस्पतिः॥ सचेतस इति स ऽ सचेतसः॥ विश्वे॥ देवाः॥ य
ज्ञं॥ प्र॥ अवंतु॥ नः॥ शुभे॥ २९॥ छ॥ त्वं यविष्ठ दाशुषो नॄः
पाहि शृणुधि गिरः॥ रक्षा तोकमुत त्मना॥ १॥ गणांतरम्॥
इति यजुर्वेद पदपाठे विंशतितमोध्यायः समाप्तः॥ २०॥
वाजस्य नु ७ कृता पाप्ता ६ अग्निं युनज्मि ७ यदाकूतात् ८ वाचं हस्ताय १०
पंचानुवाके ५ पद ... इ रा ता॥ ४६॥ ...

नोमरीचीः॥ सुषुम्णो नक्षत्रा॥ णि॥ इषिरो आपः॥ भुज्युर्दक्षिणा॥ प्रजाप
ति विश्वकर्मा ऋस्साम॥ सनः॥ छ॥ श्री लक्ष्मी व्यंकटेशार्पणमस्तु॥ छ॥
श्रीमन्नृपशालिवाहन शाके॥ १६॥ ७०॥ वर्षे विभव नाम संवत्सरे
दक्षिणायणे वर्षा ऋतौ॥ आषाढ मासे कृष्ण पक्षे सप्तम्यां ७ भौम
वासरे ३ घटि॥ [illegible] नक्षत्र अश्विनि १ घटि॥ सुकर्मा योग घटि ७॥
बव॥ करण॥ घटि ०६॥ बालव॥ करण ० घटि ... दिन २ ... तद्दिने तृतीय
प्रहर ३ समये॥ पदपुस्तकं समाप्तं॥ छ॥ [illegible] ॥छ॥ यादृशं पुस्त
कं दृष्ट्वा तादृशं लिखितं मया॥ यदि शुद्धमशुद्धं वा मम दोषो न विद्यते॥ १॥
भग्नपृष्ठि कटि ग्रीवा स्तब्ध दृष्टिरधोमुखः॥ कष्टेन लिखितं ग्रंथं पुत्रे
ण परिपालयेत्॥ २॥ तैलाद्रक्षेत् जलाद्रक्षेत् रक्षेत् शिथिलबंधनात् चोरभये भ्यः॥ मूर्खहस्ते
न दातव्यं एवं वदति पंडितं॥ ३॥ छ॥

श्री

लिखितं च स्वहस्तेन पुस्तकं च जनार्दनः॥ तस्य सु
तेन गोविंदेन चिंचोरकरेण वै लिखितं॥१॥ परउपकारा
र्थं एतत्पुस्तकं समाप्तं॥ श्रीरस्तु यं नारायणार्पणमस्तु॥

श्रीगणेशायनमः

[OrderDescription]
,CREATED=19.08.19 15:05
,TRANSFERRED=2019/08/19 at 15:45:25
,PAGES=154
,TYPE=STD
,NAME=S0001501
,Book Name=M-760-YAJUVED PADPATH
,ORDER_TEXT=
,[PAGELIST]
,FILE1=00000001.TIF
,FILE2=00000002.TIF
,FILE3=00000003.TIF
,FILE4=00000004.TIF
,FILE5=00000005.TIF
,FILE6=00000006.TIF
,FILE7=00000007.TIF
,FILE8=00000008.TIF
,FILE9=00000009.TIF
,FILE10=00000010.TIF
,FILE11=00000011.TIF
,FILE12=00000012.TIF
,FILE13=00000013.TIF
,FILE14=00000014.TIF
,FILE15=00000015.TIF
,FILE16=00000016.TIF
,FILE17=00000017.TIF
,FILE18=00000018.TIF
,FILE19=00000019.TIF
,FILE20=00000020.TIF
,FILE21=00000021.TIF
,FILE22=00000022.TIF
,FILE23=00000023.TIF
,FILE24=00000024.TIF
,FILE25=00000025.TIF
,FILE26=00000026.TIF
,FILE27=00000027.TIF
,FILE28=00000028.TIF
,FILE29=00000029.TIF
,FILE30=00000030.TIF

FILE31=00000031.TIF
,FILE32=00000032.TIF
,FILE33=00000033.TIF
,FILE34=00000034.TIF
,FILE35=00000035.TIF
,FILE36=00000036.TIF
,FILE37=00000037.TIF
,FILE38=00000038.TIF
,FILE39=00000039.TIF
,FILE40=00000040.TIF
,FILE41=00000041.TIF
,FILE42=00000042.TIF
,FILE43=00000043.TIF
,FILE44=00000044.TIF
,FILE45=00000045.TIF
,FILE46=00000046.TIF
,FILE47=00000047.TIF
,FILE48=00000048.TIF
,FILE49=00000049.TIF
,FILE50=00000050.TIF
,FILE51=00000051.TIF
,FILE52=00000052.TIF
,FILE53=00000053.TIF
,FILE54=00000054.TIF
,FILE55=00000055.TIF
,FILE56=00000056.TIF
,FILE57=00000057.TIF
,FILE58=00000058.TIF
,FILE59=00000059.TIF
,FILE60=00000060.TIF
,FILE61=00000061.TIF
,FILE62=00000062.TIF
,FILE63=00000063.TIF
,FILE64=00000064.TIF
,FILE65=00000065.TIF
,FILE66=00000066.TIF
,FILE67=00000067.TIF
,FILE68=00000068.TIF
,FILE69=00000069.TIF

FILE70=00000070.TIF
,FILE71=00000071.TIF
,FILE72=00000072.TIF
,FILE73=00000073.TIF
,FILE74=00000074.TIF
,FILE75=00000075.TIF
,FILE76=00000076.TIF
,FILE77=00000077.TIF
,FILE78=00000078.TIF
,FILE79=00000079.TIF
,FILE80=00000080.TIF
,FILE81=00000081.TIF
,FILE82=00000082.TIF
,FILE83=00000083.TIF
,FILE84=00000084.TIF
,FILE85=00000085.TIF
,FILE86=00000086.TIF
,FILE87=00000087.TIF
,FILE88=00000088.TIF
,FILE89=00000089.TIF
,FILE90=00000090.TIF
,FILE91=00000091.TIF
,FILE92=00000092.TIF
,FILE93=00000093.TIF
,FILE94=00000094.TIF
,FILE95=00000095.TIF
,FILE96=00000096.TIF
,FILE97=00000097.TIF
,FILE98=00000098.TIF
,FILE99=00000099.TIF
,FILE100=00000100.TIF
,FILE101=00000101.TIF
,FILE102=00000102.TIF
,FILE103=00000103.TIF
,FILE104=00000104.TIF
,FILE105=00000105.TIF
,FILE106=00000106.TIF
,FILE107=00000107.TIF
,FILE108=00000108.TIF

FILE109=00000109.TIF
,FILE110=00000110.TIF
,FILE111=00000111.TIF
,FILE112=00000112.TIF
,FILE113=00000113.TIF
,FILE114=00000114.TIF
,FILE115=00000115.TIF
,FILE116=00000116.TIF
,FILE117=00000117.TIF
,FILE118=00000118.TIF
,FILE119=00000119.TIF
,FILE120=00000120.TIF
,FILE121=00000121.TIF
,FILE122=00000122.TIF
,FILE123=00000123.TIF
,FILE124=00000124.TIF
,FILE125=00000125.TIF
,FILE126=00000126.TIF
,FILE127=00000127.TIF
,FILE128=00000128.TIF
,FILE129=00000129.TIF
,FILE130=00000130.TIF
,FILE131=00000131.TIF
,FILE132=00000132.TIF
,FILE133=00000133.TIF
,FILE134=00000134.TIF
,FILE135=00000135.TIF
,FILE136=00000136.TIF
,FILE137=00000137.TIF
,FILE138=00000138.TIF
,FILE139=00000139.TIF
,FILE140=00000140.TIF
,FILE141=00000141.TIF
,FILE142=00000142.TIF
,FILE143=00000143.TIF
,FILE144=00000144.TIF
,FILE145=00000145.TIF
,FILE146=00000146.TIF
,FILE147=00000147.TIF

FILE148=00000148.TIF
,FILE149=00000149.TIF
,FILE150=00000150.TIF
,FILE151=00000151.TIF
,FILE152=00000152.TIF
,FILE153=00000153.TIF
,FILE154=00000154.TIF
,